

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΔΙΚΑΙΟ &
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**
MASTER IN LAW & ECONOMICS

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΠΑ (ΜΔΟ 1529)

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΚΟΡΝΗΛΙΑ ΔΕΛΟΥΚΑ - ΙΓΓΛΕΣΗ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2017

Στο γιο μου

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονείται στο πλαίσιο του Διατμηματικού Προγράμματος Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία» του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Πριν την παράθεση και την ανάλυση των αποτελεσμάτων της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να αφιερώσω έστω και λίγες γραμμές για να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε εκείνα τα πρόσωπα που συνέβαλαν σε όλο αυτό το ταξίδι των μεταπτυχιακών σπουδών που αποτελούσε για εμένα όνειρο ζωής που τελικά έγινε πραγματικότητα.

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω απο καρδιάς την επιβλέπουσα καθηγήτρια κυρία Κορνηλία Δελούκα - Ιγγλέση, η οποία εξαρχής με υποδέχθηκε με μεγάλη θέρμη και ήταν σημαντική αρωγός σε όλη μου την προσπάθεια, παρέχοντας τις συμβουλές της και την κατανόησή της σε οτιδήποτε της ζητούσα. Εν συνεχεία, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τα υπόλοιπα μέλη της Τριμελούς Επιτροπής τους κυρίους Π. Παντελίδη και Σ. Χατζηδήμα για το χρόνο που διέθεσαν για την ανάγνωση της εν λόγω διπλωματικής εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα το σύζυγό μου Γιώργο καθώς και τη μητέρα μου Ασπασία για την αμέριστη ηθική και ψυχική υποστήριξη που μου παρείχαν σε όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών και πολύ περισσότερο κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάδειξη και η εξειδίκευση του επιχειρηματικού απορρήτου και η αποτύπωση του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος στο ελληνικό δίκαιο. Η εργασία ξεκινά με το φαινόμενο της βιομηχανικής κατασκοπίας, που αναπτύσσεται με τρομακτικούς ρυθμούς και χτυπά στην “καρδιά” των επιχειρήσεων αφού στο σημερινό ανταγωνιστικό περιβάλλον οι επιχειρήσεις όλο και συχνότερα επιλέγουν να ανταγωνιστούν τους αντιπάλους τους μελετώντας πρώτα ενδελεχώς τις κινήσεις και τις ιδέες αυτών. Εν συνεχεία, γίνεται αναφορά στην οικονομία της γνώσης και στην κοινωνία της πληροφορίας και αναπτύσσεται η έννοια της πληροφορίας. Ακολουθεί ο ορισμός του απορρήτου, η διάκρισή του από κάθε κοινή πληροφορία και το κέντρο βάρους δίνεται στα απόρρητα που συνδέονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα (επιχειρηματικά απόρρητα). Περαιτέρω, γίνεται μία ιστορική αναδρομή στην εμφάνιση του επιχειρηματικού απορρήτου και αναλύονται εκτενώς τα διακριτικά του γνωρίσματα, εξειδικεύεται σε επιμέρους κατηγορίες (με τον προσδιορισμό των επιμέρους χαρακτηριστικών τους) και γίνεται διαχωρισμός του από παρεμφερείς έννοιες. Πιο κάτω, σημειώνεται ο νομικός προσδιορισμός του επιχειρηματικού απορρήτου και πώς αυτό αντιμετωπίζεται από το δίκαιο. Έπειτα αποτυπώνονται τα νομικά κείμενα μέσω των οποίων προστατεύεται αρχίζοντας από το άρθρο 39 της Συμφωνίας TRIPS και στη συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση της νεοθεσπισθείσας Κοινοτικής Οδηγίας 2016/943/ΕΕ. Στο κεφάλαιο που έπεται ορίζονται ανά κατηγορίες τα πρόσωπα που υποχρεούνται στη διαφύλαξη του επιχειρηματικού απορρήτου και ακολουθεί εκτενής αναφορά στο ισχύον νομικό καθεστώς στο Ελληνικό δίκαιο. Ειδικότερα άμεση νομική προστασία παρέχεται κυρίως στις διατάξεις περί αθέμιτου ανταγωνισμού (άρθρα 16-18 και 1 του Ν. 146/1914) και στην ποινική διάταξη του άρθρου 370B ΠΚ ενώ έμμεση προστασία παρέχεται μέσω της υποχρέωση εχεμύθειας ως ειδικότερης μορφής της αρχής της καλής πίστης (288 ΑΚ) σε διάφορες περιπτώσεις. Επίσης, αναλύονται οι περιπτώσεις όπου η προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου δύναται να καμφθεί και στο τέλος παρουσιάζεται η προβληματική του «whistleblowing».

“The secret of business is to know something that nobody else knows”.

Αριστοτέλης Ωνάσης

Συντομογραφίες

α. = άρθρο

ΑΕ = Ανώνυμη Εταιρία

ΑΚ = Αστικός Κώδικας

ΑΠ = Άρειος Πάγος

ΑΠΔΠΧ = Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

αρ. = αριθμός

Αρμ. = Αρμενόπουλος

βλ. = βλέπε

ΓνωμΝΣΚ = Γνωμοδότηση Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

ΔΕΕ = Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών

ΔΣ = Διοικητικό Συμβούλιο

ΕΕμπΔ = Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου

ΕΕργΔ = Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου

εδ. = εδάφιο

ΕΝ = Εμπορικός Νόμος

ΕΠΕ = Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης

ΕπισκΕμπΔ = Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου

ΕΣΔΑ = Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕφΑθ = Εφετείο Αθηνών

ΕφΘεσ = Εφετείο Θεσσαλονίκης

η/υ = ηλεκτρονικός υπολογιστής

κ.α. = και άλλα

κ.ο.κ. = και ούτω καθεξής

ΚΠολΔ = Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

ΜΠρΑθ = Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών

Ν = Νόμος

Ν.Δ. = Νομοθετικό Διάταγμα
ΝοΒ = Νομικό Βήμα
ΟΛΑΠ = Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ο.π. = όπου και προηγουμένως
παρ. = παράγραφος
ΠΚ = Ποινικός Κώδικας
Π.Δ. = Προεδρικό Διάταγμα
ΠΠρΑθ = Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΠΠρΗρ = Πολυμελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου
ΠΠρΘες = Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
π.χ. = παραδείγματος χάριν
σελ. = σελίδα
ΣυμβΕφΑθ = Συμβούλιο Εφετών Αθηνών
ΣυμβΠλημΑθ = Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών
ΤΝΠ = Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών
ΦΕΚ = Φυλλάδιο Ελληνικής Κυβερνήσεως
ΦορΕ = Φορολογική Επιθεώρηση
COM = Commission
WIPO = World Intellectual Property Organization

Πίνακας Περιεχομένων

1	Εισαγωγή.....	10
1.1	Η βιομηχανική κατασκοπία.....	10
1.2	Η οικονομία της γνώσης.....	10
1.3	Η κοινωνία της πληροφορίας.....	12
1.4	Η έννοια της πληροφορίας.....	13
1.5	Η πληροφορία ως πληροφοριακό αγαθό.....	15
2	Ανάλυση όρων: τι είναι το απόρρητο.....	17
2.1	Γενικά.....	17
2.2	Το απόρρητο ως πληροφοριακό αγαθό.....	17
2.3	Διάκριση ιδιωτικών απορρήτων.....	18
2.4	Η έννοια της «επιχείρησης».....	21
2.5	Απόρρητα συνδεδεμένα με την επιχείρηση - επιχειρηματική δραστηριότητα.....	22
3	Η εμφάνιση της προστασίας του εμπορικού απορρήτου.....	23
3.1	Ιστορική αναδρομή.....	23
3.2	Σύγχρονη οικονομία.....	24
3.3	Χαρακτηριστικά επιχειρηματικού απορρήτου.....	25
4	Διάκριση απορρήτου από συναφείς έννοιες.....	38
4.1	Επιχειρηματικό απόρρητο και ευρεσιτεχνία.....	38
4.2	Επιχειρηματικό απόρρητο και πνευματικά έργα.....	41
4.3	Επιχειρηματικό απόρρητο και τραπεζικό απόρρητο.....	42
4.4	Επιχειρηματικό απόρρητο και φορολογικό απόρρητο.....	44
4.5	Επιχειρηματικό απόρρητο και χρηματιστηριακό απόρρητο.....	45
5	Νομική αντιμετώπιση του επιχειρηματικού απορρήτου.....	47
5.1	Άυλο αγαθό.....	47
5.2	Έννομο συμφέρον επί των επιχειρηματικών απορρήτων.....	48
5.3	De facto έννομο αγαθό.....	51
5.4	Λόγοι παροχής έννομης προστασίας.....	52
6	Προστασία απορρήτου σε διεθνή κείμενα.....	54
6.1	Το Άρθρο 39 της Συμφωνίας TRIPS.....	54
6.2	Κριτική επί της Συμφωνίας TRIPS.....	55
7	Η Οδηγία 2016/943/ΕΕ της 8^η Ιουνίου 2016 περί προστασίας της τεχνογνωσίας και των επιχειρηματικών πληροφοριών που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικό απόρρητο) από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψή τους.....	56
7.1	Γενικά.....	56
7.2	Αποτελέσματα Έρευνας στον ευρωπαϊκό χώρο σχετικά με τα επιχειρηματικά απόρρητα.....	57

7.3	Αντικείμενο Οδηγίας	58
7.4	Ανάλυση του περιεχομένου της Οδηγίας	59
7.5	Κριτική επί της Οδηγίας.....	63
8	Νομοθετική προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου σε εθνικό επίπεδο	65
8.1	Γενικά.....	65
8.2	Υπόχρεοι τήρησης του απορρήτου	66
8.3	Οι ειδικότερες διατάξεις των άρθρων 16, 17 και 18 του Ν. 146/1914	69
8.4	Η ανακοίνωση απορρήτου από εργαζόμενο κατά τη διάρκεια της απασχόλησής του (άρθρο 16 παρ. 1 του Ν. 146/1914)	70
8.5	Η παράνομη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση του απορρήτου (άρθρο 16 παρ. 2 του Ν. 146/1914).....	72
8.6	Η απαγορευμένη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση εμπιστευμένων σχεδίων, υποδειγμάτων κλπ (άρθρο 17 του Ν. 146/1914).....	73
8.7	Η ανεπιτυχής ηθική αυτοουργία για εκτέλεση των πράξεων των προβλεπόμενων στα άρθρα 16 παρ. 1 και 17 του Ν. 146/1914 (άρθρο 18 παρ. 2 του Ν. 146/1914).....	74
8.8	Η αστική προστασία του άρθρου 18 παρ. 1 του Ν. 146/1914.....	75
8.9	Η γενική ρήτρα του άρθρου 1 του Ν. 146/1914	77
8.10	Νομολογιακά παραδείγματα	78
9	Η προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου με βάση τη γενική αρχή της καλής πίστης	81
9.1	Η έννοια της καλής πίστης	81
9.2	Η υποχρέωση εχεμύθειας	82
9.3	Η αρχή της καλής πίστης και η απορρέουσα υποχρέωση τήρησης πίστης στις εταιρικές σχέσεις	82
9.4	Η αρχή της καλής πίστης και η απορρέουσα υποχρέωση τήρησης πίστης στις εργασιακές σχέσεις.....	89
9.5	Η υποχρέωση εχεμύθειας σε συνάρτηση με τα απόρρητα της επιχείρησης	90
10	Η ποινική διάταξη του άρθρου 370 Β ΠΚ και λοιπές ποινικές διατάξεις	92
10.1	Τι προβλέπει.....	92
10.2	Συγκριτική επισκόπηση με τις διατάξεις των άρθρων 16 - 17 του Ν. 146/1914	94
10.3	Νομολογιακές περιπτώσεις.....	94
11	Η συμβατική προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου με ρήτρες εχεμύθειας	96
11.1	Γενικά.....	96
11.2	Η υποχρέωση εχεμύθειας στις εργασιακές σχέσεις	97
11.3	Η υποχρέωση εχεμύθειας σε άλλες συμβατικές σχέσεις	98
12	Η σχετικότητα της προστασίας του επιχειρηματικού απορρήτου - Πότε κάμπτεται το επιχειρηματικό απόρρητο	101
12.1	Γενικά.....	101
12.2	Η εκ του νόμου υποχρέωση πληροφόρησης	102

12.3 Το δικαίωμα πληροφόρησης σε κάθε εταιρικό τύπο	102
12.4 Η υποχρέωση πληροφόρησης ως απόρροια γενικών αρχών του δικαίου	104
12.5 Το «whistleblowing».....	106
13 Επίλογος – Συμπεράσματα.....	108
14 Βιβλιογραφία	110
15 Αρθρογραφία – Μελέτες.....	113
16 Ηλεκτρονικές πηγές	114
17 Νομολογία.....	115

1 Εισαγωγή

1.1 Η βιομηχανική κατασκοπία

1.1.1 Μέσα σε ένα διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον γίνεται συχνά λόγος για οικονομική ή εμπορική ή βιομηχανική κατασκοπία που αφορά σε μία μορφή μυστικής συλλογής πληροφοριών σε βάρος μίας επιχείρησης, μίας εταιρίας ή μίας βιομηχανίας με απώτερο σκοπό την απόκτηση και οικειοποίηση του επιχειρηματικού απορρήτου αλλά και τον εκτοπισμό της ανταγωνίστριας επιχείρησης, εταιρίας ή βιομηχανίας, την απόκτησης οφέλους από την απομάκρυνση του αντιπάλου και στο τέλος την επικράτηση στην αγορά. Ο βαθμός της εξέλιξής της δε είναι τόσο μεγάλος που θα μπορούσε να πει κανείς ότι είναι εφάμιλλη στις μέρες μας με τη στρατιωτική κατασκοπία παγκοσμίως όσον αφορά τα μέσα και τους πόρους που χρησιμοποιούνται και τα τελευταία χρόνια έχει πάρει πολύ μεγάλες διαστάσεις σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.1.2 Με τη βιομηχανική κατασκοπία αυτό που αναζητάται είναι όλες εκείνες οι ευαίσθητες και εμπιστευτικές πληροφορίες και τα μυστικά μίας επιχείρησης και έχει ως στόχο μέσα από τη μελέτη των μοντέλων σχεδιασμού και δράσης μίας επιχείρησης, να μπορεί η επιχείρηση εκείνη που κατασκοπεύει την άλλη, να βελτιώσει και να ενισχύσει τις δικές της τεχνικές και κατ'αποτέλεσμα την υπηρεσία ή το προϊόν που αυτή προσφέρει.

1.2 Η οικονομία της γνώσης

1.2.1 Σε ένα κόσμο που συνεχώς αλλάζει εξαιτίας της συνεχόμενης μεταβολής της ίδιας της ζωής, σε συνδυασμό με τη διάδοση της τεχνολογίας και της πληροφορικής αναδύονται νέες μορφές οικονομικής δραστηριότητας και συνακόλουθα νέες οικονομίες και νέες αγορές. Έτσι λοιπόν, σταδιακά παρατηρείται ένα πέρασμα σε μία νέα εποχή χαρακτηριζόμενη από ένα σύστημα παραγωγής και κατανάλωσης, όπου, εν αντιθέσει με το παρελθόν, δε στηρίζεται στο φυσικό κεφάλαιο αλλά σε ένα άλλο είδος άυλου κεφαλαίου, το οποίο συνδέεται με τη διαχείριση της

πληροφορίας, την ανάπτυξη της καινοτομίας και το χαρακτήρα της γνώσης¹. Πρόκειται για τη συχνά αποκαλούμενη Νέα Οικονομία της Γνώσης² (Knowledge economy). Η ραγδαία εξέλιξη των τεχνολογιών της πληροφορίας, η ανάπτυξη νέων δικτύων επικοινωνίας και η έκρηξη του διαδικτύου κατευθύνουν την παραδοσιακή οικονομία σε μια άλλη, άυλη οικονομία, η οποία στηρίζεται στη γνώση και τη μετάδοση - διαχείριση της πληροφορίας και της γνώσης.

1.2.2 Στις οικονομίες των τελευταίων δεκαετιών του 20^{ου} αιώνα βασικό ρόλο παίζει πλέον η καινοτομία με έντονο τεχνολογικό χαρακτήρα. Χάρη στην καινοτομία εμφανίζονται νέα και βελτιωμένα προϊόντα στην αγορά, εισάγονται νέες και βελτιωμένες παραγωγικές διαδικασίες που μειώνουν το κόστος και αναβαθμίζουν την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών. Οι οικονομίες που διαχειρίζονται με επιτυχία την καινοτομική διαδικασία είναι και οι πλέον ανταγωνιστικές στον παγκόσμιο στίβο καθώς συγκεντρώνουν τις προστιθέμενες αξίες που προκύπτουν από την εκμετάλλευση της γνώσης, την οποία ενσωματώνουν τα νέα αυτά προϊόντα και οι υπηρεσίες. Εκτός όμως από τη γνώση που ενυπάρχει στα εν λόγω προϊόντα και τις υπηρεσίες, υπάρχει και γνώση η οποία παραμένει στους παραγωγούς (ήτοι στις επιχειρήσεις, βιομηχανίες, οργανισμούς και στο ανθρώπινο δυναμικό που συμβάλλει στην παραγωγή αυτών³), αποτελώντας τμήμα των γνώσεων, δεξιοτήτων και συμπεριφορών αυτών και τους δίνει εξαιρετικά πλεονεκτήματα απέναντι στους υπολοίπους που δε συμμετέχουν στην παραγωγή της γνώσης⁴.

---

¹ Η αυτοματοποίηση της παραγωγής και η αύξηση της ζήτησης διανοητικής εργασίας έχει οδηγήσει ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις στο να προσλαμβάνουν εργατικά «μυαλά» αντί για εργατικά «χέρια», Βλ. άρθρο του καθηγητή Σ. Βλιάμου, Εργασία και καινοτομία στην οικονομία της γνώσης 16.10.2005, <https://www.kathimerini.gr>

² Η έννοια εισήχθη από τον Peter Drucker, P. Drucker, The Age of Discontinuity, Guidelines to our Changing Society, 1969, Butterworth-Heinemann, 1st edition, Chapter 12

³ Οι «εργάτες γνώσης» - κατηγορία στην οποία ανήκει ένα μεγάλο φάσμα εργαζομένων, από το προσωπικό των κέντρων κλήσεων έως τους αρχιτέκτονες και από τους εκπαιδευτικούς έως τους οικονομικούς υπαλλήλους - αποτελούν όλο και πιο συχνά το κλειδί για την οικονομική επιτυχία στις αναπτυσσόμενες χώρες. E-book: Human Capital: How what you know changes your life, 20.02.2007, <https://www.oecd.gr>

⁴ Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ της οικονομίας της γνώσης και της οικονομίας της πληροφορίας είναι η αδυναμία πρόσκτησης νέας γνώσης, έστω και με οικονομικό αντίτιμο (αγορά γνώσης), χωρίς τη συμμετοχή, ως ένα βαθμό, και στην παραγωγή της. Η παραγωγή της γνώσης είναι η διαδικασία η οποία διευκολύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και συμπεριφορών σε άτομα και κοινωνικές ομάδες που θα χρησιμοποιήσουν τη γνώση. Οι δε επιχειρήσεις, αποκτούν, με αυτή τη συμμετοχή, στρατηγικές δεξιότητες για την επιλογή της προς αξιοποίηση γνώσης (είδος, χρόνος, κόστος, εταίροι κτλ). Βλ.

- 1.2.3 Το γνωστικό κεφάλαιο (intelligence capital) κάθε επιχείρησης, δηλαδή η γνώση, η τεχνολογία και οι πληροφορίες αποτελούν το σημαντικότερο πόρο που διαθέτει μία επιχείρηση καθώς δεν μπορούν να αντιγραφούν ούτε εύκολα ούτε αμέσως. Για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμη η σωστή διαχείριση αυτού του πόρου ούτως ώστε να της δώσει προβάδισμα από τους αντιπάλους της, προσδίδοντάς της ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Η ικανότητα επιλογής του είδους των πληροφοριών που θα πρέπει να παραχθούν ή να συλλεχθούν, ο χρονισμός και το κόστος αυτών των δραστηριοτήτων είναι βασικά στοιχεία της λειτουργίας της οικονομίας της γνώσης με στρατηγικό χαρακτήρα (strategic intelligence).
- 1.2.4 Επιπλέον, η γνώση αποτελεί οικονομικό αγαθό και η αξιοποίηση, ήτοι η χρήση του δεν είναι κατ' ανάγκην ανταγωνιστική, όχι μόνο γιατί το αγαθό αυτό δεν αλλάζει χέρια, αλλά και γιατί μπορεί να χρησιμεύει με τον ίδιο τρόπο σε πολλούς χρήστες. Σήμερα, σε ένα περιβάλλον όπου η παραγωγή γνώσης και η διάδοση γνωστικής ικανότητας αποτελούν διαδικασίες που έχουν διαχυθεί στην οικονομία και την κοινωνία, μέσα από την επέκταση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, την αύξηση των ερευνητικών θεσμών και την ανάδειξη των ανεξάρτητων "κοινοτήτων γνώσης", επιβάλλεται να μιλάμε για την "οικονομία της γνώσης" (Knowledge-based economy)⁵.

1.3 Η κοινωνία της πληροφορίας

- 1.3.1 Η παγκοσμιοποίηση, η αλματώδης αύξηση της τεχνολογίας αλλά και της βιομηχανίας καθώς η απελευθέρωση των αγορών δε συνέβαλαν μόνο στη δημιουργία της οικονομίας της γνώσης αλλά οδήγησαν και στη δημιουργία της κοινωνίας της πληροφορίας⁶. Ως κοινωνία της πληροφορίας προσδιορίζεται μία κοινωνία όπου η παραγωγή, διανομή, χρήση, ενσωμάτωση και διαχείριση πληροφοριών αποτελεί σημαντική οικονομική, πολιτική και πολιτιστική

Έκθεση Υπουργείου Ανάπτυξης, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, Προς την οικονομία της γνώσης: Προοπτικές και ρόλοι, Νοέμβριος 2003, <https://www.gsrt.gr>, σελ. 10

⁵ Παράλληλα με την έννοια της «οικονομίας της γνώσης» διαμορφώθηκε και ένα νέο επιστημονικό πεδίο στο χώρο του management που καλείται «διαχείριση της γνώσης» (knowledge management).

⁶ Το 1993 γίνεται πρώτη επίσημη αναφορά του όρου στη Λευκή Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις θέσεις της για την Ανάπτυξη, την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση.

δραστηριότητα. Σκοπός μιας κοινωνίας της πληροφορίας είναι να κερδίσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα διεθνώς, δια μέσου της χρήσης της πληροφορικής (Information Technology/IT) με δημιουργικό και παραγωγικό τρόπο. Η οικονομία της γνώσης είναι η αντίστοιχη έννοια σε οικονομικό επίπεδο, σύμφωνα με την οποία ο πλούτος δημιουργείται μέσα από την οικονομική εκμετάλλευση της κατανόησης.

- 1.3.2 Η κοινωνία της πληροφορίας έχει δυναμικό χαρακτήρα καθώς το περιεχόμενό της εξελίσσεται και προσδιορίζεται από τις συνεχείς αλλαγές που υφίστανται η οικονομία, η διοίκηση, οι κοινωνικές σχέσεις από τη διεξόδυση της τεχνολογίας, την ανάδειξη της πληροφορίας σε κεντρικό μέγεθος και αγαθό, τη μετάλλαξη της έννοιας της επικοινωνίας και της συνακόλουθης (μετ)αλλαγής του τρόπου άσκησης δικαιωμάτων. Ο όρος κοινωνία της πληροφορίας αναφέρεται μεν στις τεχνολογίες της πληροφορικής και επικοινωνιών αλλά δεν προσδιορίζεται μονοσήμαντα από την εκάστοτε τεχνολογία αιχμής αλλά και από την υποδοχή και τις χρήσεις που της επιφυλάσσει η οικονομία και η κοινωνία⁷.

1.4 Η έννοια της πληροφορίας

- 1.4.1 Η σύνδεση της οικονομίας της γνώσης και της κοινωνίας της πληροφορίας με την πληροφορία και την πληροφόρηση είναι εμφανής μιας και βασικό αντικείμενό τους είναι η δημιουργία, η παραγωγή και η μετάδοση της πληροφορίας⁸. Το περιεχόμενο της πληροφορίας δείχνει να διαφέρει ανάλογα με τον τομέα στον οποίο αναφέρεται⁹ και ως εκ τούτου η προσπάθεια ακριβούς οριοθέτησής της από νομικής προσέγγισης καθίσταται δύσκολη¹⁰. Ωστόσο, θα μπορούσαμε μάλλον με ασφάλεια

---

⁷ Θ. Παπαχρίστου, Τ. Βιδάλη, Λ. Μήτρου, Α. Τάκη, Το δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας, 2006, 1^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 35-56.

⁸ Κατά την Α. Παπαδοπούλου η πληροφορία θα μπορούσε να προσδιορισθεί ως η δυναμική όψη της γνώσης, η δύναμη της διασποράς της γνώσης. Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 6.

⁹ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 3.

¹⁰ Η ετυμολογία της λέξης πληροφορία - πληροφορώ προκύπτει από τις λέξεις “πλήρης” και “φέρω” στους ελληνιστικούς χρόνους με το ρήμα **πληροφορώ** που είχε αρχικά τη σημασία «εξασφαλίζω πληρότητα σε κάτι, επιτελώ πλήρως, εκπληρώνω, φέρω εις πέρας». Αργότερα πέρασε στη σημασία «εκπληρώνω με λόγια κάτι που έχω αναλάβει, επιβεβαιώνω πλήρως», για να καταλήξει στη σημασία

να της προσδώσουμε πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά: έχει άυλο χαρακτήρα, έχει αξία και έχει προοπτική επικοινωνίας και διάδοσης¹¹. Η έννοια της πληροφορίας μέσα στο δίκαιο συναντάται και κινείται μέσα σε δύο πόλους (αντιτιθέμενων ίσως) συμφερόντων και σκοπών: εκείνο της διάδοσης της πληροφορίας, συμφέρον δεσπόζον στις σύγχρονες κοινωνίες και από την άλλη στο συμφέρον της μονοπωλιακής χρήσης της πληροφορίας.

1.4.2 Η βαρύτητα των ανωτέρω συμφερόντων αποτυπώνεται στο Ελληνικό Σύνταγμα (με την τροποποίησή του το 2001) στο άρθρο 5Α όπου και ορίζεται ότι «1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως ο νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων. 2. Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9^Α και 19.» Βάσει του άρθρου αυτού καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση και περιορισμοί υπάρχουν για πολύ συγκεκριμένους λόγους, ενώ παράλληλα στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου γίνεται ρητή αναφορά του δικαιώματος του καθένα στην κοινωνία της πληροφορίας.

1.4.3 Παράλληλα με το δικαίωμα στην πληροφόρηση ο Έλληνας νομοθέτης έχει φροντίσει να προστατεύεται και η χρήση των πληροφοριών από συγκεκριμένο πρόσωπο ή ορισμένο κύκλο προσώπων με το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης στο άρθρο 9^Α όπου επί λέξει αναφέρει ότι «Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων

«φέρω μήνυμα, ενημερώνω» με απόχρωση «την πληρότητα» και «τη δέσμευση» για την αλήθεια του μηνύματος που μεταφέρω, <https://www.babiniotis.gr>.

¹¹ Κατά την Α. Παπαδοπούλου με βάση τα ουσιώδη χαρακτηριστικά της πληροφορίας μπορεί να σκιαγραφηθεί η νομική της ταυτότητα ως η γνώση (απλή ή επεξεργασμένη, υποκειμενική ή αντικειμενική) προορισμένη και προσαρμοσμένη να μεταδοθεί και να γίνει αντιληπτή από έναν ή περισσότερους λήπτες, με σχετική εσωτερική αξία (οικονομική ή άλλης φύσης) και ανεξάρτητα από το μέσο – φορέα που την καθιστά αντιληπτή. Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 6-7 με τις εκεί παραπομπές

διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει.»

1.4.4 Η εισαγωγή των παραπάνω διατάξεων ήταν η αντίδραση του συνταγματικού νομοθέτη στο διαρκώς μεταβαλλόμενο και αναπτυσσόμενο τεχνοοικονομικό κοινωνικό περιβάλλον. Αν και με την πρώτη ανάγνωση θα διέκρινε κανείς ότι αποτυπώνονται δύο ανταγωνιστικά και αλληλοαναιρούμενα δικαιώματα¹², με μία καλύτερη δεύτερη ανάγνωση θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για τις δύο όψεις της συμμετοχής σε μία ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία¹³. Στην ουσία δεν πρόκειται για νεοεισερχόμενα δικαιώματα αλλά για ειδικότερη ρύθμιση μέσω του Συντάγματος της ροής της πληροφορίας, ήτοι της παραγωγής, δημοσιοποίησης, διάδοσης, ανταλλαγής, χρήσης και εκμετάλλευσης της πληροφορίας ανάμεσα στο Κράτος και τον πολίτη ή ανάμεσα στους ίδιους τους πολίτες.

1.5 Η πληροφορία ως πληροφοριακό αγαθό

1.5.1 Ως προς το ερώτημα εάν το δικαίω προστατεύει κάθε είδους πληροφορία, η απάντηση είναι σαφής και αυτονόητη: η έννομη προστασία μίας πληροφορίας κρίνεται απαραίτητη όταν είναι αποτέλεσμα πνευματικής διεργασίας και δημιουργικής προσπάθειας και όχι όταν αποτελεί περιγραφική ή ενημερωτική πληροφορία ή όταν προέρχεται από απλά δεδομένα ή συλλογικές γνώσεις προερχόμενες από το κοινό πολιτιστικό και επιστημονικό απόθεμα. Η πληροφορία θα πρέπει να προσδίδει αξία για αυτόν που την κατέχει (ως παραγωγός-κάτοχος-φορέας αυτής) αλλά ταυτόχρονα και για τους τρίτους (ως δέκτες της πληροφορίας): αυτό ακριβώς είναι το κριτήριο που την καθιστά πληροφοριακό αγαθό. Από τη φύση της η πληροφορία έχει ως σκοπό να επικοινωνηθεί προς τα έξω και ο τρόπος

---

¹² Κατά τον Κ. Χρυσόγονο στις περιπτώσεις αυτές δεν μπορεί να γίνει λόγος για υπερίσχυση του ενός ή του άλλου δικαιώματος *in abstracto*, αλλά θα πρέπει να γίνει λόγος για υπερίσχυση του ενός ή του άλλου δικαιώματος *in concreto* με βάση τα εκάστοτε πραγματικά δεδομένα και με επιδίωξη την πρακτική εναρμόνιση της άσκησης συγκρουόμενων δικαιωμάτων, Κ. Χρυσόγονος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, 2006, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 211

¹³ Ομοίως κατά τον Κ. Χρυσόγονο εύστοχα επισημαίνεται στη θεωρία ότι η δυνατότητα πρόσβασης στην πληροφορία αποτελεί προϋπόθεση άσκησης της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης και άρα η σχέση των δικαιωμάτων των άρθρων 5^Α και 9^Α του Συντ. Δεν είναι μόνο συγκρουσιακή αλλά και συμπληρωματική Κ. Χρυσόγονος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, 2006, 3η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 211

διάδοσης της πληροφορίας στο κοινό αποκαλείται πληροφόρηση (η μεταξύ τους σχέση είναι εκείνη του αιτίου και του αποτελέσματος).

- 1.5.2 Σε κάθε περίπτωση, δε θα πρέπει να λησμονάται η άνιση κατανομή των γνώσεων, η γνωστή σε όλους πληροφοριακή ασυμμετρία που εμφανίζεται σε όλους τους τομείς και οφείλεται σε κοινωνικούς αλλά και οικονομικούς παράγοντες, η οποία προστατεύεται στο δίκαιο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου κρίνεται δικαιοπολιτικά ορθότερο έπειτα από στάθμιση αντικρουόμενων συμφερόντων· σε αυτές τις περιπτώσεις συγκαταλέγονται και τα επιχειρηματικά απόρρητα¹⁴.
- 1.5.3 Παρόλαυτα, υπάρχουν και κατηγορίες πληροφοριακών αγαθών που τα καθιστούν εκτιμητέα και προσδίδεται σε αυτά αξία (όχι κατ' ανάγκη οικονομική αλλά θα μπορούσε η αξία να έχει τέτοια δυναμική που να δίδει υπεροχή στην πληροφορία) μόνον και εφόσον κρατηθούν μυστικά και δεν ακολουθήσει διάδοσή τους στο ευρύ κοινό. Στην τελευταία περίπτωση η αξία της πληροφορίας έγκειται στη μη διάδοσή της και τη διαφύλαξη του απόρρητου χαρακτήρα της για εκείνον που την κατέχει.
- 1.5.4 Αναφορικά με τη νομική προστασία των πληροφοριακών αγαθών στο νόμο παρατηρείται ότι δεν αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο από το νομοθέτη: ορισμένα πληροφοριακά αγαθά προστατεύονται άμεσα με ρητές νομοθετικές προβλέψεις, όπου έχουν θεσπιστεί απόλυτα δικαιώματα στους δικαιούχους (ειδικότερα με το Νόμο 2121/1993, όπως αυτό τροποποιήθηκε κατά καιρούς και ισχύει σήμερα, προστατεύονται τα έργα πνευματικής ιδιοκτησίας, διπλώματα ευρεσιτεχνίας), ενώ άλλα προστατεύονται με έμμεσο τρόπο μέσω διατάξεων άλλων δικαίων όπως αυτό του δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού. Αντικείμενο δε προστασίας στα πληροφοριακά αγαθά μπορεί να είναι είτε η μορφή τους, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των πνευματικών έργων είτε το περιεχόμενό τους, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των εφευρέσεων και των προσωπικών δεδομένων.

---

¹⁴ Α. Κουτσουράδης, Η ροή των πληροφοριών στις αστικές έννομες σχέσεις, 1998, 1^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 49-50

2 Ανάλυση όρων: τι είναι το απόρρητο

2.1 Γενικά

2.1.1 Εξ ορισμού το απόρρητο αφορά την πληροφορία εκείνη που θα πρέπει να μείνει μυστική και συνίσταται στην υποχρέωση ή το δικαίωμα να μη γίνει αυτή γνωστή¹⁵. Στο χώρο του δικαίου το απόρρητο διαμορφώνεται από προσωπική επιλογή σε θέση πολιτικής επιλογής, που επηρεάζει την κοινωνική δομή και εκφράζει το σεβασμό σε στοιχεία ή δεδομένα για λόγους προσωπικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και γενικότερα για λόγους που ανάγονται όχι μόνο στο στενό πεδίο των ιδιωτικών συμφερόντων αλλά και σε αρχές και θεσμούς του δικαίου μας¹⁶.

2.2 Το απόρρητο ως πληροφοριακό αγαθό

2.2.1 Το απόρρητο ως πληροφοριακό αγαθό χαρακτηρίζεται από τη διατήρηση μιας πληροφορίας μυστικής όπου τόσο η γνώση όσο και η χρήση της θα πρέπει να μην κοινοποιείται¹⁷ αλλά να διατηρείται αποκλειστική για εκείνον που την έχει. Επομένως, θα πρέπει να διασφαλίζεται σε πρώτη φάση ο περιορισμός της γνώσης της πληροφορίας αποκλειστικά σε εκείνον που την έχει και σε δεύτερη φάση η απαγόρευση παράνομης ιδιοποίησής του. Το απόρρητο είτε προστατεύεται με δικαίωμα (στα προσωπικά απόρρητα με το δικαίωμα της προσωπικότητας), είτε αναγνωρίζεται έννομο συμφέρον σε αυτό (στο επιχειρηματικό απόρρητο), το οποίο περικλείεται στον τρίτο από τους περιοριστικά αναφερόμενους λόγους περιορισμού

---

¹⁵ Οι λέξεις «εμπιστευτικός» και «απόρρητος» (και «άκρως απόρρητος») χρησιμοποιούνται στη γλώσσα της διοίκησης ως χαρακτηρισμοί του βαθμού εμπιστευτικότητας ή του βαθμού απορρήτου δημοσίων εγγράφων (κοινό = μη εμπιστευτικό, πληροφορία προσιτή σε όλους - εμπιστευτικό = ανακοινώσιμο σε περιορισμένο αριθμό, απόρρητο = ανακοινώσιμο σε πολύ περιορισμένο αριθμό, που γίνεται ακόμα πιο δεσμευτικό για τον αποδέκτη ενός εγγράφου όταν χαρακτηρίζεται ως άκρως απόρρητο). Επεξήγηση κατά τον Γ. Μπαμπινιώτη, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, 2002, Β' έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας, σελ. 1158

¹⁶ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 11

¹⁷ Το στοιχείο της αποκλειστικότητας στη γνώση της πληροφορίας ξεχωρίζει το απόρρητο από τα λοιπά πληροφοριακά αγαθά τα οποία προστατεύονται ως προς την αποκλειστικότητα χρήσης της πληροφορίας και όχι της γνώσης της πληροφορίας.

του δικαιώματος πληροφόρησης. Σε κάθε περίπτωση πάντως απαιτείται να γίνεται στάθμιση των αντιτιθέμενων συμφερόντων ενόψει των πραγματικών δεδομένων¹⁸.

2.2.2 Τα απόρρητα εμφανίζονται στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου αλλά και στο χώρο του δημοσίου δικαίου. Ανεξαρτήτως του δικαίου από το οποίο προέρχεται, η βούληση του φορέα - κατόχου του απορρήτου είναι να παραμείνουν μυστικές οι πληροφορίες και τα δεδομένα που ενυπάρχουν σε αυτό και συνδέονται με την προσωπικότητα, την ιδιωτική ζωή ή την επαγγελματική δραστηριότητα του δικαιούχου (στις περιπτώσεις απορρήτων του ιδιωτικού δικαίου) ή συνδέονται με το δημόσιο συμφέρον (στις περιπτώσεις απορρήτων του δημοσίου δικαίου).

2.3 Διάκριση ιδιωτικών απορρήτων

2.3.1 Όσον αφορά τα απόρρητα στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου θα πρέπει να γίνει ένας περαιτέρω διαχωρισμός μεταξύ του πληροφοριακού υλικού που ανάγεται στην ιδιωτική σφαίρα του κάθε ατόμου και αφορούν πληροφορίες με προσωπικό χαρακτήρα, δηλαδή την προσωπικότητά του, την κοινωνική του θέση, την οικογένειά του και του πληροφοριακού υλικού που σχετίζεται με την επαγγελματική δραστηριότητα του φυσικού ή νομικού προσώπου.

2.3.2 Η έννομη προστασία παρέχεται πρωτίστως από το Σύνταγμα¹⁹ με την πρόβλεψη ειδικών δικαιωμάτων και αρχών και συγκεκριμένα: 1) της αρχής του σεβασμού στην αξία του ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος), 2) του δικαιώματος της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς του (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος), 3) της απαγόρευσης προσβολής της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας (άρθρο 7 παρ. 2 του Συντάγματος), 4) της προστασίας του ασύλου και της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 9 παρ. 1 του Συντάγματος), 5) του δικαιώματος της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης (άρθρο 9^Α του Συντάγματος) και 6) της αρχής του απορρήτου των

---

¹⁸ Κ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2006, 3η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 2006, σελ. 208-209

¹⁹ Πέραν από το Σύνταγμα και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) υπάρχουν αντίστοιχες προβλέψεις κυρίως το άρθρο 8 ΕΣΔΑ που μνημονεύει το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας (άρθρο 19 του Συντάγματος) και τον Αστικό Κώδικα στα άρθρα 57 και 59 όπου προβλέπεται αστική διεκδίκηση σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος της προσωπικότητας. Αντίστοιχα δικαιώματα προβλέπονται και σε διεθνή κείμενα όπως στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο άρθρο 8 της Σύμβασης οριοθετείται το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) αλλά και στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπου στο άρθρο 7 περί γίνεται προβλέπεται ο σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και στο άρθρο 8 η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα).

2.3.3 Επιπρόσθετοι νόμοι που ενισχύουν την προστασία του ιδιωτικού απορρήτου είναι ο νόμος περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων (όπου συμπεριλαμβάνεται και η προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων), ήτοι ο Ν. 2472/1997²⁰, ο νόμος περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (Ν. 3471/2006²¹) αλλά και ένα άλλο, ευρύ πλέγμα νόμων κυρίως αστικής και ποινικής φύσης²².

2.3.4 Το δικαίωμα της προσωπικότητας είναι δικαίωμα προσωπικό, προσωποπαγές και απόλυτο²³, η προστασία δε της προσωπικότητας του ατόμου είναι σφαιρική²⁴. Η προσωπικότητα περιλαμβάνει, ως προστατευόμενο έννομο αγαθό, πολλές διαφορετικές εκφάνσεις και εκδηλώσεις, οι οποίες και προστατεύονται αυτοτελώς. Μία εκ των εκφάνσεων της προσωπικότητας είναι και η σφαίρα απορρήτου, δηλαδή όλα τα γεγονότα της ζωής του προσώπου, τα οποία δεν είναι γνωστά και τα οποία

---

²⁰ ΦΕΚ τ. Α' 50/10-04-1997

²¹ ΦΕΚ τ. Α' 133/28-06-2006

²² Τα άρθρα 370, 370^{Α-Γ} - 370, 371 ΠΚ αναφέρονται τα εγκλήματα σχετικά με την παραβίαση απορρήτων καθώς και τα άρθρα 361 -365 ΠΚ που αφορούν τα εγκλήματα κατά της τιμής και τα άρθρα 57, 59, 281, 288 και 914 ΑΚ επόμενα σχετίζονται με την προσβολή της προσωπικότητας και την αξίωση αποζημίωσης σε περίπτωση προσβολής της

²³ Α. Γεωργιάδης, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2002, 3η Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 147.

²⁴ Πρέπει να επισημανθεί ότι δικαίωμα στην προσωπικότητα έχουν και τα Νομικά Πρόσωπα στο βαθμό που αυτό συμβαδίζει με τη φύση τους, ήτοι φήμη, πίστη κ.ο.κ.

επιθυμεί να παραμείνουν κρυφά²⁵. Η μυστική ή απόρρητη σφαίρα περιλαμβάνει, κατά κανόνα, το πεδίο της ανθρώπινης προσωπικότητας που το άτομο δεν αποκαλύπτει ούτε στα πιο έμπιστά του πρόσωπα και στο οποίο επιτρέπει την πρόσβαση σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στην έννοια της ιδιωτικής σφαίρας περιλαμβάνεται το πεδίο εκείνο της ανθρώπινης δραστηριότητας, το οποίο είναι μεν προσιτό στο στενό κύκλο των προσώπων της οικογένειας και φίλων, η πρόσβαση όμως σε αυτό τρίτων επιτρέπεται μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις²⁶. Η ατομική σφαίρα έχει ως σκοπό την προστασία του ατόμου υπό την έννοια της διατηρήσεως της ατομικότητάς του και των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της ατομικότητάς του σε σχέση με τον κοινωνικό περίγυρο. Στο πλαίσιο της ατομικής σφαίρας προστατεύεται το σύνολο της επαγγελματικής και κοινωνικής εν γένει δραστηριότητα του ανθρώπου²⁷.

- 2.3.5 Η προστασία στην προσωπικότητα δεν είναι απεριόριστη και δύναται να καμφθεί για εξαιρετικούς λόγους, κυρίως όταν υπάρχει ζήτημα διαφύλαξης δημοσίου συμφέροντος είτε όταν τίθεται θέμα παράβασης των χρηστών ηθών²⁸. Στην πράξη, το πότε πραγματικά προσβάλλεται το αγαθό της προσωπικότητας (μέσω προσβολής του απορρήτου της ιδιωτικής σφαίρας), που αρχίζει και που τελειώνει η προστατευτέα ζώνη του καθενός και πότε ένα βασικό ατομικό συμφέρον έχει το προβάδισμα έναντι του δημοσίου συμφέροντος ή πότε υπερτερεί το δεύτερο, δεν

---

²⁵ Βλ. 92/2001 ΑΠΔΠΧ, σύμφωνα με την οποία: «...η σφαίρα του απορρήτου καλύπτει, ιδίως, όλα εκείνα τα στοιχεία που αποτελούν την ιδιωτική ζωή του προσώπου, δηλαδή τον ιδιωτικό χώρο που αυτοπροσδιορίζει το κάθε πρόσωπο, προκειμένου να ασκεί εντός αυτού τις προσωπικές και οικογενειακές του δραστηριότητες απερίσπαστο από κάθε είδους επεμβάσεις και παρενοχλήσεις τρίτων».

²⁶ Η ιδιωτική σφαίρα μπορεί άλλως να χαρακτηριστεί ως σφαίρα του ιδιωτικού βίου που αφορά τον χώρο που αυτοπροσδιορίζει κάθε άτομο προκειμένου να ασκεί μέσα σε αυτόν τις προσωπικές και οικογενειακές του δραστηριότητες απερίσπαστος από παρεμβάσεις και παρενοχλήσεις τρίτων., Ι. Καράκωστας, Αστικός Κώδικας, 2005, 1^{ος} τόμος, Νομική Βιβλιοθήκη

²⁷ Γ. Καράκωστας, Προσωπικότητα και τύπος, 2000, 3^η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 57

²⁸ Κατά τον Γ. Μιχαηλίδη - Νουάρο υπάρχει μία στενότερη περιοχή που αποκαλείται «σφαίρα του απορρήτου» και προσδιορίζεται επίσης από το συνδυασμό του αντικειμενικού με το υποκειμενικό κριτήριο (δηλ. του βούληση του ενδιαφερομένου). Με βάση το υποκειμενικό κριτήριο 1) είναι θεμιτή μια διεύρυνση της σφαίρας του απορρήτου μόνο στο μέτρο που δε θίγει το δημόσιο συμφέρον καθώς και το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου για πληροφόρηση 2) είναι ανεκτή η μείωση της ίδιας σφαίρας εντός των ορίων που επιβάλλονται από τα χρηστά ήθη και το σεβασμό του δικαιώματος της προσωπικότητας των τρίτων. Γ. Μιχαηλίδης – Νουάρος, Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου και η ελευθερία του τύπου, 1983, Γραφείον Δημοσιευμάτων Ακαδημίας Αθηνών, τόμος 58, Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών, σελ. 379 - 380

είναι κάτι που μπορεί να βεβαιωθεί με ευκολία και σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να γίνει στάθμιση των αντιτιθέμενων συμφερόντων.

- 2.3.6 Είναι προφανές ότι αντικείμενο της παρούσας μελέτης αποτελεί η δεύτερη κατηγορία πληροφοριακού αγαθού που αφορά την εμπορική - επιχειρηματική δραστηριότητα του φυσικού ή νομικού προσώπου και μάλιστα όχι κάθε πληροφορία αλλά η πληροφορία εκείνη που είναι αποτέλεσμα πνευματικής εργασίας και δημιουργικού σχεδιασμού με τέτοια (οικονομική) αξία ικανή να προσδώσει στο φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατέχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των υπολοίπων ανταγωνιστών της και κατ' επέκταση να το τοποθετήσει σε θέση υπεροχής.

2.4 Η έννοια της «επιχείρησης»

- 2.4.1 Προτού προχωρήσουμε στην ανάλυση του επιχειρηματικού απορρήτου θα πρέπει πρώτα να σταθούμε στην έννοια της «επιχείρησης». Με την ταχύτατη εξέλιξη της οικονομίας και της κοινωνίας, σε συνδυασμό και με τη διαρκώς εντεινόμενη εμπορευματοποίηση των παραγόμενων αγαθών ή υπηρεσιών η σπουδαιότητα της επιχείρησης ως της επαγγελματικά οργανωμένης εμπορικής πράξης τείνει να επικρατήσει σε όλες τις εμπορικές συναλλαγές.
- 2.4.2 Η επιχείρηση συναρθρώνεται σε οικονομική ενότητα γύρω από το φορέα της και αποτελεί δημιούργημα και υλοποίηση της επιχειρηματικής ιδέας του²⁹. Αυτή η ενότητα της επιχείρησης σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα δυναμικά στοιχεία της αποτελούν αναμφισβήτητα χαρακτηριστικά κάθε συγκεκριμένης επιχείρησης³⁰ και

---

²⁹ Π. Παναγιώτου, Η μεταβίβαση της επιχείρησης και η ευθύνη για τα χρέη της, 2011, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 78

³⁰ Με τη στενή ή στατική έννοια που επικρατεί στη σύγχρονη συναλλαγή, η επιχείρηση αντιμετωπίζεται ως οικονομική και νομική ενότητα: ως σύνολο περιουσιακών στοιχείων, πραγμάτων, δικαιωμάτων, άυλων αγαθών (όπως εμπορική επωνυμία, σήμα, διακριτικός τίτλος) και πραγματικών καταστάσεων (πελατεία, φήμη, επαγγελματικά απόρρητα, το δίκτυο λειτουργίας της, εμπορική πίστη, διαφήμιση, η προσωπική αξία του φορέα της επιχείρησης, το κατάλληλο εξειδικευμένο προσωπικό, η θέση του καταστήματος, κ.α.) που ενσαρκώνονται σε επιχειρηματικό σύνολο και έχουν οργανωθεί σε οικονομική ενότητα από το φορέα τους για επίτευξη οικονομικών σκοπών και κέρδους. Τα στοιχεία της έννοιας της επιχείρησης συμπληρώνονται από τις εμπορικές συνήθειες, τα έθιμα και από την πρακτική πείρα ορισμένου κλάδου εμπορίου. Στην έννοια της επιχείρησης συμπεριλαμβάνεται και η προσωπικότητα και οι ατομικές ιδιότητες του φορέα της για την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας,

την κάνουν να ξεχωρίζει έναντι των άλλων ανταγωνιστριών της. Η δε ύπαρξή της στηρίζεται στην οργανωτική δραστηριότητα του επιχειρηματία, στη συνεχή και αδιάκοπη εισφορά επιχειρηματικών ιδεών του, που αποτελούν άυλα αγαθά ως προϊόντα διάνοιας του δημιουργού - επιχειρηματία³¹. Για το λόγο αυτό και η ίδια η επιχείρηση χαρακτηρίζεται στο δίκαιο ως άυλο αγαθό με νομικοοικονομική ενότητα, αυτοτέλεια και υπεραξία και αντιμετωπίζεται ως ειδικό περιουσιακό στοιχείο δυνάμενο να μεταβιβασθεί αυτοτελώς³².

2.5 Απόρρητα συνδεδεμένα με την επιχείρηση - επιχειρηματική δραστηριότητα

2.5.1 Όπως προαναφέρθηκε, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση των απορρήτων που σχετίζονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα. Τέτοιου είδους απόρρητα αναφέρονται στην επιχειρηματική δραστηριότητα είτε φυσικού είτε νομικού προσώπου και αποτελούν ιδιαίτερα πληροφοριακά αγαθά καθώς ενσωματώνουν σημαντική οικονομική αξία στον φορέα τους. Όταν δε γίνεται λόγος για επιχειρηματική δραστηριότητα θα πρέπει να εννοείται το σύνολο των πράξεων που έχουν εμπορική αξία και υπάρχουν μέσα σε μία οργανωμένη οικονομική ενότητα, ήτοι σε ένα οργανωμένο σύνολο περιουσιακών αγαθών (ή πραγματικών καταστάσεων ή εννόμων σχέσεων), τα οποία χρησιμοποιεί ο επιχειρηματίας, είτε είναι νομικό πρόσωπο είτε φυσικό, στην επαγγελματική (επιχειρηματική) δραστηριότητά του³³.

2.5.2 Τα απόρρητα σχετικά με την επιχειρηματική δραστηριότητα διαχωρίζονται από τα απόρρητα που συνδέονται με τον ιδιωτικό βίο καθώς αφορούν διαφορετικά

δηλαδή η προσωπική ικανότητα του επιχειρηματία. Π. Παναγιώτου, Η μεταβίβαση της επιχείρησης και η ευθύνη για τα χρέη της, 2011, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 52-53

³¹ Π. Παναγιώτου, Η μεταβίβαση της επιχείρησης και η ευθύνη για τα χρέη της, 2011, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 80

³² Χαρακτηριστική επί του θέματος η ΟΛΑΠ 7/2009 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) με την οποία κρίθηκε ότι η επιχείρηση έχουσα αυτοτέλεια και αυθυπαρξία δύναται να μεταβιβασθεί αλλά και να κατασχεθεί ως ειδικό περιουσιακό στοιχείο κατ' άρθρο 1022 ΚΠολΔ.

³³ Ο Ι. Μάρκου υποστηρίζει ότι «η επιχείρηση ως σύνθετη εμπορική πράξη έχει κατά κανόνα ιδιαίτερη οργάνωση και ατομική ιδιομορφία έναντι των άλλων παρεμφερών επιχειρήσεων και επιπλέον ενσωματώνει την οργανωτική ιδέα του επιχειρηματία η οποία την διαφοροποιεί από τις άλλες επιχειρήσεις.» Βλ. Ι. Μάρκου, Η επιχείρηση ως σύνθετη εμπορική πράξη, Χρίδ 2004, σελ. 389-401

στοιχεία αλλά έχουν αυτοτελή περιουσιακή αξία (εν αντιθέσει με το ιδιωτικό απόρρητο που από μόνο του δεν έχει αυτοτελή περιουσιακή αξία αλλά προστατεύει ορισμένο δικαίωμα). Οι πληροφορίες που απαρτίζουν το επιχειρηματικό απόρρητο δεν είναι ευρέως γνωστές και προσβάσιμες σε όλους και καλύπτονται από τη βούληση και τις προσπάθειες του φορέα τους να παραμείνουν κρυφές διότι, εκτός από στοιχείο της περιουσίας αποτελούν και έκφραση της προσωπικότητας της επιχείρησης.

3 Η εμφάνιση της προστασίας του εμπορικού απορρήτου

3.1 Ιστορική αναδρομή

3.1.1 Η ανάγκη προστασίας των εν γένει «εμπορικών μυστικών³⁴» στο ευρύ κοινό δεν είναι καινοφανής. Ήδη από τους ρωμαϊκούς χρόνους υπήρχε ένα είδος προστασίας του εμπορικού απορρήτου στις περιπτώσεις που τρίτοι εκμαίευαν μυστικά ρωμαίων πολιτών από τους δούλους τους. Ωστόσο, η σύγχρονη μορφή του εμπορικού απορρήτου όπως την αντιλαμβανόμαστε σήμερα (trade secrets), συναντάται για πρώτη φορά στο αγγλοαμερικανικό εθιμικό δίκαιο (Common law) τον 19ο αιώνα. Κατά τα έτη 1817 και 1837 τα αγγλικά και αμερικανικά δικαστήρια αντίστοιχα δέχτηκαν για πρώτη φορά την άσκηση αγωγής για αποκατάσταση ζημίας από παράνομη απόκτηση ενός εμπορικού απορρήτου. Πριν την ανάπτυξη της θεωρίας του εμπορικού απορρήτου ως αυτόνομος κλάδος δικαίου, η υποχρέωση μυστικότητας αποτελούσε συμβατική υποχρέωση του εργαζομένου και απέρρεε από τις περιοριστικές ρήτρες των συμβάσεων εργασίας, από το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού ή ακόμη και από το ποινικό δίκαιο. Η πρώτη σχετική αμερικανική διαφορά που εκτεινόταν εκτός συμβατικού πλαισίου αφορούσε την αποκλειστική χρήση μίας συνταγής για παρασκευή σοκολάτας. Στην ουσία, το δίκαιο του εμπορικού απορρήτου διαμορφώθηκε νομολογιακά καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου

---

³⁴ Οι έννοιες του εμπορικού μυστικού και του επιχειρηματικού απορρήτου παραλλάσσονται με την πρώτη έννοια να επικρατεί στα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα (trade secret) ενώ το επιχειρηματικό απόρρητο είναι αυτό που κρατεί στο ελληνικό δίκαιο. Σε κάθε περίπτωση οι δύο έννοιες έχουν το ίδιο περιεχόμενο.

αιώνα μέσα από τη συμφιλίωση δύο αντιμαχόμενων τάσεων: η νέα εκβιομηχανισμένη οικονομία επέτασσε την εδραίωση και ισχυροποίηση της θέσης των επιχειρήσεων στην παγκόσμια πολιτικοοικονομική κόνιστρα, γεγονός που συνεπαγόταν τον έλεγχο-μεταξύ άλλων- των ιδεών ως εταιρικό «άυλο αγαθό». Στον αντίποδα βρίσκονταν οι θεωρίες περί ελεύθερης εργασίας και ελεύθερης διακίνησης των ιδεών.³⁵

3.2 Σύγχρονη οικονομία

3.2.1 Στη σημερινή εποχή νέες οικονομικές πραγματικότητες διαμορφώνουν νέες μεθόδους παραγωγής και νέες οικονομίες. Οι δημιουργικές δραστηριότητες ήδη από τη δεκαετία του 1990 εμφανίζονται δυναμικά ως νέες βιομηχανίες και με την ενσωμάτωση της οικονομίας της γνώσης και της πληροφορίας δημιουργούν σημαντική αλλαγή στο παραδοσιακό βιομηχανικό παραγωγικό μοντέλο. Ο παγκόσμιος ανταγωνισμός δεν αφορά πλέον αποκλειστικά στο εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων αλλά και στον ανταγωνισμό για την καινοτομία, τη γνώση, την πληροφορία και τη δημιουργικότητα. Η μετάβαση σε μια οικονομία βασισμένη στη γνώση και στις υπηρεσίες έχει τόσο θεμελιώδη σημασία όσο και το προηγούμενο πέρασμα από τη γεωργία στη βιομηχανία.

3.2.2 Έτσι λοιπόν, παράλληλα με την οικονομία της γνώσης, συντρέχει και μία άλλη οικονομία, η λεγόμενη δημιουργική οικονομία. Η δημιουργική οικονομία (Creative Economy)³⁶ αποτελεί έναν αναδυόμενο τομέα στην παγκόσμια οικονομία, παίρνοντας σταδιακά τη θέση της οικονομίας της βιομηχανίας, έχοντας ως βασικούς της άξονες του τομείς του πολιτισμού και της δημιουργίας, με επιχειρήσεις οι οποίες

---

³⁵ Μ. Κατρακάζη, Το εμπορικό απόρρητο, <https://www.ethemis.gr> με τις εκεί παραπομπές

³⁶ Ο όρος της δημιουργικής οικονομίας εισήχθη το 2001 από τον Άγγλο οικονομολόγο John Howkins και περιλαμβάνει τη διαφήμιση, την αρχιτεκτονική, την τέχνη και τη χειροτεχνία, το σχέδιο, τη μόδα, τη μουσική και τις ταινίες, τις τέχνες του θεάματος, εκδόσεις, E&A (Έρευνα και Ανάπτυξη), εφαρμογές λογισμικού, παιχνίδια, τηλεόραση και ραδιόφωνο, και video games. Σταδιακά ο όρος αναφέρεται σε κάθε οικονομική δραστηριότητα που στηρίζεται στην προσωπική δημιουργικότητα του ατόμου για την οικονομική της αξία είτε το αποτέλεσμά της διαθέτει πολιτιστικό στοιχείο είτε όχι. J. Howkins, The Creative Economy, How People make money from ideas, 2001, <https://www.books.google.gr>

παράγουν, προωθούν, διανέμουν αγαθά - υπηρεσίες που βασίζονται στη γνώση, την καινοτομία, τη δημιουργία και τον πολιτισμό³⁷.

3.2.3 Η σύγχρονη πραγματικότητα έχει οδηγήσει τις επιχειρήσεις να στρέψουν το ενδιαφέρον τους στο διανοητικό κεφάλαιο και γι' αυτό επενδύουν στη γνώση, την έρευνα και την ανάπτυξη, με το ανθρώπινο δυναμικό να παράγει άυλα αγαθά, όπως νέες ιδέες, νέες μεθόδους παραγωγής, πληροφορίες, λογισμικό και τεχνογνωσία, ήτοι αγαθά που περιέχουν στοιχεία διανοητικής ιδιοκτησίας. Τα επιχειρηματικά απόρρητα μίας επιχείρησης είναι πολύτιμα για την επιχείρηση που τα κατέχει διότι τη βοηθήσουν στην ανάπτυξη της επιχείρησης, της δίνουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αλλά και ορισμένες φορές τη βοηθούν στη διάσωσή της³⁸.

3.3 Χαρακτηριστικά επιχειρηματικού απορρήτου

3.3.1 Εισαγωγή

3.3.1.1 Στο επιχειρηματικό απόρρητο, ως έννοια γένους, εντάσσεται κάθε πληροφοριακό αγαθό που ανήκει σε μία επιχείρηση και συνδέεται με τη λειτουργία της και είτε αποτελεί δημιούργημα της συνεργασίας των εργαζομένων είτε αποτελεί γνώση παραχωρούμενη με συμβατικό τρόπο. Τα κυριότερα στοιχεία που συγκεντρώνει ένα επιχειρηματικό απόρρητο έχουν ως ακολούθως: 1) είναι αποτέλεσμα πνευματικής εργασίας, 2) είναι μυστικό, 3) βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με την επιχείρηση και 4) δημιουργεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην επιχείρηση στην οποία ανήκει.

3.3.2 Είναι αποτέλεσμα πνευματικής δημιουργίας

---

³⁷ Στο πλαίσιο της δημιουργικής οικονομίας εισήχθησαν και νέες έννοιες όπως οι «δημιουργικοί άνθρωποι», οι «δημιουργικοί κλάδοι», οι «δημιουργικές τάξεις», η «δημιουργική βιομηχανία»

³⁸ IP and Business, Trade Secrets are Gold Nuggets: Protect them, WIPO Magazine/April 2002

3.3.2.1 Όπως ειπώθηκε ανωτέρω, το επιχειρηματικό απόρρητο θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα - ολοκληρωμένο ή μη³⁹ - πνευματικής - διανοητικής δημιουργίας, υπό την έννοια ότι για να μπορέσει κανείς να αποκτήσει την εν λόγω πληροφορία θα πρέπει να καταβάλει πνευματική - δημιουργική προσπάθεια. Από την άλλη, δεν απαιτείται το εν λόγω δημιούργημα να είναι πρωτότυπο⁴⁰ όμως θα πρέπει να διαθέτει μία γνώση - όχι κατ'ανάγκη σύνθετη αλλά όχι και απολύτως απλή⁴¹ - που να μην είναι γνωστή σε όλους, δηλαδή να μην αποτελεί κοινό κτήμα.

3.3.3 Είναι μυστικό

3.3.3.1 Η μη αποκάλυψη ή, θετικά, η διαφύλαξη του απορρήτου ως μυστικού αποτελεί δομικό στοιχείο στο επιχειρηματικό απόρρητο καθώς είναι αυτό που του προσδίδει αξία. Η τήρηση της μυστικότητας είναι προϋπόθεση της επιτυχίας στον ανταγωνισμό, διασφάλισης της περιουσίας των επιχειρηματικών ευκαιριών της εταιρίας στον ανταγωνισμό αλλά και δημιουργίας σε μεγάλο βαθμό της βουλήσεως οιοδήποτε νομικού προσώπου⁴². Εάν ένα απόρρητο αποκαλυφθεί, τότε χάνεται ο χαρακτήρας του απορρήτου για το μέλλον και δεν υπάρχει η δυνατότητα περαιτέρω προστασίας του. Βέβαια, το γεγονός ότι κανείς μπορεί να γνωρίζει την ύπαρξη ενός απορρήτου δε σημαίνει ότι από μόνη της η γνώση αυτή αίρει τη μυστικότητα του απορρήτου· η μυστικότητα αίρεται όταν αποκτηθεί γνώση του περιεχομένου του επιχειρηματικού απόρρητου.

---

³⁹ Κατά την Α. Παπαδοπούλου μπορούν να προστατεύονται ως επιχειρηματικά απόρρητα πρόχειρα σχέδια, σημειώσεις, κ.α. που δεν έχουν λάβει τελική μορφή, Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 25

⁴⁰ Η πρωτοτυπία αποτελεί ουσιώδες στοιχείο στα πνευματικά έργα και τις εφευρέσεις όπου προστατευόμενο έργο είναι αυτό που παρουσιάζει δημιουργικό ύψος, ήτοι το νέο έργο να βρίσκεται σε απόσταση από τα ήδη γνωστά και αυτονόητα ΕφΑθ 3252/2002 (Χρίδ 2003, σελ. 465 επ.), ΠΠρΑθ 7518/2000 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ), ΕφΑθ 2768/2003 (ΝοΒ 2004, σελ. 51 επ.)

⁴¹ Βλ. Σχετική παραπομπή στην Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, SI Handling Systems Inc v. Heisley, 753 F 2d 1244 (3d Cir. 1985) διαθέσιμη σε <https://www.international.westlaw.com> και Fraser v. Thames Television Ltd. 1983, 2 All ER 101, όπου το Δικαστήριο προστάτευσε ως απόρρητο την ιδέα για την τηλεοπτική σειρά ενός ροκ γκρουπ που αποτελείται από τρία κορίτσια.

⁴² Μ. Μαρίνος, Σχέδιο Οδηγίας για την προστασία της επιχειρήσεως από την αθέμιτη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών μυστικών – Σημείο τομής μεταξύ δικαίου Αθέμιτου Ανταγωνισμού, Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Δικαίου των συμβάσεων και Εργατικού Δικαίου, ΕΕμπΔ 2015, σελ.1-28

3.3.3.2 Η μυστικότητα θα πρέπει να διατηρείται μεταξύ ενός πολύ στενού κύκλου προσώπων που μπορεί να είναι οι εργαζόμενοι της επιχείρησης που συνεργάστηκαν για να δημιουργηθεί το απόρρητο αυτό ή ακόμα και τρίτοι που έλαβαν γνώση άτυπα ή συμβατικά. Επιπλέον, έχει γίνει δεκτό, ότι σε περίπτωση αμφιβολίας, ο εργαζόμενος θα πρέπει να υπολάβει ότι το χρησιμοποιούμενο στην επιχείρηση και μη εμφανιζόμενο προς τα έξω χρησιμοποιούμενο σε αυτή, ο κύριος της επιχείρησης θέλησε να το κρατήσει μυστικό⁴³ και έχει συμφέρον από τη διατήρηση αυτού του μυστικού διότι σε διαφορετική περίπτωση θα υφίστατο βλάβη στην επιχείρησή του έναντι των ανταγωνιστών της⁴⁴.

3.3.4 Έχει στενή σχέση με την έννοια της εμπορικής - επιχειρηματικής δραστηριότητας

3.3.4.1 Το επιχειρηματικό απόρρητο συνδέεται ευθέως με την επιχειρηματική δραστηριότητα καθώς δημιουργείται, αναπτύσσεται, μεταβάλλεται και εξελίσσεται εντός της επιχείρησης και μπορεί να ενυπάρχει είτε στον τεχνικό τομέα της είτε στον εμπορικό. Περαιτέρω, το επιχειρηματικό απόρρητο συγκαταλέγεται στον οργανωτικό πυρήνα της επιχείρησης και συνδέεται άμεσα με τα (τρέχοντα ή μελλοντικά) συμφέροντά της. Ωστόσο, θέματα που είναι σε όλους γνωστά και αποτελούν γενικές γνώσεις των επιχειρήσεων δεν μπορεί να θεωρηθούν ότι αποτελούν απόρρητο⁴⁵.

3.3.5 Δημιουργεί ανταγωνιστικό προβάδισμα

---

⁴³ Λ. Κοσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), 2011, 6^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 313 με σχετική παραπομπή

⁴⁴ Ο Μ. Μαρίνος αναφέρει στη μελέτη του περί του σχεδίου προστασίας των εμπορικών απορρήτων ότι «επιχείρηση/εταιρία χωρίς «μυστική σφαίρα» δε δύναται εκ των προτέρων να επιτύχει τον εταιρικό και επιχειρηματικό σκοπό της ούτε κατά μείζονα λόγο να επικρατήσει στον ανταγωνισμό», Μ. Μαρίνος Σχέδιο Οδηγίας για την προστασία της επιχειρήσεως από την αθέμιτη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών μυστικών – Σημείο τομής μεταξύ δικαίου Αθέμιτου Ανταγωνισμού, Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Δικαίου των συμβάσεων και Εργατικού Δικαίου ΕΕμπΔ 2015, σελ.2

⁴⁵ Σ.Ταλιαδούρος, Παραχώρηση τεχνογνωσίας στην κοινοτική έννομη τάξη του ανταγωνισμού, 1987, Έκδοση Αντ.Ν. Σάκκουλα, τόμος 10, σελ. 10

3.3.5.1 Η ιδιαίτερη γνώση που ενυπάρχει στο επιχειρηματικό απόρρητο, η οποία θα πρέπει να παραμένει κρυφή ώστε να συνεχίζει να έχει οικονομική αξία, προσδίδει στην επιχείρηση ανταγωνιστικό προβάδισμα σε σχέση με τις υπόλοιπες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον ίδιο τομέα⁴⁶. Με όρους οικονομικούς, μία επιχείρηση θεωρείται επιτυχημένη και ελκυστική όταν υπό καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού διαθέτει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (competitive advantage)⁴⁷ έναντι των άλλων επιχειρήσεων που ασκούν όμοια δραστηριότητα στον ίδιο κλάδο. Οι γνώσεις έχουν σημαντική οικονομική αξία για την εταιρία που κάνουν χρήση αυτών, κυρίως γιατί συντελούν στην καλύτερη και αποτελεσματικότερη οργάνωση της παραγωγικής της διαδικασίας και συνεπώς στην πραγματοποίηση οικονομιών κλίμακας⁴⁸. Ως εκ τούτου, οι επιχειρήσεις δίνουν μεγάλη σημασία στη χάραξη των στρατηγικών τους, του management και εν γένει την οργάνωση και διοίκησή τους.

3.3.6 Κατηγορίες επιχειρηματικών απορρήτων

3.3.6.1 Για λόγους συστηματικής ανάλυσης και μεθοδολογίας θα πρέπει να γίνει μία κατηγοριοποίηση όλων εκείνων των πληροφοριακών αγαθών που δύνανται να ενταχθούν στην ευρύτερα έννοια των επιχειρηματικών αγαθών εφόσον συγκεντρώνουν αθροιστικά τα χαρακτηριστικά που αναλύθηκαν παραπάνω. Δέον

---

⁴⁶ Κατά τον Α. Κουτσουράδη η γνώση είναι δύναμη και μάλιστα δύναμη που αυξάνεται όσο περισσότερο αυτή συγκεντρώνεται σε μικρότερο αριθμό κατόχων. Η δε κατοχή πληροφοριών κατ'αποκλειστικότητα, και ακόμη παραπέρα η δυνατότητα παρεμπόδισης της άντλησης ή και αξιοποίησής τους από τρίτο συνεπάγεται μια ισχυροποίηση της έννομης θέσης, και διεύρυνση των ευκαιριών δράσης του κατόχου τους, και σε τελευταία ανάλυση έκφραση ισχύος. Α. Κουτσουράδης, Η ροή των πληροφοριών στις αστικές έννομες σχέσεις, 1998, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, έκδοση 1998, σελ. 49-50

⁴⁷ Κατά τον Michael Porter υπάρχουν δύο είδη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος: η διαφοροποίηση (differentiation) και η ηγεσία κόστους (cost leadership). Διαφοροποίηση υπάρχει όταν ένα προϊόν προτιμάται από τον πελάτη εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων που διαθέτει και ο πελάτης επιθυμεί να πληρώνει μεγαλύτερο αντίτιμο για να το αποκτήσει. Από την άλλη, ηγεσία κόστους είναι η ικανότητα προσφοράς ενός προϊόντος που να έχει το μικρότερο κόστος στην αγορά. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις τα κέρδη της επιχείρησης αυξάνονται στη μεν περίπτωση της διαφοροποίησης επειδή υπάρχει ζήτηση του εν λόγω προϊόντος στη δε δεύτερη περίπτωση επειδή μειώνεται το κόστος της επιχείρησης.

⁴⁸ Παραχώρηση τεχνογνωσίας στην κοινοτική έννομη τάξη του ανταγωνισμού, Σ.Ταλιαδούρος, Παραχώρηση τεχνογνωσίας στην κοινοτική έννομη τάξη του ανταγωνισμού, 1987, Έκδοση Αντ.Ν. Σάκκουλα, τόμος 10, σελ. 10

να σημειωθεί ότι όλες οι κατηγορίες των επιχειρηματικών απορρήτων είναι σημαντικές και έχουν την ίδια νομική αντιμετώπιση έστω κι αν δε συνεισφέρουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης στον ίδιο βαθμό. Σε ότι αφορά όμως το εννοιολογικό τους περιεχόμενο, άλλοτε επικαλύπτεται η μία κατηγορία από την άλλη και άλλοτε όχι. Σε πρώτη φάση, ο διαχωρισμός τους γίνεται με βάση το περιεχόμενο της πληροφορίας από την οποία αποτελούνται, κάτι δεν είναι πάντοτε ευδιάκριτο. Ένα πιο ουσιαστικό κριτήριο αποτελεί το κριτήριο της περιουσιακής αυτοτέλειας. Δυνάμει του κριτηρίου της περιουσιακής αυτοτέλειας, υπάρχουν επιχειρηματικά απόρρητα που έχουν αυτοτελώς περιουσιακή αξία που μπορούν να αξιοποιηθούν οικονομικά αυτοτελώς ανεξάρτητα από την παραγωγική διαδικασία της επιχείρησης στην οποία συμμετέχουν (μέσω σύναψης αδειών εκμετάλλευσης). Στον αντίποδα, με βάση το ίδιο κριτήριο, υπάρχουν επιχειρηματικά απόρρητα που δε διαθέτουν αυτοτελή περιουσιακή αξία αλλά η αξία τους βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τη συγκεκριμένη επιχειρηματική δραστηριότητα.

3.3.6.2 Όπως και να έχει, τα επιχειρηματικά απόρρητα καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πληροφοριακών αγαθών με ιδιαίτερη εμπορική αξία και απαρτίζονται από τα εμπορικά απόρρητα, τα βιομηχανικά απόρρητα, τις εμπιστευτικές πληροφορίες καθώς και την τεχνολογία.

3.3.6.2.1 Εμπορικά απόρρητα

3.3.6.2.1.1 Αν και στην ελληνική νομοθεσία δεν υπάρχει ορισμός του εμπορικού απορρήτου, θα λέγαμε ότι γενικά ως εμπορικό απόρρητο θεωρείται κάθε σημαντική εμπορική πληροφορία που σχετίζεται με θέματα εμπορικής και οργανωτικής φύσεως της επιχείρησης, η οποία δεν είναι ευρύτερα γνωστή και δεν είναι εύκολα προσβάσιμη από τους τρίτους, έχει πραγματική ή δυνητική αξία για τον κάτοχό της επειδή προσδίδει στην επιχείρηση ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και η ίδια λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για να την κρατήσει μυστική, όπως είναι για παράδειγμα οι κατάλογοι πελατών, οι κατάλογοι πηγών προμήθειας, τα κοστολόγια και οι υπολογισμοί τιμών, ο ισολογισμός πριν από

τη δημοσίευσή του, οι προσφορές για ανάληψη έργων με μειοδοτικούς διαγωνισμούς πριν από την υποβολή τους⁴⁹.

3.3.6.2.1.2 Ακόμα, εμπορικά απόρρητα θεωρούνται στοιχεία που αφορούν οικονομικά στοιχεία όπως είναι οι κατάλογοι με προϊόντα που είναι πρώτα σε πωλήσεις, αλλά και ό,τι σχετίζεται με τον οικονομικό σχεδιασμό έγγραφα που αποδεικνύουν το δανεισμό της εταιρίας με δυσμενείς όρους αλλά και γενικότερα οι μέθοδοι μάρκετινγκ, δηλαδή το λεγόμενο εμπορικό know-how μιας επιχείρησης⁵⁰.

3.3.6.2.1.3 Τέλος, στα εμπορικά απόρρητα υπάγονται και πληροφορίες που έχουν σχέση γενικότερη πολιτική διοίκησης και ανάπτυξης της επιχείρησης, όπως αποφάσεις σχετικά με εμπορικές συμβάσεις, άδειες εκμετάλλευσης που έχουν ήδη καταρτισθεί ή είναι υπό διαπραγμάτευση, επιχειρηματικά προγράμματα επέκτασης της επιχείρησης, δικαστικές διαφορές με υπαλλήλους ή πελάτες της επιχείρησης, διαπραγματεύσεις για την πρόσληψη στελεχών και εξειδικευμένων επιστημονικών ομάδων ή ακόμα και η απόκρυψη αρνητικών στοιχείων για την πορεία της επιχείρησης⁵¹.

3.3.6.2.2 Εμπιστευτικές πληροφορίες

3.3.6.2.2.1 Οι εμπιστευτικές πληροφορίες αποτελούν πληροφορίες ήσσονος σημασίας που γνωστοποιούνται στους εκάστοτε εργαζόμενους προκειμένου να παράσχουν τις υπηρεσίες τους και έχουν απλά λειτουργικό και οργανωτικό χαρακτήρα. Μπορεί όμως κατά περίπτωση το ίδιο πληροφοριακό υλικό να κριθεί ότι έχει ιδιαίτερη σημασία για την επιχείρηση και τότε θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως εμπορικό απόρρητο και όχι σαν εμπιστευτική πληροφόρηση. Ακόμα, η

---

⁴⁹ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου) 6^η έκδοση, Εκδ. Σάκκουλα Α.Ε., 2011, σελ. 312, παρ. 336

⁵⁰ Π. Παναγιώτου, Η μεταβίβαση της επιχείρησης και η ευθύνη για τα χρέη της, 2011, Νομική Βιβλιοθήκη

⁵¹ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 40-41

εμπιστευτική πληροφόρηση μπορεί να αποτελείται από πληροφορίες εμπιστευτικού χαρακτήρα που δε σχετίζονται άμεσα με την επιχείρηση αλλά έμμεσα μπορούν να την επηρεάσουν όπως είναι στην περίπτωση που οι εργαζόμενοι γνωρίζουν για παράδειγμα τις διαπροσωπικές σχέσεις του διευθύνοντος συμβούλου της εταιρίας.

3.3.6.2.2.2 Η διάκριση ουσιαστικά μεταξύ του εμπορικού απορρήτου και της εμπορικής πληροφόρησης ενδιαφέρει στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων. Συγκεκριμένα, η υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας μετά τη λήξη της εργασιακής σχέσης περιορίζεται στα εμπορικά απόρρητα ενώ τυχαίες πληροφορίες που τις εμπιστεύτηκαν στον εργαζόμενο (εμπιστευτική πληροφόρηση) μόνο με μετασυμβατικό όρο εχεμύθειας δεσμεύεται ο εργαζόμενος να μην τις χρησιμοποιήσει ή αποκαλύψει⁵². Ωστόσο, η κατάταξη μίας πληροφορίας στα εμπορικά απόρρητα ή στις εμπιστευτικές πληροφορίες δεν είναι πάντοτε εύκολη και για το λόγο αυτό θα πρέπει να κρίνεται κατά περίπτωση, κυρίως με γνώμονα το είδος της πληροφορίας αλλά και τη σημασία που έχει η τυχόν αποκάλυψή του σε άτομα μη εμπλεκόμενα με την εταιρία.

3.3.6.2.3 Βιομηχανικά απόρρητα

3.3.6.2.3.1 Κατά την κρατούσα άποψη, τα βιομηχανικά απόρρητα καλύπτουν πληροφοριακά αγαθά τεχνικού χαρακτήρα, τα οποία δημιουργήθηκαν μέσα στους κόλπους της επιχείρησης ή αποκτήθηκαν νόμιμα, δεν είναι εύκολα εξακριβώσιμα από τους τρίτους και τα οποία, εξαιτίας του δικαιολογημένου οικονομικού συμφέροντος που αντιπροσωπεύουν, πρέπει να παραμείνουν μυστικά μέσα στα πλαίσια της επιχείρησης. Ως εδώ, τα χαρακτηριστικά του βιομηχανικού απορρήτου ομοιάζουν με εκείνα του εμπορικού απορρήτου, όμως το βιομηχανικό απόρρητο συγκεντρώνει και δύο ακόμα στοιχεία: το επίπεδο της καινοτομίας που αυτό εισφέρει και η δυνατότητα άμεσης εφαρμογής του στη βιομηχανία. Ως προς το πρώτο στοιχείο, καινοτομία υπάρχει όταν εντός της επιχείρησης δημιουργούνται ιδιαίτερες επινοήσεις που

---

⁵² Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 37 με παραπομπές

είτε είναι νέες είτε δεν είναι γνωστές στον οικείο επαγγελματικό κύκλο, χωρίς να απαιτείται να έχει το ύψος μίας εφεύρεσης⁵³. Όσον αφορά το έτερο στοιχείο (του άμεσα εφαρμόσιμου), δε χρειάζεται να έχει τεθεί σε εφαρμογή η δημιουργούμενη ιδιαίτερη γνώση αλλά αρκεί να είναι δυνατή η εφαρμογή της στο μέλλον⁵⁴.

3.3.6.2.3.2 Ένα βιομηχανικό απόρρητο έχει συνήθως θετικό χαρακτήρα χωρίς να αποκλείεται και ο αρνητικός, όπως για παράδειγμα, έρευνες που ολοκληρώθηκαν και ήταν ανεπιτυχείς για μια νέα μονάδα παραγωγής ή τα αποτελέσματα ποιοτικού ελέγχου ενός προϊόντος.

3.3.6.2.3.3 Πρόκειται για απόρρητα της επιχείρησης τεχνικού χαρακτήρα όπως είναι τα σχέδια και οι μέθοδοι κατασκευής, οι συνθέσεις των προϊόντων, οι τεχνικοί τύποι, τα πρότυπα, τα σχέδια και τα υποδείγματα⁵⁵ και γενικότερα το τεχνικό know-how της επιχείρησης αλλά ακόμα και μία μη δηλωθείσα εφεύρεση⁵⁶. Επιπρόσθετα, βιομηχανικά απόρρητα θεωρούνται οι υπολογισμοί κατασκευών, οι συνταγές για χημικά, τα φαρμακευτικά ή καλλυντικά ιδιοσκευάσματα και οι

---

⁵³ Με την ΓνωμΝΣΚ 582/2005 το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους έκρινε ότι η διοίκηση μπορεί να χορηγήσει αντίγραφα μελετών με αντικείμενο την απόδοση συχνοτήτων στους ραδιοφωνικούς σταθμούς FM του νομού Θεσσαλονίκης, περιβαλλοντικών επιπτώσεων και μη ιονίζουσας ακτινοβολίας του ραδιοτηλεοπτικού πάρκου του νομού Θεσσαλονίκης που εκπονήθηκαν από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και από το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών αιτιολογώντας την απόφαση του αναφέροντας ότι: «Οι μελέτες των οποίων ζητούνται αντίγραφα δεν εμπίπτουν στην έννοια του προστατευτέου βιομηχανικού απορρήτου. Και τούτο διότι για την εκπόνηση των μελετών αυτών οι ανάδοχοι δε χρησιμοποίησαν κάποια πρωτότυπη ή καινοτόμο μεθοδολογία, την οποία ανέπτυξαν οι ίδιοι αλλά ευρύτερες γνωστές μεθόδους και κανόνες της επιστήμης και της τεχνικής, οι οποίες δεν καλύπτονται από το βιομηχανικό ή εμπορικό απόρρητο.»

⁵⁴ Δε θεωρούνται βιομηχανικά απόρρητα τα απόρρητα των ερευνητικών κέντρων, όπως πειράματα ή μελέτες, που δε συνδέονται άμεσα με την επιχείρηση και κατά συνέπεια δε συνδέονται άμεσα με την επιχείρηση και κατά συνέπεια με τη δυνατότητα εφαρμογής τους στο μέλλον. Βλ. Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 47 με εκεί παραπομπές

⁵⁵ Τα σχέδια και τα υποδείγματα προστατεύονται ειδικότερα κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας κυρίως με το Π.Δ. 259/1997 (ΦΕΚ τ. Α 185/19-9-1997) όπου ως προϋπόθεση προστασίας τους είναι να υπάρχει το στοιχείο του νέου, του ατομικού χαρακτήρα αλλά και της πρωτοτυπίας υπό την έννοια της στατιστικής μοναδικότητας. Περαιτέρω, κατά το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού προστατεύονται τα «εμπιστευθέντα» (μεταξύ άλλων και) τα σχέδια και υποδείγματα (Ν.146/1914).

⁵⁶ Ο Α. Αργυριάδης σχολιάζοντας την ΜΠρΑθ 4941/1974 (διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων) σημειώνει ότι και στη μη δηλωθείσα εφεύρεση εφαρμόζονται οι διατάξεις των α. 16-18 του Ν. 146/1914 περί προστασίας του βιομηχανικού απορρήτου, ΝοΒ, Τόμος 22, σελ. 836 - 837

τεχνολογικές μέθοδοι αλλά και η μυστική συνταγή (πχ. του αναψυκτικού Coca-Cola) ή η μυστική φόρμουλα ενός προϊόντος.

3.3.6.2.4 Απόρρητη Τεχνογνωσία (know-how)

3.3.6.2.4.1 Ετυμολογικά, ως τεχνογνωσία ορίζεται η γνώση του τρόπου με τον οποίο γίνεται κάτι ή άλλως οι τεχνικές γνώσεις και πρακτικές μέθοδοι για την κατασκευή και την παραγωγή ενός προϊόντος^{57 58}. Στο δίκαιο έχουν διατυπωθεί διάφοροι ορισμοί σχετικά με την έννοια της τεχνογνωσίας, ενώ ειδικότερη ρητή αναφορά γίνεται στον ευρωπαϊκό Κανονισμό 772/2004 της 27.4.2004 για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας⁵⁹, όπως αυτός έχει αντικατασταθεί από τον Κανονισμό 316/2014 της 21^{ης} Μαρτίου 2014 σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας⁶⁰ και ισχύει σήμερα, περί συμβάσεων μεταφοράς (στο άρθρο 1 παρ. 1 εδάφιο θ δίδεται και ο ορισμός της). Η τεχνογνωσία συνιστά άυλο αγαθό καθώς στηρίζεται στο ανθρώπινο πνεύμα και διακρίνεται περαιτέρω σε τεχνογνωσία τεχνολογικού περιεχομένου (industrial know-how) και σε τεχνογνωσία εμπορικού περιεχομένου (commercial know-how). Στην έννοια της τεχνογνωσίας συγκαταλέγονται όλες οι ειδικές γνώσεις και εμπειρίες πάνω σε οποιοδήποτε γνωστικό αντικείμενο που μπορούν να εφαρμόζονται σε εμπορική ή βιομηχανική δραστηριότητα.

---

⁵⁷ Επεξήγηση του Γ. Μπαμπινιώτη, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, 2002, Κέντρο Λεξικολογίας, Β' έκδοση, σελ. 1760

⁵⁸ Ο σύγχρονος όρος "know-how" δεν αποτελεί δημιούργημα των νομικών, αλλά προέρχεται από την πρακτική μεγάλων, αμερικανικών κυρίως, επιχειρήσεων κατά τη σύναψη συμβάσεων για την παραχώρηση αδειών εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Βλ. Σ. Ταλιαδούρος, Παραχώρηση τεχνογνωσίας στην κοινοτική έννομη τάξη του ανταγωνισμού, 1987, Έκδοση Αντ.Ν. Σάκκουλα, τόμος 10, σελ. 9

⁵⁹ ΕΕ L 123/11/27.4.2004

⁶⁰ ΕΕ L 93/17/28.3.2014

- 3.3.6.2.4.2 Στην έννοια του επιχειρηματικού απορρήτου εντάσσεται η απόρρητη τεχνογνωσία: ως απόρρητη τεχνογνωσία προσδιορίζεται ως το σύνολο της εμπειρίας και των γνώσεων που έχουν αποκτηθεί στον τεχνολογικό και εμπορικό τομέα, έχουν απόρρητο χαρακτήρα, δεν έχουν περιέλθει σε δημόσια χρήση και συμβάλλουν αποφασιστικά στην ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης που τις χρησιμοποιεί. Ένα ασφαλές κριτήριο για τη διαπίστωση της περιελεύσεως της τεχνογνωσίας ή όχι σε δημόσια χρήση αποτελεί, σε κάθε περίπτωση, η δυνατότητα ελεύθερης απόκτησης και χρησιμοποίησής της από κάθε ενδιαφερόμενο χωρίς να υποχρεούται να καταβάλει κάποιο αντίτιμο ή να δαπανήσει χρόνο για την έρευνα και την ανάπτυξή της⁶¹.
- 3.3.6.2.4.3 Όπως διαφαίνεται από τον παραπάνω ορισμό, δεν ενδιαφέρει κάθε είδους τεχνογνωσία αλλά μόνο εκείνη που είναι γνωστή σε περιορισμένο κύκλο προσώπων. Όταν δε γίνεται λόγος για περιορισμένο κύκλο προσώπων θα πρέπει να εννοούνται οι εργαζόμενοι της επιχείρησης σε συγκεκριμένο τομέα της που πρόκειται να ασχοληθούν και να αξιοποιήσουν τη συγκεκριμένη τεχνογνωσία τους κατά την εργασία τους. Στην περίπτωση της τεχνογνωσίας η τήρηση της μυστικότητας είναι πάρα πολύ σημαντική και απαιτεί μεγαλύτερη προσοχή σε σχέση με τα εμπορικά ή βιομηχανικά απόρρητα και συχνά λαμβάνονται εμφανή μέτρα προφύλαξης, όπως η απαγόρευση της πρόσβασης τρίτων στο χώρο εργασίας, σκόπιμα ή τυχαία, επειδή συχνά η τεχνογνωσία μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτή από μια απλή επίσκεψη.
- 3.3.6.2.4.4 Όσον αφορά το στοιχείο του ανταγωνιστικού προβαδίσματος, που θα πρέπει να υπάρχει (και) στη τεχνογνωσία για να χαρακτηριστεί επιχειρηματικό απόρρητο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι το στοιχείο αυτό συνδέεται ουσιαστικά με την ύπαρξη κάποιου σχετικού βαθμού πρωτοτυπίας ή νέου στη μυστική τεχνολογία και αυτό γιατί στην περίπτωση που η τεχνογνωσία αυτή, αν και μυστική,

---

⁶¹ Το ότι τα επιμέρους στοιχεία που συνθέτουν το περιεχόμενο ενός συνόλου γνώσεων είναι γνωστά στο ευρύ κοινό δεν έχει ως αναγκαστική συνέπεια την περιέλευση της τεχνογνωσίας σε δημόσια χρήση καθώς μπορεί ο τρόπος συγκέντρωσης, κατάταξης ή σύνδεσης των επιμέρους στοιχείων να είναι μυστικός και να οδηγήσει στην επίτευξη ενός άγνωστου έως τότε αποτελέσματος. Επίσης, το γεγονός ότι η τεχνογνωσία ορισμένες φορές ενσωματώνεται σε κάποιο προϊόν που διατίθεται στην αγορά, πχ ως μυστικό στοιχείο της σύνθεσής του δε σημαίνει ότι εξ αυτού του λόγου περιέρχεται και σε δημόσια χρήση. Βλ. Σ.Ταλιαδούρος, Παραχώρηση τεχνογνωσίας στην κοινοτική έννομη τάξη του ανταγωνισμού, 1987, Έκδοση Αντ.Ν. Σάκκουλα, τόμος 10, σελ. 19

στερείται κάποιου «εφευρετικού ύψους», τότε η εταιρία που τη χρησιμοποιεί δε δύναται να αποκτήσει πλεονεκτική θέση στην αγορά έναντι των ανταγωνιστών της⁶². Σημειώνεται δε ότι το ανταγωνιστικό προβάδισμα νοείται μόνο σε συνδυασμό με κάποια επιχείρηση διότι για να προκύψει το ανταγωνιστικό προβάδισμα χρειάζεται προηγουμένως αυτή η ιδιαίτερη τεχνογνωσία να χρησιμοποιηθεί από κάποια επιχείρηση και τότε κατορθώνει η επιχείρηση που τη χρησιμοποιηθεί να προηγηθεί έναντι των ανταγωνιστών της στη σχετική αγορά.

3.3.6.2.4.5 Η διαφορά μεταξύ της τεχνογνωσίας και του εμπορικού (ήτοι του εμπορικού know-how) και βιομηχανικού απορρήτου (ήτοι του τεχνικού know-how) έγκειται στο εννοιολογικό τους περιεχόμενο, με την έννοια της τεχνογνωσίας να έχει πολύ ευρύτερο περιεχόμενο. Ως κριτήριο διάκρισης των εννοιών θα μπορούσε να θεωρηθεί το κριτήριο της πραγματικής εφαρμογής και προσαρμογής κάθε πληροφοριακού αγαθού – που ενδεχόμενα να πρόκειται για εμπορικό ή βιομηχανικό απόρρητο ή ευρεσιτεχνία – για συγκεκριμένη χρήση στη διαδικασία παραγωγής προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών του συγκεκριμένου τομέα. Με άλλα λόγια, όταν η επιχείρηση αποφασίσει να διαθέσει σε τρίτους, με αμοιβή ή χωρίς αμοιβή αλλά με σκοπό οικονομικό, ένα εσωτερικό εμπορικό ή βιομηχανικό απόρρητο, τότε θα πρόκειται για τεχνογνωσία η οποία θα συνίσταται σε ένα σύνθετο σύνολο που διαφέρει λιγότερο ή περισσότερο από τον πυρήνα του εμπορικού ή βιομηχανικού απορρήτου.

3.3.6.2.4.6 Παραδείγματα απόρρητης τεχνογνωσίας αποτελούν ο προσδιορισμός των συστατικών προϊόντος, αναφορές δοκιμών και ελέγχου προϊόντων, οδηγίες χρήσης, σχέδια εγκατάστασης και οργάνωσης επιχείρησης, δείγματα προϊόντων σε διαφορετικά στάδια παραγωγής (από τα οποία εύκολα μπορούν να διακριθούν τα συστατικά τους), πρακτικές, μέθοδοι οργάνωσης και λειτουργίας της επιχείρησης. Το σύνολο αυτό της τεχνικής εμπειρίας και των τεχνικών

---

⁶² Κατά τον Σ. Ταλιαδούρο το στοιχείο του ανταγωνιστικού προβαδίσματος επιτελεί για την τεχνογνωσία λειτουργία ανάλογη με αυτή του «νέου» ή της «αξιολόγου πρωτοτυπίας» για την εφεύρεση. Σ. Ταλιαδούρος, Παραχώρηση τεχνογνωσίας στην κοινοτική έννομη τάξη του ανταγωνισμού, 1987, Έκδοση Αντ.Ν. Σάκκουλα, ό.π., σελ. 19

γνώσεων αποτελεί το άυλο αγαθό, το οποίο μπορεί να καταγραφεί και να μεταβιβαστεί σε άλλη επιχείρηση.⁶³

3.3.6.2.5. Επιμέρους κατηγορίες επιχειρηματικών απορρήτων

3.3.6.2.5.1 Ζήτημα αποτελεί εάν τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών (η/υ) και οι ψηφιακές βάσεις δεδομένων μπορούν να ενταχθούν στην έννοια του επιχειρηματικού απορρήτου. Κατ'αρχάς, ως πρόγραμμα η/υ (λογισμικό, software) προσδιορίζεται το σύνολο εντολών, ικανό να ενσωματωθεί σε ένα μέσο που μπορεί να αναγνωσθεί από μηχανή, να οδηγήσει μία μηχανή με δυνατότητα επεξεργασίας πληροφοριών, να εκτελέσει, υποδείξει ή πετύχει μια συγκεκριμένη λειτουργία, αποστολή ή αποτέλεσμα^{64 65}. Ο υλικός φορέας του προγράμματος μπορεί να είναι δίσκος, διάτρητη κάρτα, μαγνητοταινία ή και chip. Η εκπόνηση ενός προγράμματος αποτελεί αναμφίβολα μια σημαντική πνευματική εργασία.

---

⁶³ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 56

⁶⁴ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής ιδιοκτησίας, 2005, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 4η έκδοση, σελ. 74

⁶⁵ Κεντρική σημασία για το γράψιμο ενός προγράμματος η/υ είναι ο αλγόριθμος, δηλαδή η διαδικασία επίλυσης ενός προγράμματος της οποίας η εκτέλεση έχει προκαθορισθεί. Πρόκειται για διαδικασία που δεν προϋποθέτει δημιουργική φαντασία ή ικανότητα, αφού η εκτέλεσή τους μπορεί να αφεθεί σε μία απόλυτα αυτοματοποιημένη μηχανή. Ο αλγόριθμος είναι η ιδέα και κατά κανόνα δεν προστατεύεται κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, το πρόγραμμα είναι η μορφή. Η εκπόνηση του προγράμματος είναι διανοητική εργασία που προϋποθέτει σωστή επιλογή μεθόδου, αναλυτική και συνθετική ικανότητα.

Ενδεικτική επί του θέματος είναι η ΠΠρΘεσ 18201/1998 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) στην οποία αναφέρεται ότι “Η ιδιορρυθμία του αλγορίθμου συνίσταται στο ότι η εκτέλεση του μπορεί να γίνει μηχανικώς, επομένως παριστά μία διαδικασία, της οποίας η εκτέλεση δεν απαιτεί δημιουργική φαντασία ή ικανότητα, ούτως ώστε να είναι δυνατόν ν` αφεθεί η εκτέλεση του σε μια απόλυτα αυτοματοποιημένη μηχανή. Από άποψη δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας το ζεύγος ιδέας και μορφής αντικατοπτρίζει τη σχέση αλγορίθμου - προγράμματος. Επομένως, η εκπόνηση ενός προγράμματος Η/Υ, γίνεται βάσει προκαθορισμένων κανόνων και αποτελεί μια αξιόλογη διανοητική εργασία, η οποία απαιτεί αναλυτική και συνθετική ικανότητα, φαντασία και κρίση για τη σωστή επιλογή μεθόδου και ορθά κριτήρια επιλογής δεδομένων.”

3.3.6.2.5.2 Από την άλλη, ως ψηφιακή βάση δεδομένων⁶⁶ ορίζεται η συλλογή έργων δεδομένων ή άλλων ανεξάρτητων στοιχείων, διευθετημένων κατά συστηματικό ή μεθοδικό τρόπο και ατομικώς προσιτών με ηλεκτρονικά μέσα ή με άλλο τρόπο που τηρείται σε ψηφιακή μορφή. Ζώντας στην εποχή της πληροφορίας, η οποία είναι αποτέλεσμα της ψηφιακής και τεχνολογικής επανάστασης, η χρήση προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών αλλά και βάσεων δεδομένων από τις επιχειρήσεις θεωρείται απαραίτητη για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ανταγωνισμού. Όταν δε τα εν λόγω πρόγραμμα η/υ ή οι ψηφιακές βάσεις δεδομένων αποτελούν το διακριτό γνώρισμά τους, τους δίνουν προβάδισμα έναντι των ανταγωνιστών τους και, με την προϋπόθεση ότι διατηρούνται μυστικά, τότε θα πρέπει να θεωρούνται ως επιχειρηματικά απόρρητα. Κοινό τους στοιχείο αποτελεί το σύνολο των πληροφοριών που εμπεριέχουν, το οποίο στην περίπτωση των προγραμμάτων είναι σειρά εντολών για την επίτευξη ενός αποτελέσματος, ενώ στην περίπτωση των ψηφιακών βάσεων είναι η κάθε πληροφορία, δεδομένο ή πνευματικό έργο που οργανώνεται και ταξιθετείται με πρωτοτυπία.

3.3.6.2.5.3 Κατά την περίπτωση που τα προγράμματα η/υ και οι βάσεις δεδομένων τηρούνται ως επιχειρηματικά απόρρητα παρουσιάζεται μία ιδιαιτερότητα που εντοπίζεται στην τριπλή προστασία τους στο δίκαιο, η οποία ενεργοποιείται από διάφορες συμπεριφορές. Από τη μία, εάν θεωρηθούν έργα πνευματικής ιδιοκτησίας θα προστατευθούν βάσει του δικαίου περί πνευματικής ιδιοκτησίας και συγκεκριμένα δυνάμει των άρθρων 2 (3) του Ν. 2121/1993⁶⁷ (ως προς τα προγράμματα η/υ) και 2 (2^α) του Ν. 2121/1993 (ως προς τις βάσεις δεδομένων). Κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, οι δημιουργοί των έργων προστατεύονται ανεξάρτητα από τη δημοσιοποίηση των έργων τους. Ωστόσο, ενδεχόμενη άσκηση αξίωσης για δικαστική προστασία με βάση το δίκαιο αυτό, θα απαιτούσε δημοσιοποίησής τους, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η παραπέρα προστασία τους ως επιχειρηματικά απόρρητα. Από την άλλη, όταν ο

---

⁶⁶ Γενικά, οι βάσεις δεδομένων προστατεύονται από το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας και μπορεί να είναι κάθε είδους συλλογές έργων, λογοτεχνικών, καλλιτεχνικών, μουσικών ή άλλων, ή άλλο υλικό όπως κείμενα, ήχοι, εικόνες, αριθμοί, πραγματικά στοιχεία και δεδομένα. Εντούτοις, δεν προστατεύεται κάθε βάση δεδομένων αλλά αποκλειστικά εκείνη που λόγω επιλογής και διευθέτησης του περιεχομένου της (κριτήριο πρωτοτυπίας) αποτελεί ίδιο πνευματικό έργο του δημιουργού της, χωρίς αξιολόγηση της ποιότητας ή της αισθητικής αξίας της βάσης δεδομένων. Βλ. Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, 2005, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 4η έκδοση, σελ. 81

⁶⁷ ΦΕΚ τ. Α' 25/04-03-1993

κάτοχος επιλέξει την προστασία αυτών σαν επιχειρηματικά απόρρητα, η προστασία τους επιτυγχάνεται δυνάμει των γενικών διατάξεων του αθέμιτου ανταγωνισμού (άρθρα 16 έως 18 του Ν. 146/14^{68,69}) καθώς επίσης υπάρχει ρητή διάταξη στο ποινικό δίκαιο (άρθρο 370^B ΠΚ) περί προστασίας των απόρρητων ηλεκτρονικών δεδομένων και προγραμμάτων η/υ ως αυτοτελών εννόμων αγαθών.

4 Διάκριση απορρήτου από συναφείς έννοιες

4.1 Επιχειρηματικό απόρρητο και ευρεσιτεχνία

4.1.1 Αν και απαιτείται πνευματική εργασία για τη δημιουργία ενός επιχειρηματικού απορρήτου αλλά και της ευρεσιτεχνίας, το αντικείμενό τους διαφέρει κυρίως ως προς το ύψος της πνευματικής προσπάθειας που απαιτείται για την επίτευξη αυτών. Ειδικότερα, στην περίπτωση του επιχειρηματικού απορρήτου, η πνευματική εργασία κινείται σε χαμηλό επίπεδο και δεν είναι απαραίτητο να αποτελεί δημιούργημα της ανθρώπινης διάνοιας, υπό την έννοια ότι αρκεί και η ανακάλυψη ή ακόμα και η απλή παρατήρηση κανόνων ή ιδιοτήτων του φυσικού κόσμου, που είναι γενικότερα άγνωστες, εφόσον υπάρχουν και τα υπόλοιπα στοιχεία που στοιχειοθετούν την έννοια της τεχνογνωσίας⁷⁰. Αντιθέτως, στην περίπτωση της ευρεσιτεχνίας, η πνευματική εργασία θα πρέπει να είναι τέτοιου βαθμού ώστε να διαπιστώνεται η ύπαρξη εφευρετικού ύψους ή να παρουσιάζεται αξιόλογη πρωτοτυπία⁷¹. Σε κάθε περίπτωση, η κύρια διαφορά τους εντοπίζεται στην τήρηση της μυστικότητας: ενώ στα επιχειρηματικά απόρρητα είναι απαραίτητο να διατηρούνται αυτά κρυφά, στις

---

⁶⁸ ΦΕΚ τ. Α' 21/27-01-1914

⁶⁹ Υπό τη σκέπη του δικαίου του ανταγωνισμού, απόρρητο θεωρείται το πρόγραμμα η/υ που εκπονήθηκε ύστερα από παραγγελία ώστε να έχει εφαρμογή σε συγκεκριμένη δραστηριότητα και όχι, συνεπώς, το πρόγραμμα που πωλείται νόμιμα και ελεύθερα για χρήση από τους ενδιαφερόμενους. Εξάλλου, η ανακοίνωση του μυστικού δεν υπάρχει πάντοτε όταν γίνεται παράδοση του προγράμματος χωρίς τη σύγχρονη ανακοίνωση του περιεχομένου του από το δράστη που δεν κατέχει τεχνικές γνώσεις. Βλ. Β. Αντωνόπουλο, Βιομηχανική ιδιοκτησία, 2002, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 972

⁷⁰ Σ. Ταλιαδούρος, ό.π., σελ. 34

⁷¹ Ομοίως Σ. Ταλιαδούρος, ό.π., σελ. 34

ευρεσιτεχνίες, η αποκάλυψή τους στο κοινό (μέσω της κατάθεσης αίτησης για κατοχύρωσή τους στον Οργανισμό Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας και εν συνεχεία χορήγησης του αντίστοιχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας) είναι ουσιώδης για την απόκτηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

4.1.2 Εάν θεωρηθεί ότι μία επινόηση συγκεντρώνει το ζητούμενο εφευρετικό ύψος, τότε εναπόκειται στη βούληση του κατόχου του ο τρόπος προστασίας του (είτε ως επιχειρηματικό απόρρητο είτε ως ευρεσιτεχνία) αναλόγως εάν επιλέξει να το διατηρήσει μυστικό ή να προχωρήσει σε κοινοποίησή του στο ευρύ κοινό. Έτσι λοιπόν, εάν επιλέξει να το διατηρήσει κρυφό, θα προστατευθεί σαν επιχειρηματικό απόρρητο και η προστασία του θα είναι άμεση αλλά σχετική καθώς περιορίζεται σε αδικοπρακτική ευθύνη του προσβολέα εάν θεωρηθεί ότι απέκτησε πρόσβαση σε αυτό με αθέμιτο και παράνομο τρόπο. Εάν όμως επιλέξει να το κάνει γνωστό, τότε η αναγνώριση της ευρεσιτεχνίας και κατ'επέκταση η εξουσία του επ'αυτού, αρχίζει από τότε που απονεμήθηκε το δίπλωμα της ευρεσιτεχνίας. Όταν συμβεί αυτό, ο δικαιούχος αποκτά ειδικό δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας, μονοπωλιακής φύσης, που του επιτρέπει αποκλεισμό οποιουδήποτε τρίτου από τη χρήση της ευρεσιτεχνίας.

4.1.3 Απόρροια της διαφορετικής έννομη προστασίας είναι και η διαφορετική διάρκεια προστασία τους όπου στα επιχειρηματικά απόρρητα δεν υπάρχει κάποιος χρονικός περιορισμός⁷², εν αντιθέσει με τις ευρεσιτεχνίες που προστατεύονται για είκοσι χρόνια από τότε που θα καταχωρηθούν (άρθρο 11 παράγραφος 1 του Ν. 1733/1987⁷³).

4.1.4 Μία πρόσφατη τη μελέτη του EUIPO (European Union of Intellectual Property Office) σχετικά με την προστασία της καινοτομίας μέσω των εμπορικών απορρήτων και

---

⁷² Κατά την Α. Παπαδοπούλου ο μέσος όρος προστασίας είναι 3 έως 5 έτη επειδή συνήθως μετά το διάστημα αυτό το απόρρητο γίνεται γνωστό στο κοινό ή η τεχνολογική πρόοδος το καθιστά ξεπερασμένο. Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 88

⁷³ ΦΕΚ τ Α' 171/22-09-1987

διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας⁷⁴ κατέδειξε ότι οι καινοτόμες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν συχνά και τις δύο μεθόδους για να προστατεύσουν τις καινοτομίες τους, ήτοι την κατοχύρωση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και τα εμπορικά απόρρητα. Κατά την ίδια μελέτη, η χρήση εμπορικών απορρήτων για την προστασία καινοτομιών φαίνεται να είναι εντονότερη σε σχέση με τη χρήση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας από τις περισσότερες μορφές επιχειρήσεων και τους περισσότερους οικονομικούς τομείς, τούτο δε σε όλα τα κράτη μέλη. Τόσο τα εμπορικά απόρρητα όσο και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας φαίνεται ότι είναι πιθανό να χρησιμοποιούνται σε επιχειρήσεις που διαθέτουν εσωτερικό τμήμα έρευνας και ανάπτυξης (E&A) με υψηλές δαπάνες για την καινοτομία, καθώς και κατά την αρχική εμφάνιση της καινοτομίας στην αγορά.

- 4.1.5 Επίσης, φαίνεται ότι τα εμπορικά απόρρητα προτιμώνται όταν πρόκειται για καινοτομία μόνο στο πλαίσιο της επιχείρησης. Επιπρόσθετα, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας είναι πιθανότερο να χρησιμοποιούνται (μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με εμπορικά απόρρητα) όταν η καινοτομία αφορά υλικό αγαθό και όχι υπηρεσία.
- 4.1.6 Επιπλέον, τα εμπορικά απόρρητα (συχνά χωρίς διπλώματα ευρεσιτεχνίας) είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιούνται για την καινοτομία σε επίπεδο διεργασιών καθώς και για καινοτομία στις υπηρεσίες. Τα εμπορικά απόρρητα (μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με διπλώματα ευρεσιτεχνίας) φαίνεται να χρησιμοποιούνται για τη διατήρηση ή την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των καινοτομιών που εισάγουν επιχειρήσεις οι οποίες εφαρμόζουν πρακτικές ανοικτής καινοτομίας, όπως η συνεργασία στην έρευνα, ιδίως με εξ αποστάσεως (μη ευρωπαίους) εταίρους. Σε αγορές με έντονο ανταγωνισμό στις τιμές, υπάρχει η τάση να προτιμώνται τα εμπορικά απόρρητα σε σχέση με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Σε αγορές με έντονο ανταγωνισμό ως προς την ποιότητα, υπάρχει η τάση να χρησιμοποιούνται τόσο τα εμπορικά απόρρητα όσο και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Ο έντονος ανταγωνισμός στις τιμές αποτελεί χαρακτηριστικό των αγορών εμπορευμάτων, στις οποίες οι ευκαιρίες διαφοροποίησης ή καινοτομίας ως προς τα προϊόντα είναι περιορισμένες,

---

⁷⁴ Protecting innovation through trade secrets and patents – Determinants for European Union firms, July 2017, <https://www.euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/observatory-publications>

ενώ τα περιθώρια κέρδους μπορούν να βελτιωθούν μέσω της καινοτομίας που μειώνει το κόστος ή τις διεργασίες.

4.2 Επιχειρηματικό απόρρητο και πνευματικά έργα

4.2.1 Τόσο τα επιχειρηματικά απόρρητα όσο και τα έργα πνευματικής ιδιοκτησίας είναι αποτέλεσμα πνευματικής δημιουργίας⁷⁵, ήτοι συντελούνται με πνευματική εργασία και υπάρχουν στο χώρο των νοημάτων και αισθητικών επιτευγμάτων, που υλοποιούνται από συγκεκριμένο φορέα. Ανήκουν δε και τα δύο στην κατηγορία άυλων αγαθών και απολαμβάνουν ιδιαίτερης προστασίας από το νόμο λόγω της σημαντικότητάς του. Στο σημείο της προστασίας τους από το νομοθέτη έγκειται και η κύρια διαφορά τους: από τη μία πλευρά, στην περίπτωση της πνευματικής ιδιοκτησίας παρέχεται στον κάτοχο του δημιουργήματος απόλυτο δικαίωμα επί του δημιουργούμενου πνευματικού έργου και συγκεκριμένα προστατεύεται η ορισμένη μορφή που έχει το έργο αυτό και όχι το περιεχόμενο και η ιδέα αυτού. Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση των επιχειρηματικών απορρητών η προστασία τους (δίχως απόλυτο δικαίωμα) συνδέεται με το περιεχόμενο του πληροφοριακού αγαθού που βρίσκεται μέσα σε αυτά, ενώ η μορφή που αυτό θα λάβει δεν ενδιαφέρει ιδιαίτερα τον επιχειρηματία⁷⁶.

4.2.2 Εκτός από την κύρια διαφορά τους που έγκειται στο διαφορετικό αντικείμενο προστασίας τους διαφέρουν και ως προς τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος: στην περίπτωση των πνευματικών έργων απαιτείται να υπάρχει το στοιχείο της πρωτοτυπίας, κάτι που δε χρειάζεται να υπάρχει στην περίπτωση του επιχειρηματικού απορρήτου (χωρίς βέβαια να αποκλείεται ότι υπάρχει πρωτοτυπία και σε αυτό). Κατ' ακολουθίαν, από τη στιγμή που το αντικείμενο και οι

---

⁷⁵ Κατά τον Λ. Κοτσίρη το έργο είναι αποτέλεσμα της δημιουργικής πράξης και όχι η ίδια η πράξη και αιτία του είναι το ανθρώπινο πνεύμα και ο δημιουργός του το έφτιαξε επειδή η βούλησή του το επέλεξε και το δημιούργησε χρησιμοποιώντας πνευματικές, σωματικές ή ψυχικές δυνάμεις. Λ. Κοτσίρη, Δίκαιο Πνευματικής ιδιοκτησίας, 2005, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 4^η έκδοση, σελ. 53

⁷⁶ Η ιδέα (concept) καθώς και ο τρόπος που αυτή έχει εκφραστεί, για ένα προϊόν, μία παρουσία, μία υπηρεσία, έστω και αν ακόμα είναι υπό διαμόρφωση, έστω και αν δεν έχει πάρει συγκεκριμένη μορφή, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προστασίας απορρήτου ενώ αντίθετα δε θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο προστασίας απορρήτου ενώ αντίθετα δε θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας. Βλ. Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη σελ. 89 με εκεί παραπομπές

προϋποθέσεις προστασίας τους είναι διαφορετική, διαφορετικές θα είναι και οι προϋποθέσεις που τίθενται σε περίπτωση προσβολής αυτών· πράγματι, ένα πνευματικό έργο κρίνεται ότι προσβάλλεται όταν αυτό αναπαράγεται ενώ ένα επιχειρηματικό απόρρητο προσβάλλεται όταν η απόρρητη ή εμπιστευτική πληροφορία που περιέχεται σε αυτό χρησιμοποιείται ή αποκαλύπτεται σε τρίτο πρόσωπο με αθέμιτα μέσα.

4.2.3 Παρόλα αυτά, υπάρχουν και κατηγορίες επιχειρηματικών απορρήτων που δύνανται να προστατευθούν και ως πνευματικά έργα αλλά και ως επιχειρηματικά απόρρητα ανάλογα με το είδος της προσβολής που έχουν υποστεί. Πιο συγκεκριμένα, τα προγράμματα η/υ και οι βάσεις δεδομένων αποτελούν τα συνηθέστερα παραδείγματα επιχειρηματικών απορρήτων που απολαμβάνουν και την προστασία του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας. Κατά την περίπτωση που ένα επιχειρηματικό απόρρητο συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά του έργου πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν είναι δυνατή η προστασία του ως απορρήτου, τότε μόνο είναι δυνατή η προστασία του βάσει του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας και στο βαθμό που έχουν προσβληθεί δικαιώματα που το δίκαιο αυτό προβλέπει.⁷⁷

4.3 Επιχειρηματικό απόρρητο και τραπεζικό απόρρητο

4.3.1 Ως τραπεζικό απόρρητο νοείται η υποχρέωση, την οποία έχει η τράπεζα απέναντι στο ερχόμενο σε οποιαδήποτε συναλλακτική επαφή μαζί της πρόσωπο (πελάτη), να σιωπά για τις προσωπικές και οικονομικές υποθέσεις του και για κάθε στοιχείο ή πτυχή τους, των οποίων αυτή λαμβάνει γνώση στα πλαίσια της επαφής αυτής⁷⁸. Από αυτόν τον ορισμό προκύπτει ότι αντικείμενο του τραπεζικού απορρήτου είναι η υποχρέωση της τράπεζας να κρατήσει μυστικές όλες εκείνες τις πληροφορίες των πελατών της (ως πελάτες δε είναι ανεξαιρέτως τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα είτε αυτά συναλλάσσονται ως έμποροι - επαγγελματίες είτε όχι) που ο πελάτης έχει αντικειμενικό συμφέρον να μην ανακοινώσει σε συγκεκριμένο τρίτο, όταν ιδίως

---

⁷⁷ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 90 με εκεί παραπομπές

⁷⁸ Σ. Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο - Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 2010, Γενικό μέρος, τεύχος Ι, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 6^η έκδοση, σελ. 42

συνδιαμορφώνουν μία συνεκτική εικόνα της οικονομικής προσωπικότητάς του. Η υποχρέωση της τράπεζας ισχύει από την πρώτη στιγμή που ο πελάτης έρχεται σε επαφή μαζί της και ισχύει σε κάθε μεταγενέστερο συναλλακτικό στάδιο (προσυμβατικό, συμβατικό ή μετασυμβατικό).

4.3.2 Το τραπεζικό απόρρητο διακρίνεται περαιτέρω σε γενικό και ειδικό, ενώ, στην ελληνική νομοθεσία υπάρχει ειδική προστασία των τραπεζικών καταθέσεων (Ν.Δ. 1059/1971⁷⁹, όπως ισχύει μετά τις τροποποιήσεις από το Ν. 1868/1989⁸⁰). Η υποχρέωση τήρησης του απορρήτου πηγάζει από τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ του πελάτη και της τράπεζας, όπως αυτή θεμελιώνεται στις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών (197-198 και 288 ΑΚ). Το τραπεζικό απόρρητο προστατεύεται τόσο στο ποινικό δίκαιο (άρθρα 371 ΠΚ και 252 ΠΚ) αλλά και, όπως ήδη προαναφερθηκε, από τις συνταγματικές διατάξεις περί προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων (άρθρα 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1 Συντάγματος), τυγχάνει δε ιδιαίτερης πρόσθετης προστασίας με βάση το νόμο για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (Ν. 2472/1997) και η άρση του είναι δυνατή εφόσον δοθεί συναίνεση από τον πελάτη και για διάφορους άλλους εξαιρετικούς λόγους (πχ. στην περίπτωση διενέργειας φορολογικού ελέγχου).

4.3.3 Συγκρίνοντας το τραπεζικό απόρρητο με το επιχειρηματικό απόρρητο παρατηρείται ότι υπάρχει σύγκλιση αυτών ως προς το ότι ορισμένες πληροφορίες που εντάσσονται στο πεδίο του επιχειρηματικού απορρήτου σχετικές με οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης ή επιχειρησιακά πλάνα μιας επιχείρησης, εφόσον ανακοινωθούν εμπιστευτικά στην τράπεζα με την οποία συνεργάζεται ο επιχειρηματίας, γίνονται παράλληλα και μέρος του τραπεζικού απορρήτου. Κατά τα λοιπά οι δύο κατηγορίες διαφοροποιούνται κυρίως στο ότι 1) το τραπεζικό απόρρητο υφίσταται και στις σχέσεις πολιτών - μη εμπόρων με κάποια τράπεζα, εν αντιθέσει με το επιχειρηματικό απόρρητο, που συνδέεται αναπόσπαστα με την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας και 2) φορέας της υποχρέωσης διαφύλαξης του τραπεζικού απορρήτου είναι όργανα ή οι υπάλληλοι των τραπεζικών ή πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία λόγω της θέσης τους αφενός έγιναν

---

⁷⁹ ΦΕΚ τ. Α' 270/23-12-1971

⁸⁰ ΦΕΚ τ. Α' 230/10-10-1989

δέκτες του απορρήτου και αφετέρου έχουν υποχρέωση διαφύλαξης αυτού και μη περαιτέρω διαδόσεώς του. Στην περίπτωση του επιχειρηματικού απορρήτου, ο κύκλος των προσώπων που λαμβάνουν γνώση αυτού είναι συνήθως ευρύτερος και περιλαμβάνει τους συνεργάτες μιας επιχείρησης ή τους εργαζόμενους σε αυτήν καθώς και άλλα πρόσωπα που τυγχάνει να συναλλάσσονται με την επιχείρηση⁸¹.

4.4 Επιχειρηματικό απόρρητο και φορολογικό απόρρητο

4.4.1 Το φορολογικό απόρρητο καλύπτει το σύνολο των στοιχείων εκείνων τα οποία δημιουργούν ή προσδιορίζουν τη φορολογική ενοχή του προσώπου στο πλαίσιο της (άμεσης ή έμμεσης) φορολογίας. Επομένως, στην έννοια των φορολογικών στοιχείων, που αντιμετωπίζονται ως απόρρητα, δε θεωρείται ότι εμπίπτουν μόνο τα εν στενή έννοια φορολογικά στοιχεία, δηλαδή, οι φορολογικές δηλώσεις, τα φορολογικά στοιχεία, τα φύλλα ελέγχου και κάθε στοιχείο του φακέλου του φορολογούμενου αλλά και όσα σχετίζονται με τις επιχειρηματικές, επαγγελματικές κι εν γένει οικονομικές δραστηριότητές του, καθώς επίσης και με ζητήματα προσωπικού ή οικογενειακού χαρακτήρα (κατά τα άρθρα 5 παρ. 3 του Ν. 2690/1999⁸² και του άρθρου 10 παρ. 1 του Ν. 2472/1997). Έτσι, θέματα που αφορούν σε επιχειρηματικά μυστικά, όπως είναι οι μέθοδοι παραγωγής, πελατολόγια, συμβάσεις, πηγές προμηθειών, πιστωτική ικανότητα, πολιτική τιμών, αγορών, πωλήσεων κ.λ.π., καθώς επίσης ακόμη και δηλωθείσα αναπηρία ή ασθένεια του φορολογούμενου ή μελών της οικογένειάς του κ.α., εμπίπτουν στη σφαίρα του φορολογικού απορρήτου⁸³.

4.4.2 Κύριο χαρακτηριστικό του φορολογικού απορρήτου είναι ότι αντιτάσσεται μόνον έναντι των τρίτων προσώπων που επιθυμούν να αντλήσουν πληροφορίες από τα τηρούμενα στη φορολογική αρχή στοιχεία, με εξαίρεση βέβαια τις περιπτώσεις που ρητά ορίζονται στο νόμο. Αντίθετα, ο ίδιος ο φορολογούμενος έχει σε κάθε περίπτωση νόμιμο δικαίωμα να αιτείται προς τις ΔΟΥ και να λαμβάνει επικυρωμένα

---

⁸¹ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 93-94

⁸² ΦΕΚ τ. Α' 45/09-03-1999

⁸³ Μ. Βαλοδήμου & Α. Καραγιάννη, Το φορολογικό απόρρητο: Νομοθετικό πλαίσιο-Γνωμοδοτήσεις-Νομολογία, ΦορΕ, 2015, σσ. 564 επ.

αντίγραφα ή βεβαιώσεις από στοιχεία του προσωπικού του φακέλου, χωρίς μάλιστα να υποχρεούται να εκθέσει για ποιες χρήσεις προορίζονται αυτά.

4.4.3 Αναφορικά με τις φορολογικές αρχές, το φορολογικό απόρρητο εμπίπτει στην ευρύτερη έννοια του υπηρεσιακού απορρήτου και το περιεχόμενό του συνίσταται στην υποχρέωση των φορολογικών αρχών να αποφεύγουν κάθε ενέργεια, με την οποία άμεσα ή έμμεσα, το περιεχόμενο των τηρούμενων από τις αρχές στοιχείων των φορολογουμένων μπορεί να περιέλθει σε γνώση ή στην κατοχή τρίτων προσώπων.

4.4.4 Όπως και στην περίπτωση του τραπεζικού απορρήτου, εάν γίνει σύγκριση του επιχειρηματικού απορρήτου με το φορολογικό απόρρητο, η κύρια διαφορά που σημειώνεται είναι κατ'αρχάς στο ότι το φορολογικό απόρρητο προστατεύεται και στην περίπτωση των απλών πολιτών - μη επαγγελματιών και σε δεύτερο επίπεδο ότι διευρύνεται κατά πολύ ο κύκλος των ατόμων που πρέπει να τηρούν μυστικές τις πληροφορίες που εντάσσονται στο φορολογικό απόρρητο. Η σπουδαιότητα της τήρησης αυτής της μυστικότητας προκύπτει κυρίως από τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας που στο άρθρο 17 απαριθμούνται λεπτομερώς οι υπόχρεοι διαφύλαξης των συγκεκριμένων πληροφοριών ως απόρρητων⁸⁴.

4.5 Επιχειρηματικό απόρρητο και χρηματιστηριακό απόρρητο

4.5.1 Ο νόμος 3340/2005 αποτελεί ενσωμάτωση της Κοινοτικής Οδηγίας 2003/6/ΕΚ της 28^{ης} Ιανουαρίου 2003 για τις για τις πράξεις προσώπων που κατέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες και τις πράξεις χειραγώγησης της αγοράς (κατάχρηση αγοράς)⁸⁵ και

---

⁸⁴ Πέρα από τα πρόσωπα που υποχρεούνται σε τήρηση ως μυστικού του φορολογικού απορρήτου με τη διάταξη της παρ.5 του άρθρου 17 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας εισήχθη μία καινοφανής ρύθμιση καθώς προβλέπεται η δυνατότητα αποκάλυψης σε τρίτο, κατόπιν αιτήσεως, στοιχείων ή πληροφοριών σχετικά με φορολογούμενο, με την έγγραφη συναίνεση του φορολογούμενου. Πρόκειται, όπως έχει διατυπωθεί, για επίρρωση της διάταξης του άρθρου 5 του Ν. 2472/1997 περί προστασίας προσωπικών δεδομένων, η οποία προβλέπει ότι η πρόσβαση σε αυτά, ως μια μορφή επεξεργασίας, επιτρέπεται κατ' αρχήν όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι τα φορολογικά στοιχεία αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 2 στ. α' του Ν. 2472/1997.

⁸⁵ ΕΕ L 96/12.04.2003

έχει αντικαταστήσει το Π.Δ. 53/1992⁸⁶ (το πρώτο νομοθέτημα που προέβλεπε τη διαφάνεια και την αξιοπιστία της χρηματιστηριακής αγοράς) και ορίζει τις καταχρηστικές πρακτικές στη χρηματιστηριακή αγορά που μπορεί να πρόκειται είτε για πράξεις κατόχων προνομιακών πληροφοριών (insider trading) είτε πράξεις χειραγώγησης της αγοράς (market manipulation). Το ερώτημα που τίθεται είναι το κατά πόσο η έννοια της προνομιακής πληροφορίας σχετίζεται ή ταυτίζεται με την έννοια του επιχειρηματικού απορρήτου.

4.5.2 Με τη διάταξη του άρθρου 6 του Ν. 3340/2005⁸⁷ σαν προνομιακή πληροφορία ορίζεται η πληροφορία που θεωρείται προνομιακή όταν α) έχει συγκεκριμένο χαρακτήρα και δεν περιλαμβάνει απλές κρίσεις, φήμες ή εκτιμήσεις, β) δεν έχει δημοσιοποιηθεί, δηλαδή δεν έχει μεταδοθεί και συνεπώς το κοινό δεν έχει πρόσβαση δε αυτή, γ) αφορά έναν ή περισσότερους εκδότες κινητών αξιών ή μία ή περισσότερες κινητές αξίες και δ) αν η πληροφορία ήταν ευρέως γνωστή στο κοινό θα μπορούσε να επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό την τιμή των χρηματοπιστωτικών μέσων της εταιρίας ή την τιμή των συνδεδεμένων με αυτά παραγωγών.

4.5.3 Κάνοντας τη σύγκριση μεταξύ των προνομιακών πληροφοριών του Ν. 3340/2005 και του επιχειρηματικού απορρήτου φαίνεται με την πρώτη ματιά οι έννοιες να ομοιάζουν καθώς και τα δύο είδη πληροφοριών σχετίζονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα και η διατήρησή τους σε απόρρητο επίπεδο είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της οικονομικής αξίας και σπουδαιότητας. Μελετώντας όμως τις έννοιες εγγύτερα προκύπτουν οι κύριες διαφορές τους πρώτον, στο ότι στην περίπτωση των προνομιακών πληροφοριών αφορούν αποκλειστικά και μόνο το πεδίο του δικαίου της κεφαλαιαγοράς ενώ τα επιχειρηματικά απόρρητα εκτείνονται και σε άλλους κλάδους δραστηριότητας, δεύτερον, στο ότι οι προνομιακές πληροφορίες αφορούν τις κεφαλαιουχικές εταιρίες, ενώ τα επιχειρηματικά απόρρητα μπορεί να αφορούν ανεξαιρέτως φυσικά ή νομικά πρόσωπα εφόσον έχουν επιχειρηματική δραστηριότητα και τρίτον, στο ότι η οικονομική σημασία της προνομιακής πληροφορίας εντοπίζεται στην οικονομική κρισιμότητα και τη δυναμική της που

---

⁸⁶ ΦΕΚ τ. Α' 22/14-02-1992

⁸⁷ ΦΕΚ τ. Α' 112/10-05-2005

μπορεί να επηρεάσει αισθητά την τιμή των χρηματοπιστωτικών μέσων στα οποία αναφέρονται, ενώ από την άλλη, στα επιχειρηματικά απόρρητα η οικονομική σημασία τους εδράζεται στο γεγονός της αποκλειστικής γνώσης μιας πληροφορίας που βελτιώνει τους όρους παραγωγής ή τις συνθήκες λειτουργίας της επιχείρησης παρέχοντας ανταγωνιστικό προβάδισμα στον κάτοχό της και δυνητικά θα μπορούσε να επηρεάσει με έμμεσο τρόπο την τιμή των χρηματοπιστωτικών μέσων της εταιρίας εφόσον αυτή είναι κεφαλαιουχική.

4.5.4 Εντός του χώρου του δικαίου της κεφαλαιαγοράς, επιχειρηματικά απόρρητα κεφαλαιουχικών εταιριών που είναι εκδότες χρηματοπιστωτικών μέσων δεν αποκλείεται να συνιστούν και προνομιακή πληροφορία, γεγονός που υποχρεώνει τους κατόχους της εταιρίας να προβούν άμεσα στη δημοσιοποίησή της και το αν ένα επιχειρηματικό απόρρητο είναι παράλληλα και προνομιακή πληροφορία θα πρέπει να κρίνεται κατά περίπτωση.

5 Νομική αντιμετώπιση του επιχειρηματικού απορρήτου

5.1 Άυλο αγαθό

5.1.1 Δεδομένου ότι αποτελούν αποτέλεσμα πνευματικής δραστηριότητας και της ανθρώπινης διάνοιας με γνωσιολογικό περιεχόμενο που ανάγεται σε φάσμα της επιχειρηματικής δραστηριότητας, τα επιχειρηματικά απόρρητα εντάσσονται στην ευρύτερα κατηγορία των άυλων αγαθών⁸⁸. Τα άυλα αγαθά εξ ορισμού δε διαθέτουν υλική - ενσώματη υπόσταση και γίνονται αντιληπτά με τη νόηση, ενώ στον αντίποδα τα ενσώματα αγαθά⁸⁹ ειδικώς προσδιορισμένα στο άρθρο 947 του ΑΚ γίνονται αντιληπτά με τις αισθήσεις.

---

⁸⁸ Αντίθετη άποψη εκφράζει ο Γ. Κουμάντος ο οποίος θεωρεί ότι δεν μπορούν να αναγνωρισθούν ως ειδική κατηγορία άυλων αγαθών γιατί προστατεύονται με ποινικές διατάξεις του νόμου περί αθέμιτου ανταγωνισμού, οι κυρώσεις όμως δεν προβλέπονται για κάθε χρησιμοποίησή τους χωρίς άδεια αλλά μόνο αν οι σχετικές πληροφορίες αποκτήθηκαν κατά τρόπο που προσκρούει στο νόμο ή στα χρηστά ήθη. Γ. Κουμάντος, Πνευματική Ιδιοκτησία, 2000, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 55

⁸⁹ Το αν ένα αντικείμενο είναι ενσώματο ή όχι κρίνεται με οικονομικά κριτήρια, σύμφωνα με την αντίληψη των συναλλαγών και όχι με βάση τα πορίσματα των φυσικών επιστημών για την ύλη. Α.

5.1.2 Χαρακτηριστικά των άυλων αγαθών είναι κατά κύριο λόγο τα εξής: α. έχουν ως περιεχόμενο μια δραστηριότητα είτε δημιουργική (π.χ. μια εφεύρεση), είτε ανταγωνιστική (π.χ. διακριτικό γνώρισμα μιας επιχείρησης), β. η ενέργεια αυτή του ανθρώπινου πνεύματος είναι δεκτική επανάληψης, γ. διατηρούν την αυτοτέλεια τους απέναντι στο φορέα τους, έτσι ώστε η για οποιοδήποτε λόγο εξαφάνιση του φορέα τους να μην οδηγεί και στη δική τους απόσβεση, δ. μπορούν να κατέχονται από απεριόριστο αριθμό προσώπων και ε. μεταδίδονται στις αισθήσεις του ανθρώπου μέσω του υλικού τους περιβλήματος, χωρίς όμως σε κάθε περίπτωση να ταυτίζονται με αυτό⁹⁰. Η ενσωμάτωση, συνεπώς, των άυλων αγαθών σε υλικό φορέα αποτελεί το μέσο που ενεργοποιεί τις ανθρώπινες αισθήσεις και καθιστά το άυλο αντιληπτό μέσω της ύλης.

5.1.3 Ως άυλα αγαθά τα επιχειρηματικά απόρρητα περιλαμβάνουν επεξεργασμένες πληροφορίες με συγκεκριμένη προστιθέμενη αξία εξαιτίας της γνωστικής και οικονομικής σημασίας για τον κάτοχό τους⁹¹. Ειδικότερα, το άυλο αγαθό που χρήζει ιδιαίτερης έννομης προστασίας είναι το πληροφοριακό αγαθό που παράγεται στα πλαίσια μίας οικονομικής - επιχειρηματικής δραστηριότητας και εκφράζει μία οικονομική αξία λόγω του απόρρητου χαρακτήρα του.

5.2 Έννομο συμφέρον επί των επιχειρηματικών απορρήτων

5.2.1 Ο νομοθέτης δεν αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο και κατά συνέπεια δε προσδίδει την ίδια έννομη προστασία σε όλα τα άυλα αγαθά. Η έννομη προστασία σχετίζεται κυρίως με το ειδικότερο περιεχόμενο του εκάστοτε άυλου αγαθού και για το λόγο αυτό ορισμένες κατηγορίες άυλων αγαθών έχουν παραδοσιακά διαμορφωθεί σε αντικείμενο ειδικού δικαιώματος ενώ σε άλλες, όπως και το επιχειρηματικό απόρρητο, το έννομο συμφέρον δεν αξιολογείται στο ίδιο επίπεδο ή υπάρχουν άλλα

Γεωργιάδης - Μ. Σταθόπουλος Αστικός κώδιξ, Κατ'άρθρο ερμηνεία, 1985, τόμος V, Αφοί Π.Σάκκουλα, σελ. 27

⁹⁰ Β. Αντωνόπουλος, Βιομηχανική ιδιοκτησία, 2002, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 154

⁹¹ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 104

έννομα συμφέροντα που λαμβάνονται σοβαρά υπόψη και διαμορφώνεται από το δίκαιο μία έμμεση προστασία.

5.2.2 Ειδικότερα, ο ανωτέρω διαχωρισμός επί της έννομης προστασίας των άυλων αγαθών διαφαίνεται στην αναγνώριση στο δίκαιο της αρχής του κλειστού αριθμού δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας⁹² στα οποία αναγνωρίζεται στο φορέα τους ένα εξουσιαστικό δικαίωμα⁹³, όπως είναι το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, το δικαίωμα ευρεσιτεχνίας, το δικαίωμα στο σήμα. Πιο αναλυτικά, κατά την αρχή του κλειστού αριθμού των δικαιωμάτων, η ιδιωτική βούληση δεν μπορεί να δημιουργήσει νέα απόλυτα δικαιώματα σε άυλα αγαθά πέρα από εκείνα που αναγνωρίζει ο νόμος και δεν επιτρέπεται να παρέμβει διαπλαστικά στο περιεχόμενο των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει ο νόμος, κατά τρόπο ώστε να μεταβάλλεται η ταυτότητά τους, κατά το νομικό της προσδιορισμό, δημιουργώντας ή προσθέτοντας εξουσίες στο δικαίωμα με τριτενέργεια, δηλαδή να διευρύνει το αντικείμενο προστασίας⁹⁴.

5.2.3 Εντούτοις, τα επιχειρηματικά απόρρητα δεν υπάγονται στην κατηγορία των άυλων αγαθών με αναγνωρισμένο αποκλειστικό - εξουσιαστικό δικαίωμα αλλά αναγνωρίζεται έννομο συμφέρον επί αυτών⁹⁵. Για το λόγο αυτό, ο νομοθέτης έχει επιλέξει για την προστασία τους όχι την εκ των προτέρων χορήγηση δικαιώματος

---

⁹² Η αρχή του κλειστού αριθμού των δικαιωμάτων που παρέχουν στα άυλα αγαθά εξουσία άμεση και κατά παντός σημαίνει ότι τέτοια δικαιώματα είναι όσα ο νόμος τα ορίζει περιοριστικά και το περιεχόμενό τους καθορίζεται στο νόμο δεσμευτικά. Β. Αντωνόπουλος, Βιομηχανική ιδιοκτησία, 2002, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 239

⁹³ Σύμφωνα με τη θεωρία του εξουσιαστικού δικαιώματος, η έννομη τάξη εντάσσει το έννομο αγαθό στην περιουσία ενός προσώπου, δημιουργώντας άμεσο νομικό δεσμό ανάμεσα στο πρόσωπο και στο άυλο αγαθό που ομοιάζει με εκείνο της κυριότητας, Β'. Β. Αντωνόπουλος, Βιομηχανική ιδιοκτησία, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 157

⁹⁴ Θ. Λιακόπουλος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2000, 5^η έκδοση, Εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 160

⁹⁵ Ως δικαίωμα ορίζεται η εξουσία που παρέχει η έννομη τάξη σε κάποιο πρόσωπο για ικανοποίηση έννομου συμφέροντος και εκπλήρωση της κοινωνική αποστολής του. Από την άλλη μεριά, ο φορέας του έννομου συμφέροντος έχει τη δυνατότητα να ζητήσει συγκεκριμένης μορφής δικαστική προστασία ή ό,τι άλλο η ειδική διάταξη του αναγνωρίζει αλλά δεν έχει εκείνη την εξουσία που αποτελεί εννοιολογικό στοιχείο του δικαιώματος και που θα του επέτρεπε να αναχθεί το έννομο συμφέρον σε δικαίωμα. Δ. Παπαστερίου, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2009, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2^η έκδοση, σελ. 172-179

αλλά την *post factum* προστασία με το σύστημα της ειδικής αδικοπρακτικής ευθύνης, που πηγάζει από συμπεριφορές τρίτων αντίθετες με τις θεμιτές εμπορικές πρακτικές (άρθρο 1 του Ν. 146/1914) ή με ειδικούς απαγορευτικούς κανόνες (άρθρα 16 έως 18 του Ν. 146/1914) ή με τη γενική αρχή της καλής πίστης (άρθρο 288 ΑΚ). Αυτό συμβαίνει γιατί προϋπόθεση για τη δημιουργία μονοπωλιακού δικαιώματος σε τεχνικά και πνευματικά δημιουργήματα είναι η αποκάλυψή τους στο κοινό. Με το είδος της προστασίας που έχει επιλεγεί, παρέχεται απέναντι σε συγκεκριμένες συμπεριφορές μία άμυνα που επιτρέπει την παροχή προστασίας σε μία οικονομική αξία που δεν καλύπτεται από κανένα δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας. Εφόσον η οικονομική αξία διατηρείται μέσα από τη μυστικότητα, προστατεύεται απέναντι σε πράξεις που παράνομα αποκαλύπτουν το μυστικό περιεχόμενο.

- 5.2.4 Αν και στα επιχειρηματικά απόρρητα δεν παρέχεται απόλυτο δικαίωμα, δε θα πρέπει να παραβλέπεται η αποκλειστικότητα του φορέα του να έχει αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης, μεταβίβασης της χρήσης με σύμβαση ή παύσης χρήσης αυτού. Το στοιχείο της αποκλειστικότητας, που βασικά χαρακτηρίζει τα δικαιώματα ιδιοκτησιακής φύσης και δε συμβιβάζεται με την έννοια του έννομου συμφέροντος, κατ'εξαιρέση συνιστά βασικό στοιχείο των επιχειρηματικών απορρήτων. Το οξύμωρο αυτό σχετίζεται με τον απόρρητο χαρακτήρα που διακρίνει τα επιχειρηματικά απόρρητα και ισχύει *de facto* και όχι *de jure*. Εν προκειμένω, οι τρίτοι αποκλείονται από τη χρησιμοποίηση των επιχειρηματικών απορρήτων, όχι επειδή υπάρχει δικαίωμα του κατόχου που το απαγορεύει, αλλά επειδή δεν το γνωρίζουν.
- 5.2.5 Δέον να σημειωθεί ότι η αποκλειστικότητα υπό την έννοια της μυστικότητας, είναι σχετική καθώς δεν περιορίζεται σε ένα μόνο πρόσωπο αλλά σε ένα κύκλο προσώπων που γνωρίζουν και κάνουν χρήση του απορρήτου προς όφελος της επιχείρησης (και όχι για ίδιον συμφέρον). Επομένως, ορθότερο είναι να ειπωθεί ότι στα επιχειρηματικά απόρρητα αναγνωρίζεται *de facto* σχετική αποκλειστικότητα και ως εκ τούτου δεν απαγορεύεται εξ αρχής η απόκτηση της γνώσης αυτής με νόμιμα μέσα αλλά εμποδίζεται η απόκτηση της γνώσης με παράνομο τρόπο. Σε διαφορετική περίπτωση, εάν αναγνωριζόταν απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα επί των επιχειρηματικών απορρήτων θα παραγνωριζόταν πλήρως το συνταγματικά

θεσπισμένο δικαίωμα της πληροφόρησης και η σύγκρουση μεταξύ των δύο δικαιωμάτων θα ήταν αναπόφευκτη⁹⁶.

5.2.6 Συμπερασματικά, στα πλαίσια του ισχύοντος νομικού συστήματος προκρίνεται η έμμεση προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου που συνδέεται με συμπεριφορές τρίτων ενώ είναι αδύνατη, στο ισχύον πλαίσιο, η προστασία του επί τη βάση του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας. Η νομοθετική βούληση κινείται στο πνεύμα της αρχής για ελεύθερη διακίνηση των τεχνολογικών – εμπορικών γνώσεων και των ιδεών, η οποία εκφράζει το γενικό κανόνα του ελεύθερου ανταγωνισμού που καθιερώνεται ως θεμελιώδης αρχή τόσο στην εσωτερική όσο και την κοινοτική έννομη τάξη. Εξάλλου, η απονομή απόλυτων δικαιωμάτων αποτελούν εξαιρετικές ρυθμίσεις και ο νομοθέτης ανέχεται αυτού του είδους τα μονοπώλια (όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται) προκειμένου να πετύχει ορισμένους δικαιοπολιτικούς στόχους⁹⁷.

5.3 De facto έννομο αγαθό

5.3.1 Σε συνέχεια της παραδοχής ότι δικαιολογείται έννομο συμφέρον για την προστασία των επιχειρηματικών απορρήτων μπορούμε να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι τα επιχειρηματικά απόρρητα είναι έννομα αγαθά. Το συμπέρασμα αυτό δεν είναι αυθαίρετο αλλά προκύπτει από την αντιμετώπισή τους σε διάφορους τομείς του δικαίου· από τη στιγμή που τα επιχειρηματικά απόρρητα εκφράζουν μία πραγματική οικονομική αξία, μπορούν να αποτελούν τμήμα της περιουσίας, στο περιεχόμενο της οποίας εμπίπτουν τόσο νομικά αυθύπαρκτα δικαιώματα όσο και οικονομικά αυθύπαρκτα στοιχεία που εντάσσονται στη λειτουργία της επιχείρησης. Έχοντας την ιδιότητα του αυθύπαρκτου οικονομικού στοιχείου της επιχείρησης, τα επιχειρηματικά απόρρητα μπορούν να ενταχθούν στην έννοια της πτωχευτικής

---

⁹⁶ Αναλυτικότερα Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 108 - 116

⁹⁷ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 108 με περαιτέρω παραπομπές

περιουσίας⁹⁸ και να αποτελέσουν αντικείμενο της κληρονομιάς⁹⁹. Ακόμα, στο φορολογικό δίκαιο, τα επιχειρηματικά απόρρητα αντιμετωπίζονται σαν αυτοτελή οικονομικά στοιχεία κεφαλαιουχικού χαρακτήρα και αφού ανήκουν στην επιχείρηση θα φορολογηθούν ως εισόδημα αυτής¹⁰⁰ και επιπρόσθετα, στο ποινικό δίκαιο προστατεύονται ως έννομα αγαθά με περιουσιακή αξία¹⁰¹.

5.3.2 Δεδομένου ότι πρόκειται για άυλο αγαθό και δεν αποτελεί δικαίωμα, προβληματισμός υπάρχει ως προς το αν είναι δυνατή η μεταβίβαση ή η εκχώρηση του επιχειρηματικού απορρήτου. Εφόσον αυτό ενσωματώνει οικονομική αξία που μπορεί να αξιοποιηθεί από τρίτο και παρέχεται προσδοκία ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ενοχικής σύμβασης και συγκεκριμένα των συμβάσεων μεταφοράς τεχνολογίας¹⁰², που ρυθμίζονται ειδικά σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο.

5.4 Λόγοι παροχής έννομης προστασίας

5.4.1 Σε μία επιχείρηση ενυπάρχουν ποικίλες πληροφορίες, μέθοδοι ή τεχνικές που είναι αναγκαίες για τη λειτουργία, την οργάνωση και τη συνέχιση μίας επιχείρησης. Τα εν λόγω πληροφοριακά αγαθά συνεχώς μεταβάλλονται και άλλα εξελίσσονται ή ακόμα και καταργούνται. Ωστόσο, σαν επιχειρηματικά απόρρητα δεν μπορεί να

---

⁹⁸ Στο πτωχευτικό δίκαιο έχει γίνει δεκτό ότι στην πτωχευτική περιουσία συμπεριλαμβάνονται και τα επιχειρηματικά απόρρητα εφόσον εκφράζουν μία πραγματική οικονομική αξία. Σ. Ψυχομάνης, Πτωχευτικό, 2004, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2^η έκδοση, σελ. 53 - 54.

⁹⁹ Στο κληρονομικό δικαιο κατά κανόνα κληρονομούνται οι περιουσιακές σχέσεις που αποτιμώνται σε χρήμα κα μπορεί να είναι δικαιώματα του κληρονομούμενου, υποχρεώσεις, προσδοκίες, έννομες καταστάσεις, αλλά ακόμα και πραγματικές καταστάσεις που όμως μπορούν είτε να εξελιχθούν σε περιουσιακές σχέσεις είτε αποτελούν προϋπόθεση για να δημιουργήσουν περιουσιακές σχέσεις. Ν. Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο, 2004, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, Τόμος 1, Σελ 70-71

¹⁰⁰ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 121 με περαιτέρω παραπομπές

¹⁰¹ Στο ποινικό δίκαιο το άυλο αγαθό δεν μπορεί να αποτελεί έννομο αγαθό, ωστόσο δεν αποκλείεται ένα άυλο πληροφοριακό αγαθό, λόγω του περιεχομένου του, να οδηγήσει σε άλλα έννομα αγαθά όπως είναι η περιουσία. Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 121 με περαιτέρω παραπομπές

¹⁰² Όποιος αποκτά την απόρρητη πληροφορία απλά του παρέχεται πρόσβαση σε μία πραγματική κατάσταση στην οποία ο νόμος παρέχει έμμεση νομική προστασία και για αυτό γίνεται η χρήση του όρου «μεταφορά» και όχι «μεταβίβαση Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 121 με περαιτέρω παραπομπές

χαρακτηρισθεί των σύνολο των πληροφοριακών αγαθών που διαθέτει η εκάστοτε επιχείρηση αλλά προστατεύονται μόνο εκείνες που πληρούν ορισμένα κριτήρια. Τα κριτήρια δυνάμει των οποίων χαρακτηρίζονται τα επιχειρηματικά απόρρητα κυμαίνονται σε δύο επίπεδα: στο υποκειμενικό επίπεδο και στο αντικειμενικό επίπεδο.

- 5.4.2 Το υποκειμενικό επίπεδο αφορά στη βούληση του επιχειρηματία να προσδώσει σε συγκεκριμένο πληροφοριακό αγαθό της επιχείρησής του το χαρακτήρα του επιχειρηματικού απορρήτου. Ο επιχειρηματίας είναι εκείνος που θα πρέπει αρχικά να συλλέξει τις σημαντικές κατά την κρίση του που κρίνει ότι είναι σημαντικές, θα τις αξιολογήσει, θα τις κατηγοριοποιήσει ανάλογα του βαθμού σπουδαιότητάς του και τελικά θα επιλέξει ποιες πληροφορίες χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και είναι αναγκαίο να διατηρηθούν μυστικές. Έπειτα, θα λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να διαχειρίζεται το πληροφοριακό αγαθό ως επιχειρηματικό απόρρητο.
- 5.4.3 Η βούληση του επιχειρηματία – και όχι των εργαζομένων στην επιχείρησή του, οι οποίοι συνέβαλαν στη δημιουργία ενός επιχειρηματικού απορρήτου - πρέπει να είναι σαφής και να μπορεί να προκύπτει δήλωση βούλησης άμεσα, με ρητή δήλωση προς τους εργαζομένους ή έμμεσα από τις περιστάσεις ή τη συμπεριφορά του επιχειρηματία. Από την πλευρά του, ο εργαζόμενος της επιχείρησης οφείλει να συνάγει τη θετική βούληση του επιχειρηματία για τήρηση απόρρητης εκείνης της γνώσης, που χρησιμοποιείται από την επιχείρηση και δεν είναι ευρέως γνωστή και υποχρεούται στην τήρηση εχεμύθειας εφόσον νομίμως περιήλθε στην αντίληψή του.
- 5.4.4 Σε αντικειμενικό επίπεδο απαιτείται αφενός να υπάρχει σχέση του απορρήτου με την επιχειρηματική δραστηριότητα που ασκείται, δοθέντος ότι ανήκει στα ουσιώδη στοιχεία της επιχείρησης και ειδικότερα στα εσωτερικής οργανωτικής αξίας στοιχεία, τα οποία συνδέονται με την επιχείρηση. Το επιχειρηματικό απόρρητο πάντως μπορεί να αποτελέσει και αυθύπαρκτο αντικείμενο συμβατικής ρύθμισης πέρα από τη λειτουργία της επιχείρησης, εξαιτίας της περιουσιακής αυτοτέλειας που το χαρακτηρίζει και αφετέρου η ύπαρξη οικονομικού συμφέροντος από την επιχείρηση από τη διατήρηση του απορρήτου. Είναι αυτονόητο ότι αναφερόμαστε σε έννομο

οικονομικό συμφέρον της επιχείρησης, ενώ παράνομα απόρρητα δεν αιτιολογούν έννομο οικονομικό συμφέρον και ως εκ τούτου δεν προστατεύονται. Το ανταγωνιστικό προβάδισμα της επιχείρησης συγκεκριμενοποιείται στο ανταγωνιστικό προβάδισμα που εξαρτά από το απόρρητο ή τουλάχιστον στη θετική επίδραση του στο πεδίο του ανταγωνισμού, ενώ σε καμία περίπτωση η εταιρία δεν μπορεί να απαιτεί αδικαιολόγητα την προστασία απορρήτων και την τήρηση εχεμύθειας, όταν αυτό δε δικαιολογείται από τα συμφέροντά της.

6 Προστασία απορρήτου σε διεθνή κείμενα

6.1 Το Άρθρο 39 της Συμφωνίας TRIPS

6.1.1 Σε διεθνές επίπεδο η έννοια του επιχειρηματικού απορρήτου έχει ήδη διατυπωθεί με τη Διεθνή Συμφωνία TRIPS¹⁰³, η οποία κυρώθηκε και ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με το Ν. 2290/1995 (ΦΕΚ Α' 28/09-02-1995). Για πρώτη φορά δυνάμει του άρθρου 39 της Σύμβασης TRIPS γίνεται ειδική αναφορά και κωδικοποιείται η προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου και τα μέλη της υποχρεώνονται να διασφαλίσουν αποτελεσματική προστασία αυτού¹⁰⁴. Η αντίστοιχη διάταξη περί επιχειρηματικού απορρήτου, όπως ενσωματώθηκε στο εσωτερικό μας δίκαιο, αναφέρεται στην προστασία των «μη αποκαλυφθεισών πληροφοριών» και ως τέτοιες ορίζονται οι πληροφορίες που α) είναι απόρρητες, β) έχουν εμπορική αξία, που προέρχεται από τον απόρρητο χαρακτήρα τους και γ) το πρόσωπο που έχει αποκτήσει με νόμιμο τρόπο τον έλεγχο επί των εν λόγω

---

¹⁰³ Η Συμφωνία TRIPS αποτελεί συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights), προσβλέπει στην προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και είναι τμήμα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), ο οποίος αποτελεί τον οργανισμό που δημιουργήθηκε με στόχο την εξάλειψη φραγμών στην ελεύθερη ανταλλαγή προϊόντων. Η εν λόγω συμφωνία περιλαμβάνεται στο πλαίσιο του Γύρου της Ουρογουάης που υπεγράφη στις 15/04/1994 στο Μαρακές

¹⁰⁴ Πριν από τη Συμφωνία TRIPS δεν υπήρχε άλλο διεθνές κείμενο που να αναφέρεται στο επιχειρηματικό απόρρητο. Η μόνη αναφορά σε διεθνές επίπεδο όπου με τρόπο έμμεσο θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι υπήρχε μία εν μέρει προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου ήταν μέσω της Συμφωνίας των Παρισίων (η οποία κυρώθηκε στην Ελλάδα με το Ν. 213/1975, ΦΕΚ τ.Α 258/20-11-1975) μέσω της διάταξης του άρθρου 10 δις (2). Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 405

πληροφοριών έχει καταβάλει εύλογες προσπάθειες, λαμβανομένων υπόψη των όλων συνθηκών, για τη διαφύλαξη του απόρρητου χαρακτήρα του.

6.1.2 Με βάση τη διατύπωση του νόμου τίθενται ορισμένα κριτήρια που άλλα έχουν υποκειμενικό χαρακτήρα (η βούληση του επιχειρηματία να διαχειριστεί την πληροφορία που βρίσκεται στην κατοχή του ως απόρρητο αλλά και η λήψη απαραίτητων μέτρων για τη διατήρηση του απόρρητου χαρακτήρα) και άλλα αντικειμενικό (το απόρρητο θα πρέπει να συνδέεται άμεσα με την επιχειρηματική δραστηριότητα καθώς επίσης να υπάρχει οικονομικό συμφέρον της επιχείρησης για τη διατήρηση του απορρήτου). Πέραν της προστασίας του από προσβολές συγκεκριμένης μορφής (βασικά με πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού), η διάταξη αυτή αναφέρεται ευθέως σε δυνατότητα κάθε φυσικού και νομικού προσώπου να εμποδίζει την αποκάλυψη σε τρίτους (ή την απόκτηση από τρίτους με αθέμιτο τρόπο), πληροφοριών που καταλαμβάνονται από το απόρρητο, έχουν εμπορική αξία, η οποία πηγάζει από τον απόρρητο χαρακτήρα τους και η έμπρακτη βούληση του προσώπου που τις έχει αποκτήσει με νόμιμο τρόπο είναι να παραμείνουν μυστικές¹⁰⁵.

6.1.3 Η Συμφωνία TRIPS δεν υποχρεώνει τα μέλη της να υιοθετήσουν ένα συγκεκριμένο πρότυπο προστασίας αλλά αρκείται στην ικανοποίηση ενός minimum προστασίας. Με άλλα λόγια, δυνάμει της Συμφωνίας αυτής καθιερώνονται ελάχιστες προδιαγραφές που πρέπει να συγκεντρώνει ένα πληροφοριακό αγαθό ως χρήζει της προστασίας εκείνης που αρμόζει στα επιχειρηματικά απόρρητα.

6.2 Κριτική επί της Συμφωνίας TRIPS

6.2.1 Αν και δεν μπορεί να παραβλεφθεί η σπουδαιότητα της ύπαρξης της Συμφωνίας TRIPS για την προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου, στην πραγματικότητα δεν έλαβε ιδιαίτερης εφαρμογής από τα μέλη της καθώς ορισμένα δεν την αποδέχθηκαν καθόλου ενώ άλλα την αποδέχθηκαν υπό ειδικότερους όρους και εξειδικεύσεις για

---

¹⁰⁵ Βλ. Κ. Κλεισούρα, Εμπορικό και βιομηχανικό απόρρητο στο κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού, ΔΕΕ 4/2006, σελ. 370 - 375

την εφαρμογή της¹⁰⁶. Για το λόγο αυτό, η θέσπιση μίας ευρωπαϊκής οδηγίας που να αφορά την προστασία του εμπορικού απορρήτου σε κοινοτικό επίπεδο κρίθηκε επιτακτική και αναγκαία ώστε να επιτευχθεί η ισοδύναμη προστασία του σε ολόκληρη την Ευρώπη και για να σταματήσει ο κατακερματισμός της εσωτερικής αγοράς στον τομέα αυτό.

7 Η Οδηγία 2016/943/ΕΕ της 8^η Ιουνίου 2016 περί προστασίας της τεχνολογίας και των επιχειρηματικών πληροφοριών που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικό απόρρητο) από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψή τους¹⁰⁷

7.1 Γενικά

7.1.1 Με τη διαφορετική αντιμετώπιση των επιχειρηματικών απορρήτων σε κάθε κράτος μέλος, οι επιχειρήσεις αποθαρρύνονται να τολμήσουν να καινοτομήσουν εκτός της χώρας στην οποία δραστηριοποιούνται και να προχωρήσουν σε διασυνοριακή οικονομική δραστηριότητα, περιλαμβανομένης της συνεργασίας στην έρευνα ή την παραγωγή με άλλους εταίρους, της εξωτερικής ανάθεσης ή των επενδύσεων σε άλλα κράτη μέλη, η οποία εξαρτάται από τη χρήση πληροφοριών που προστατεύονται ως εμπορικά απόρρητα. Αυτή η ανομοιογένεια επηρεάζει σημαντικά την ανάπτυξη και την εξέλιξη της εσωτερικής αγοράς μιας και οι επιχειρήσεις περιορίζονται στη δραστηριοποίησή τους κυρίως εντός συνόρων. Όταν δε το επίπεδο προστασίας των επιχειρηματικών απορρήτων ενός κράτους - μέλους είναι χαμηλό ελλοχεύει μεγαλύτερος κίνδυνος να κλαπούν ή να αποκτηθούν παράνομα τα εμπορικά τους απόρρητα και, στην περίπτωση που αυτό συμβεί, η επιχείρηση θα χάσει το ανταγωνιστικό της προβάδισμα και θα δώσει χώρο σε εκείνους που τα απέκτησαν αθέμιτα, να τα οικειοποιηθούν, να τα διοχετεύσουν στην αγορά και να καρπωθούν την όποια επιτυχία που μπορούν να τους προσδώσουν.

---

¹⁰⁶ Στις σκέψεις 6 και 7 του Προοιμίου της Οδηγίας αναφέρονται διεξοδικά οι διαφοροποιήσεις που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών: ενδεικτικά, υπάρχει διαφοροποίηση στην οριοθέτηση της έννοιας του εμπορικού απορρήτου, στο πεδίο εφαρμογής της προστασίας, στα μέσα ένδικης προστασίας, στον τρόπο μεταχείρισης των τρίτων που απέκτησαν το εμπορικό απόρρητο καλόπιστα.

¹⁰⁷ ΕΕ L 157/1/15.6.2016

7.1.2 Αξίζει να σημειωθεί ότι η προστασία των επιχειρηματικών απορρήτων ενδιαφέρει κυρίως τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) καθώς η καινοτομία σε αυτές δείχνει να έχει αυξητική τάση και δίνει μεγάλη βαρύτητα στην αξία της επιχείρησης και στην απόδοση αυτής. Το υψηλό κόστος της κατοχής διπλώματος ευρεσιτεχνίας αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες, λόγω του μικρού τους μεγέθους, δίνουν μεγάλη σημασία στα εμπορικά μυστικά μιας και οι ίδιες δε διαθέτουν τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για να εντοπίσουν, να διαχειριστούν και να εφαρμόσουν ένα μεγάλο χαρτοφυλάκιο όπως αυτό των δικαιωμάτων της διανοητικής ιδιοκτησίας. Το γεγονός αυτό και η ουσιώδης επίδραση που θα έχει η ενδεχόμενη αποκάλυψη του απορρήτου στην αξία και στην απόδοση μίας μικρομεσαίας επιχείρησης, την ενθαρρύνει στο να χρησιμοποιεί τη μυστικότητα ως μηχανισμό προστασίας. Η δε αποτυχία προστασίας των εμπορικών μυστικών θα έχει ως άμεσο αντίκτυπο στις απολαβές και στο επίπεδο δραστηριότητας στην καινοτομία¹⁰⁸.

7.1.3 Βέβαια, η σημασία της μυστικής τεχνογνωσίας είναι εξαιρετικά σημαντική σε βιομηχανίες που χαρακτηρίζονται από βραχείς κύκλους καινοτομίας που εξελίσσονται με μεγάλη ταχύτητα και η προστασία των επιχειρηματικών απορρήτων με νομικό περίβλημα δικαιολογείται και για την άσκηση βιομηχανικής πολιτικής. Με την παροχή ειδικής νομικής προστασίας παρέχεται κίνητρο για τη δημιουργία ειδικών τεχνολογικών και άλλων γνώσεων προς όφελος του ανταγωνισμού, όπου η καινοτομία θεωρείται τόσο ουσιώδης για μία επιχείρηση ώστε να θεωρείται πλέον ένας από τους σημαντικότερους μοχλούς που κινεί τα νήματα του ανταγωνισμού.

7.2 Αποτελέσματα Έρευνας στον ευρωπαϊκό χώρο σχετικά με τα επιχειρηματικά απόρρητα

7.2.1 Η Έρευνα που διενεργήθηκε το 2013 σε επιχειρήσεις και βιομηχανίες εντός του Ευρωπαϊκού χώρου, τα ευρήματα της οποίας ελήφθησαν υπόψιν κατά τη σύνταξη

---

¹⁰⁸ Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market, Final Study, April 2013, <https://www.eurlex.com>, σελ. 149-150

της εν λόγω Οδηγίας¹⁰⁹, κατέδειξε ότι την τελευταία δεκαετία τα κρούσματα αθέμιτης χρήσης, οικειοποίησης ή αποκάλυψης των εμπορικών απορρήτων έχει αυξηθεί και μάλιστα μία στις πέντε επιχειρήσεις έχει υποστεί τουλάχιστον μία φορά απόπειρα προσβολής των απορρήτων τους και οι προσβολές αυτές εντοπίζονται κυρίως στον φαρμακευτικό τομέα, στον κλάδο των μηχανοκίνητων οχημάτων και στον τομέα της χημικής βιομηχανίας.

7.2.2 Αυτό που επίσης παρατηρήθηκε είναι ότι, παρά το ότι επιχειρήσεις θεωρούν τα εμπορικά τους μυστικά στατηγικής σημασίας για την εξέλιξή τους, την ανταγωνιστικότητά τους και την ανάπτυξη της καινοτομίας τους, μόλις τέσσερις στις δέκα επιδιώκουν δικαστικά την προστασία αυτών και αυτό συμβαίνει είτε γιατί δυσκολεύονται να βρουν αποδείξεις (43%¹¹⁰) είτε γιατί φοβούνται για τη ζημία που θα έχουν στη φήμη τους (30%) είτε γιατί τα δικαστικά έξοδα είναι υπέρογκα (30%). Επιπρόσθετα, οι αθέμιτες πρακτικές πραγματοποιούνται συνήθως από ανταγωνιστές (53%), πρώην υπαλλήλους της επιχείρησης (45%) αλλά και από καταναλωτές (31%).

7.2.3 Ως προς τις συνέπειες που έχει η απόπειρα ή η πραγματοποιηθείσα αθέμιτη συμπεριφορά, αυτό που επακολουθεί της υπεξαίρεσης των εμπορικών μυστικών είναι ζημία στις πωλήσεις (56%) αλλά και στον κύκλο εργασιών της επιχείρησης (30%), αύξηση του κόστους διενέργειας εσωτερικής έρευνας εντός της επιχείρησης (44%), αύξηση του κόστους προστασίας τους (35%), δημιουργία εξόδων στις διαπραγματεύσεις σε διακανονισμούς που δύνανται να ανακύψουν (34%) και δημιουργία εξόδων για δικαστική αρωγή (31%).

7.3 Αντικείμενο Οδηγίας

7.3.1 Η Οδηγία 2016/943/ΕΕ ήρθε για να καλύψει το κενό που υπήρχε στο χώρο των επιχειρηματικών απορρήτων στην Ευρώπη και αφορά την προστασία της τεχνογνωσίας και των επιχειρηματικών πληροφοριών που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικό απόρρητο) από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψή τους, η

---

¹⁰⁹ Βλ. Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market, Final Study, April 2013, σελ. 12 -13 <https://www.eurlex.com>

¹¹⁰ Τα ποσοστά που αναφέρονται στις παρ. 7.2.3 και 7.2.4 αφορούν απαντήσεις που έδωσαν Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και βιομηχανίας, οι οποίες συμμετείχαν στην εν λόγω Έρευνα

οποία αποτελεί τελική μορφή της Πρότασης Οδηγίας για την προστασία από την αθέμιτη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων [COM 2013 (813 final), 2013/0402 (COD)]¹¹¹. Η Οδηγία αυτή δημοσιεύθηκε στις 8 Ιουνίου του 2016 και τα κράτη μέλη οφείλουν να την ενσωματώσουν στο εσωτερικό τους δίκαιο έως τις 9 Ιουνίου του 2018.

7.3.2 Στην πραγματικότητα, η Οδηγία έχει ως στόχο την προστασία και την ενίσχυση της καινοτομίας διότι η καινοτομία είναι το απαραίτητο εργαλείο κάθε επιχείρησης να διοχετεύει στην αγορά νέες ιδέες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των καταναλωτών και παράλληλα είναι η κινητήριος δύναμη για τη δημιουργία νέων γνώσεων και για την ανάπτυξη νέων πρωτοποριακών επιχειρηματικών μοντέλων εντός της εσωτερικής αγοράς. Με τη θέσπιση της Οδηγίας επιδιώκεται η προστασία των δημιουργών της καινοτομίας από ανέντιμες πρακτικές, οι οποίες στοχεύουν στην παράνομη απόκτηση εμπιστευτικών πληροφοριών για την ανέξοδη εκμετάλλευση καινοτόμων λύσεων χωρίς επενδύσεις στην έρευνα ή στην προσπάθεια διείσδυσης στο σχεδιασμό κάποιου προϊόντος. Ως εκ τούτου, το δίκαιο της γνώσης και της οικονομίας αποκτά βαρύνοντα ρόλο στην προώθηση μιας σύγχρονης και αναπτυσσόμενης οικονομίας, στο βαθμό που η προώθηση της καινοτομίας μέσω των κανόνων δικαίου συντελεί στην ανάπτυξη και εδραίωση μιας ανταγωνιστικής οικονομίας¹¹².

7.4 Ανάλυση του περιεχομένου της Οδηγίας

7.4.1 Ορισμός εμπορικού απορρήτου (άρθρο 2 παρ. 1)

---

¹¹¹ Νομικό πρότυπο της Πρότασης Οδηγίας αποτέλεσε η Οδηγία 2004/48/Εκτης 29^{ης} Απριλίου 2004 για την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΕΕ L 157/30.4.2004) με την οποία επιδιώχθηκε η εναρμόνιση των διατάξεων που αφορούν την αποτελεσματική επιβολή του συνόλου των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας είτε αυτά προβλέπονται από το ενωσιακό είτε από το εθνικό δίκαιο (άρθρο 2 παρ. 1). Καίτοι το εμπορικό δίκαιο και η τεχνογνωσία εν γένει δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ρύθμισης της Οδηγίας 2004/48, τελικώς το περιεχόμενο και η δομή της επηρέασαν σε πολύ μεγάλο βαθμό τη διάρθρωση της Πρότασης. Βλ. Ε. Πετούση, Η Πρόταση Οδηγίας για την προστασία του εμπορικού απορρήτου κατά της παράνομης απόκτησης, χρήσης και αποκάλυψής του», Χρῖδ Δικαίου/ΙΕ/2015, σελ. 152-160

¹¹² Βλ. Θ. Χίου, Το Δίκαιο προστασίας εμπορικών απορρήτων ως θεμέλιο για την ανάπτυξη μιας οικονομίας της καινοτομίας: Η Πρόταση Οδηγίας για την προστασία μυστικής τεχνογνωσίας και εμπιστευτικών επιχειρηματικών πληροφοριών, ΔΕΕ 1/2016, σελ. 27-39

Κατ'αρχάς θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος που συναντάται στην Οδηγία είναι εκείνος του εμπορικού απορρήτου (και όχι του επιχειρηματικού απορρήτου) για λόγους συνοχής προς την Πρόταση Οδηγίας του άρθρου 2 παρ. 1 όπου γίνεται χρήση του όρου "trade secret". Με βάση τον προτεινόμενο ορισμό, μία πληροφορία νοείται ως εμπορικό απόρρητο εφόσον συγκεντρώνει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: α) είναι απόρρητη ή μυστική υπό την έννοια ότι είναι άγνωστη ή δύσκολα προσπελάσιμη από τους οικείους κύκλους, β) έχει ιδιαίτερη αξία εξαιτίας του απορρήτου χαρακτήρα της και μάλιστα αξία εμπορική (οικονομική) που μπορεί να είναι είτε πραγματική είτε δυνητική και αυτή η αξία συντέχει ιδίως όταν η παράνομη πρόσβαση, χρήση ή αποκάλυψη μπορεί να βλάψει τα συμφέροντα του νόμιμου κατόχου, να υπονομεύσει το επιστημονικό και τεχνολογικό δυναμικό του, τα επιχειρηματικά ή οικονομικά του συμφέροντα, τις στρατηγικές θέσεις ή την ικανότητα ανταγωνισμού¹¹³ και γ) ο κάτοχος της πληροφορίας αυτής λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα προστασίας της, η μορφή των οποίων εξαρτάται και εξειδικεύεται αναλόγως με την περίπτωση.

7.4.2 Κάτοχος του εμπορικού απορρήτου (άρθρο 2 παρ. 2)

Ως κάτοχος του εμπορικού απορρήτου νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ελέγχει νομίμως το εμπορικό απόρρητο, που σημαίνει ότι φορείς του εμπορικού απορρήτου δύνανται να είναι τόσο οι οργανωμένες επιχειρήσεις όσο και οι ελεύθεροι επαγγελματίες χωρίς να ενδιαφέρει η νομική τους μορφή ή το αντικείμενο της δραστηριότητάς τους αρκεί να υπάρχει κάπου είδος οικονομικής δραστηριότητας.

7.4.3 Παραβάτης (άρθρο 2 παρ. 3)

Ως παραβάτης ορίζεται κάθε πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, που παράνομα απέκτησε, χρησιμοποίησε ή αποκάλυψε εμπορικά απόρρητα. Από τον ορισμό αυτό συμπεραίνεται ότι παραβάτης μπορεί να είναι εργαζόμενος, μέλος διοικητικού συμβουλίου μίας εταιρίας, ο βοηθός εκπλήρωσης, ένας πελάτης ή προμηθευτής της επιχείρησης, με την οποία συνδέεται συμβατικά, πχ. στο πλαίσιο μίας ερευνητικής

---

¹¹³ Βλ. Α. Παπαδοπούλου, Πρόταση Οδηγίας για την προστασία του εμπορικού απορρήτου, Νομική φύση - Έννοια απορρήτου – Μορφές προσβολών, ΝοΒ, τόμος 63, Μάιος 2015, σελ. 681 - 700

συνεργασίας, ανάπτυξης μίας τεχνολογίας, δημιουργίας μίας θυγατρικής επιχείρησης, ανάπτυξης μίας διαφημιστικής εκστρατείας ή διεξαγωγής ελέγχου από μία ελεγκτική εταιρία¹¹⁴.

7.4.4 Φύση δικαιώματος

Το εμπορικό απόρρητο δεν είναι δικαίωμα με την έννοια των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, ήτοι απόλυτο και αποκλειστικό περιουσιακό δικαίωμα, κάτι που ορίζεται ρητά στην Οδηγία (αιτιολογική σκέψη 16) και ως εκ τούτου είναι επιτρεπτή και νόμιμη η ανεξάρτητη ανακάλυψη της ίδιας τεχνολογίας ή των ίδιων πληροφοριών. Επιπλέον, επιτρεπτή είναι και η αντίστροφη μηχανική ενός προϊόντος στο βαθμό που αυτό έχει αποκτηθεί με νόμιμο τρόπο (αυτό πηγάζει τόσο από την αιτιολογική σκέψη 16 όσο και από το άρθρο 4 παρ. 1 περίπτωση β της Οδηγίας)¹¹⁵.

7.4.5 Πότε η απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψη ενός εμπορικού απορρήτου είναι νόμιμη και πότε παράνομη (άρθρα 3 και 4)

7.4.5.1 Από τις διατάξεις των άρθρων 3 και 4 διαφαίνεται η πρόθεση του ενωσιακού νομοθέτη να μη θεωρήσει κάθε είδους απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψη ενός εμπορικού μυστικού ότι συνιστά προσβολή του καθώς η εμπορική αξία της πληροφορίας για την επιχείρηση που τη διαθέτει δε θα πρέπει να θεωρείται άνευ όρων ότι υπερέχει έναντι άλλων συμφερόντων, ιδίως αυτά των ανταγωνιστών αλλά και της ολότητας. Κατ'αποτέλεσμα, στο άρθρο 3 ορίζονται οι ενέργειες εκείνες που

---

¹¹⁴ Βλ. Μ. Μαρίνο, Σχέδιο Οδηγίας για την προστασία της επιχειρήσεως από την αθέμιτη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών μυστικών – Σημείο τομής μεταξύ δικαίου Αθέμιτου Ανταγωνισμού, Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Δικαίου των συμβάσεων και Εργατικού Δικαίου, ΕΕμπΔ 2015, σελ.1-28

¹¹⁵ Η μέθοδος της αντίστροφης μηχανικής (reverse engineering) εφαρμόζεται όταν οι ανταγωνιστές μίας επιχείρησης μπορούν να λάβουν ένα προϊόν το οποίο κυκλοφορεί στην αγορά από την επιχείρηση αυτή, να προσπαθήσουν να το μιμηθούν ή να το αντιγράψουν, να το αναλύσουν και με δικές τους τεχνικές να σπάσουν τη σύνθεσή του. Με την αντίστροφη μηχανική γίνεται η αντίστροφη εργασία, δηλαδή η ανταγωνίστρια επιχείρηση παίρνει ένα έτοιμο προϊόν ή μία υπηρεσία και προσπαθήσει να προσδιορίσει τη φύση και την ουσία του προϊόντος ή της υπηρεσίας και πως αυτή παράχθηκε. Γενικά αποτελεί συνηθισμένη τεχνική στον τομέα των τεχνολογικών προϊόντων (πχ software) αλλά και στη όπου είναι τεχνικά εφικτό να αποκαλυφθεί η καινοτομία και η απόρρητη πληροφορία. Αν η μέθοδος αυτή απαγορευόταν εκ του νόμου, τότε, θα έμοιαζε με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας.

θεωρούνται επιτρεπτές και άρα νόμιμες, ενώ στο άρθρο 4 ορίζονται ειδικότερα όλες οι θεωρούμενες παράνομες πράξεις.

7.4.5.2 Αν επικεντρωθούμε στις παράνομες πράξεις αυτές μπορούν να λάβουν τις εξής μορφές:

α) η απόκτησή του με μη επιτρεπόμενη αντιγραφή ή ιδιοποίηση εγγράφων, αντικειμένων, υλικών ουσιών ή ηλεκτρονικών αρχείων που νόμιμα βρίσκονται υπό τον έλεγχο του κατόχου του εμπορικού απορρήτου και τα οποία περιέχουν το εμπορικό απόρρητο ή από τα οποία μπορεί να εξαχθεί (πχ. με κλοπή ή άλλη παράνομη ενέργεια),

β) η απόκτησή του με κάθε άλλη συμπεριφορά πέραν από εκείνες που ρητά περιγράφονται στην προηγούμενη περίπτωση και η οποία, κατά τις περιστάσεις, κρίνεται αντίθετη προς τα χρηστά ήθη¹¹⁶ και

γ) η παράνομη χρήση ή αποκάλυψη του υπό την προϋπόθεση ότι το άτομο που τη χρησιμοποιεί ή την αποκαλύπτει i) έχει αποκτήσει με παράνομη τρόπο το εμπορικό απόρρητο, ii) παραβίασε συμφωνία εμπιστευτικότητας με το νόμιμο κάτοχο ή άλλη υποχρέωση που υπέχει να προστατεύει το εμπορικό απόρρητο και iii) παραβίασε συμβατικό ή άλλο καθήκον να περιορίζει τη χρήση του εμπορικού απορρήτου. Δέον να ειπωθεί ότι σε όλες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις, η κρίση περί του παρανόμου της κτήσης της πληροφορίας τελεί και υπό την επιπρόσθετη (αρνητική) προϋπόθεση της ανυπαρξίας συναίνεσης του κατόχου του εμπορικού απορρήτου. Επομένως, όταν τρίτος έχει λάβει σχετική έγκριση ή συναίνεση από τον κάτοχο, ιδίως μέσω της συμβατικής οδού (πχ. άδεια χρήσης ή εκμετάλλευσης της τεχνολογίας), τότε δεν μπορεί να γίνει λόγος για παράνομη απόκτηση ή χρήση του εμπορικού απορρήτου.

7.4.6 Μορφές προστασίας (Κεφάλαιο III)

7.4.6.1 Δυνάμει του άρθρου 7, η Οδηγία υποχρεώνει τα κράτη – μέλη να προβλέπουν μέτρα, διαδικασίες και μέσα ένδικης προστασίας που είναι αναγκαία για την

---

¹¹⁶ Εδώ τα χρηστά ήθη αποτελούν το κριτήριο για να χαρακτηριστεί μία πράξη ως νόμιμη ή παράνομη και με τη χρήση τους επιδιώκεται να καλυφθούν υπό μία ενιαία ομπρέλα πλείονες άλλες περιπτώσεις που δεν υπόκεινται στις άλλες περιγραφόμενες πράξεις της Οδηγίας.

επιβολή αστικής έννομης προστασίας κατά της παράνομης απόκτησης, χρήσης ή αποκάλυψης εμπορικών απορρήτων.

7.4.6.2 Το σύνολο των προτεινόμενων ρυθμίσεων που αφορούν τα μέτρα, τα μέσα και τις διαδικασίες προστασίας υπέρ του κατόχου του εμπορικού απορρήτου περιβάλλεται από την ανάγκη ταχύτητας και αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης προστασίας. Συγκεκριμένα, η Οδηγία προβλέπει στο άρθρο 10 αποτρεπτικά μέτρα προστασίας με προσωρινή διάρκεια, τα οποία λαμβάνουν τη μορφή διαταγών για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για την άρση της παράνομης συμπεριφοράς του καθού η συντηρητική κατάσχεση των εμπορευμάτων που ενσωματώνουν παράνομα το εμπορικό απόρρητο.

7.4.6.3 Περαιτέρω, προβλέπονται επανορθωτικά - αποκαταστατικά μέτρα που διατάσσονται με δικαστική απόφαση ουσίας και αποσκοπούν στην άρση παράνομης αποκάλυψης ή χρήσης του εμπορικού απορρήτου και παράλειψης στο μέλλον ή καταστροφής εγγράφων ή εμπορευμάτων που περιέχουν εμπορικά απόρρητα (άρθρο 12). Ακόμα, ο κάτοχος του εμπορικού απορρήτου δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση ανάλογη με την πραγματική ζημία που υπέστη ως αποτέλεσμα της παράβασης, εφόσον όμως ο παραβάτης λειτούργησε με υπαιτιότητα (άρθρο 14). Για τον καθορισμό της αποζημίωσης λαμβάνεται υπόψη η θετική και αποθετική ζημία του κατόχου καθώς και το αθέμιτο κέρδος που αποκόμισε ο εναγόμενος. Μάλιστα, όπου ενδείκνυται, ο υπολογισμός των ζημιών δύναται να γίνει με βάση υποθετικά δικαιώματα κατά τα προβλεπόμενα στην περίπτωση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων της διανοητικής ιδιοκτησίας. Εξάλλου, προβλέπεται η αξίωση αποζημίωσης για ηθική βλάβη που προκάλεσε στον κάτοχο του εμπορικού απορρήτου η παράνομη απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψη του.

7.5 Κριτική επί της Οδηγίας

7.5.1 Επιχειρώντας μία πρώτη εκτίμηση της Οδηγίας 2016/943/ΕΕ θα λέγαμε ότι πρόκειται για μία αξιόλογη προσπάθεια αν ληφθεί υπόψιν ότι μέχρι πρότινος απουσίαζε ένα ευρωπαϊκό νομοθετικό κείμενο που να αναφέρεται στην αναγκαιότητα της προστασίας του επιχειρηματικού – εμπορικού απορρήτου και να ορίζει λεπτομερώς

τις περιπτώσεις που ανακύπτει θέμα προσβολής του και τον τρόπο με τον οποίο θα παρασχεθεί τέτοιους είδους προστασία. Συνεπώς, η θεσμοθέτησή της μόνο θετικά θα πρέπει να θεωρηθεί ότι συμβάλλει στη σύγχρονη και αναπτυσσόμενη οικονομία όπου η τεχνολογία και η καινοτομία αποτελούν τα απαραίτητα εργαλεία για την εξέλιξη και τελικώς την επικράτηση μίας επιχείρησης έναντι των ανταγωνιστών της. Ένα ισχυρό και συνεκτικό δίκαιο εμπορικού απορρήτου μειώνει τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι καινοτόμες επιχειρήσεις και οι λοιποί φορείς που σχετίζονται με την υπεξείρεση αποτελεσμάτων έρευνας και ανάπτυξης, τεχνογνωσίας και άλλων πολύτιμων απορρήτων και εμπιστευτικών δεδομένων.¹¹⁷ Άλλωστε, η ισχυρή προστασία του αποτελεί μία ελκυστική προοπτική και μάλιστα έχουσα χαμηλό κόστος σε σύγκριση με τη απόκτηση τίτλων διανοητικής ιδιοκτησίας δεδομένου του χρόνου και των εξόδων που απαιτούνται για να αποκτηθούν.

7.5.2 Η Οδηγία εκτιμάται θετικά διότι, μεταξύ άλλων, αναβαθμίζει το υπάρχον σύστημα προστασίας των επιχειρηματικών – εμπορικών απορρήτων και συνδράμει αποφασιστικά στη δημιουργία ενός πυρήνα «ιδιωτικής επιχειρηματικής σφαίρας», ενώ η ενσωμάτωση της στο ελληνικό δίκαιο θα οδηγήσει στη ριζική αναθεώρηση ενός μέρους του γηραιού ελληνικού δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού τόσο ως προς το ουσιαστικό δίκαιο που εμπεριέχει όσο και ως προς τις δικονομικές διατάξεις του αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα της προστασίας σε αυτά τα ζητήματα¹¹⁸.

7.5.3 Πέραν των θετικών στοιχείων της Οδηγίας που σημειώθηκαν παραπάνω, παρατηρείται ότι ορισμένες διατάξεις περιλαμβάνουν έννοιες που σε μεγάλο βαθμό είναι αόριστες και αυτό εγκυμονεί τον κίνδυνο της ασάφειας και της ανασφάλειας δικαίου. Προβληματισμός γεννάται επίσης και σε σχέση με το γεγονός ότι πρόκειται για Οδηγία ελάχιστης εναρμόνισης· αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η εφαρμογή στο εκάστοτε εθνικό δίκαιο επαφίεται στους εθνικούς νομοθέτες, οι οποίοι με τη σειρά τους έχουν την ευχέρεια να εισάγουν ή να διατηρήσουν διαφοροποιήσεις (πχ. σε

---

¹¹⁷ Βλ. Θ. Χίου, Το Δίκαιο προστασίας εμπορικών απορρήτων ως θεμέλιο για την ανάπτυξη μιας οικονομίας της καινοτομίας: Η Πρόταση Οδηγίας για την προστασία μυστικής τεχνογνωσίας και εμπιστευτικών επιχειρηματικών πληροφοριών, ΔΕΕ 1/2016, σελ. 27-39

¹¹⁸ Βλ. Μ. Μαρίνο, Σχέδιο Οδηγίας για την προστασία της επιχειρήσεως από την αθέμιτη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών μυστικών – Σημείο τομής μεταξύ δικαίου Αθέμιτου Ανταγωνισμού, Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Δικαίου των συμβάσεων και Εργατικού Δικαίου, ΕΕμπΔ 2015, σελ.1-28

σχέση με το είδος και το περιεχόμενο των προσβολών του εμπορικού απορρήτου), κάτι που θέτει εν αμφιβολία το σκοπό για τον οποίο θεσπίζεται, ήτοι τη δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομικού προτύπου.

- 7.5.4 Σε κάθε περίπτωση, η ακριβής αποτίμηση της συμβολής της εν λόγω Οδηγίας και σε τι βαθμό αυτή έχει συμβάλει θετικά στην καινοτομία αλλά και στην οικονομική ανάπτυξη εν γένει, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε ευρωπαϊκό, μπορεί να γίνει μεσοπρόθεσμα, αφού ψηφισθεί από κάθε κράτος – μέλος, ενσωματωθεί στο εσωτερικό του δίκαιο και τεθεί σε εφαρμογή.

8 Νομοθετική προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου σε εθνικό επίπεδο

8.1 Γενικά

- 8.1.1 Στο Ελληνικό δίκαιο τα επιχειρηματικά απόρρητα ως έννομα αγαθά άξια προστασίας προστατεύονται με διάφορες διατάξεις, οι οποίες βρίσκονται διάσπαρτες σε διαφορετικά νομοθετικά κείμενα. Κυρίως προστατεύονται έναντι συμπεριφορών τρίτων κατά το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού (Ν. 146/1914), όπου άλλοτε είναι αθέμιτες (άρθρο 1 του Ν. 146/1914) και άλλοτε κρίνονται παράνομες (άρθρα 16 - 18 του Ν. 146/1914) ή αντίκεινται στην καλή πίστη και τα χρηστά ήθη κατά τις γενικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Επίσης, συχνά στοιχειοθετούνται και ποινικά αδικήματα και για το λόγο αυτό υπάρχει ειδικότερη πρόβλεψη στον Ποινικό Κώδικα (άρθρο 370B ΠΚ).
- 8.1.2 Κατά την ορθότερη υποστηριχθείσα άποψη, το χαρακτηριστικό του δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού δε βρίσκεται στην παροχή ιδιωτικού δικαιώματος ή έννομου αγαθού αλλά στην παρεμπόδιση αθέμιτης συμπεριφοράς, ακριβώς γιατί το δίκαιο αυτό λειτουργεί μέσω τριών διαστάσεων: υπέρ των ανταγωνιστών, δηλαδή της οικονομίας, και κυρίως, κοινωνικά υπέρ των καταναλωτών και της ολότητας. Το χαρακτηριστικό λοιπόν του δικαίου τούτου βρίσκεται στην παρεμπόδιση καταχρήσεων (όχι με την έννοια του άρθρου 281 ΑΚ αλλά της νόθευσης) κατά τον

ανταγωνισμό¹¹⁹. Επομένως, αυτό που ερευνάται κατά το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού είναι η ποιοτική λειτουργία του ανταγωνισμού και η αποφυγή ανήθικων συμπεριφορών από την πλευρά της επιχείρησης.

8.2 Υπόχρεοι τήρησης του απορρήτου

8.2.1 Πριν προχωρήσουμε σε περαιτέρω ανάλυση των πράξεων που δύνανται να προσβάλουν τα επιχειρηματικά απόρρητα, θα πρέπει να σταθούμε στα πρόσωπα που υποχρεούνται να δείχνουν σεβασμό απέναντι σε αυτά. Η υποχρέωση σεβασμού περιλαμβάνει πρωτίστως την υποχρέωση εχεμύθειας, ήτοι την υποχρέωση περί μη αποκαλύψεως του απορρήτου. Επιπρόσθετα περιλαμβάνει και 1) την απαγόρευση οικειοποίησης των απορρήτων, δηλαδή τη χρήση τους για ίδιον όφελος, 2) τη χρήση σύμφωνα με το σκοπό για τον οποίο και αποκαλύφθηκαν και 3) την υποχρέωση επιμελούς χρήσης, έτσι ώστε εάν τα απόρρητα είναι ευαίσθητα, αυτά να μην καταστραφούν, εάν είναι επικίνδυνα, ή να μη μειωθούν τα μέτρα προστασίας. Η προσβολή του επιχειρηματικού απορρήτου συντελείται με την ολοκλήρωση της παράνομης πράξης ανεξαρτήτως του αποτελέσματος, δηλαδή δεν ενδιαφέρει το αν η επιχείρηση έχασε ή όχι τελικώς το ανταγωνιστικό της προβάδισμα λόγω της αποκαλύψεως των επιχειρηματικών της απορρήτων. Περαιτέρω προϋποθέσεις, όπως πρόθεση βλάβης του κατόχου, πρόθεση ανταγωνισμού, γνώση του απορρήτου χαρακτήρα απαιτούνται ανάλογα με το νομικό κανόνα που ενεργοποιείται σε κάθε περίπτωση για την αντίστοιχη μορφή προσβολής. Σε κάθε περίπτωση πάντως άτομα που δεν οικειοποιήθηκαν το απόρρητο με παράνομα μέσα, είναι ελεύθερα τόσο να το αντιγράψουν, όσο και να το εκμεταλλευτούν.

8.2.2 Εκ των πραγμάτων σε μία επιχείρηση η γνώση ενός επιχειρηματικού απορρήτου δεν αποτελεί υποχρέωση ενός και μόνο προσώπου αλλά αφορά ένα κύκλο προσώπων που συμμετέχουν στη λειτουργία και την οργάνωση της επιχείρησης αυτής και εξαιτίας της συμμετοχής τους αυτής γίνονται γνώστες των απορρήτων πληροφοριών. Τα πρόσωπα που έχουν υποχρέωση να σέβονται τα απόρρητα θα μπορούσαν να ενταχθούν σε τέσσερις κατηγορίες.

---

¹¹⁹ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), 2011, 6η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 64-65, Κ. Δελούκα - Ιγγλέση, Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού, 1994, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 146 επ.

8.2.3 Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα πρόσωπα εκείνα τα οποία απέκτησαν την απόρρητη πληροφορία με εμπιστευτικό τρόπο από τον κάτοχο του απορρήτου. Πρόκειται για πρόσωπα, τα οποία μπορεί συνεργάζονται με την επιχείρηση στη βάση σύμβασης έργου ή παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών και στα πλαίσια της εργασίας τους ο κάτοχος του απορρήτου τους το εμπιστεύτηκε, π.χ. εργολάβος που αναλαμβάνει την επέκταση ενός εργοστασίου πληροφορείται μια νέα απόρρητη μέθοδο παραγωγής που απαιτεί ειδικές χωροταξικές ρυθμίσεις. Άλλως, ενδέχεται τα πρόσωπα αυτά να συνδέονται με τον κάτοχο με συμβάσεις, παρεπόμενο αντικείμενο των οποίων αποτελεί η εμπιστευση απορρήτων πληροφοριών, π.χ. συμβάσεις αντιπροσωπείας, δικαιόχρησης (franchising) ή να συνδέονται με τον κάτοχο του απορρήτου με συμβάσεις που έχουν ως άμεσο αντικείμενο την εμπιστευση απορρήτων, π.χ. συμβάσεις μεταφοράς τεχνογνωσίας. Μπορεί ακόμα να πρόκειται για πρόσωπα, τα οποία χωρίς να έχουν συμβατική σχέση με την επιχείρηση, διατηρούν μια συναλλακτική επαφή μαζί της και για διάφορους λόγους λαμβάνουν γνώση εμπιστευτικών πληροφοριών αυτής, π.χ. μεγάλοι πελάτες ή πιθανοί συνεργάτες ή προμηθευτές της επιχείρησης στα πλαίσια διαπραγματεύσεων μιας συνεργασίας μαζί της¹²⁰. Σε κάθε περίπτωση η εμπιστευτική φύση μίας πληροφορίας είναι κάτι που κρίνεται αντικειμενικά σε κάθε περίπτωση και μπορεί να συναχθεί από τις ειδικότερες συνθήκες.

8.2.4 Από τα παραπάνω συνάγεται ότι τα πρόσωπα αυτά έχουν κάποιο σύνδεσμο με την εταιρία είτε με συμβατική σχέση είτε χωρίς συμβατική σχέση αλλά με τρόπο συναλλακτικό, υπέχουν αμφότερες οι κατηγορίες προσώπων ευθύνη βάσει των γενικών διατάξεων του Αστικού Κώδικα· εντούτοις, τα πρόσωπα που έχουν συμβληθεί μέσω σύμβασης με την επιχείρηση είναι δυνατόν να δεσμεύονται και μέσω άλλων ειδικότερων ρητρών που έχουν προβλεφθεί στη σύμβαση τους με την επιχείρηση.

---

¹²⁰ Κ. Δελούκα-Ιγγλέση, Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού, 1994, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 147-148, Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 161 με περαιτέρω παραπομπές

- 8.2.5 Στη δεύτερη κατηγορία υπάγονται οι εργαζόμενοι σε μια επιχείρηση, οι οποίοι λόγω της έννομης σχέσης που έχουν με αυτήν, υποχρεούνται να ενεργούν με γνώμονα τα συμφέροντα μιας επιχείρησης και όχι τα προσωπικά τους. Πρόκειται για την υποχρέωση πίστης των εργαζομένων, η οποία πηγάζει και πάλι από το άρθρο 288ΑΚ. Η υποχρέωση πίστης εξαρτάται από την ιδιότητα και τη θέση του κάθε εργαζομένου σε μια επιχείρηση και ως εκ τούτου υπάρχει διαβάθμιση στην υποχρέωση πίστης, αλλά και εχεμύθειας αυτού, ενώ σε πολλές περιπτώσεις υψηλόβαθμων στελεχών ή διευθυντών μιας επιχείρησης περιλαμβάνεται και σχετικός δεσμευτικός όρος στη σύμβαση εργασίας που αυτά υπογράφουν.
- 8.2.6 Η τρίτη κατηγορία απαρτίζεται από νομικά πρόσωπα, τα οποία εκπροσωπούν την πολιτειακή εξουσία σε επίπεδο ιδίως διοίκησης. Σε περίπτωση που κάποιες επιχειρήσεις υποχρεούνται από το νόμο να γνωστοποιήσουν σε αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες κάποιες πληροφορίες, μεταξύ των οποίων και επιχειρηματικά απόρρητα, προκειμένου οι εν λόγω υπηρεσίες να μπορούν να πραγματοποιούν ελέγχους και να ενημερώνονται, οι πληροφορίες που παρέχονται δε θα πρέπει να αποκαλύπτονται ή να χρησιμοποιούνται για άλλο λόγο, εκτός της περίπτωσης που εξυπηρετείται σημαντικό δημόσιο συμφέρον, όπως π.χ. αν ενεργοποιούνται ποινικές διατάξεις.
- 8.2.7 Τέλος, η τέταρτη κατηγορία αποτελείται από πρόσωπα που δε σχετίζονται με την επιχείρηση. Εάν τρίτο πρόσωπο με τυχαίο τρόπο λάβει γνώση ενός επιχειρηματικού απορρήτου - εάν π.χ. ακούσει δύο πρόσωπα να μιλάνε γι' αυτό σε χώρο μη επαρκώς προστατευμένο - τότε δε δεσμεύεται στην περαιτέρω διαφύλαξη του απορρήτου και δικαιούται να το οικειοποιηθεί και να το χρησιμοποιήσει. Σε περίπτωση όμως που με παράνομα μέσα αποκτήσει απόρρητες πληροφορίες, τότε η προσβολή του επιχειρηματικού απορρήτου έρχεται σε αντίθεση με τα χρηστά ήθη, ενώ όταν υπάρχει και παράνομη ή άδικη πράξη, π.χ. παραβίαση απορρήτου τηλεφωνημάτων ή κλοπή, ενεργοποιούνται και οι αντίστοιχες ποινικές διατάξεις για τον κολασμό κολάσιμων πράξεων.
- 8.2.8 Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι αν και όλα τα προαναφερθέντα πρόσωπα οφείλουν να σεβαστούν την τήρηση ενός απορρήτου στα κρυφά δε θα πρέπει να στερούνται του δικαιώματος να αμφισβητήσουν τον απόρρητο χαρακτήρα των

στοιχείων που επιχειρηματίας θεωρεί ότι πρέπει να διαφυλαχθούν ως απόρρητα¹²¹. Συνεπώς και υπό την προϋπόθεση ότι δεν προβλέπεται κάτι διαφορετικό στη μεταξύ τους συμφωνία, αν επικαλεσθεί και αποδείξει ότι δε συντρέχει κάποια εκ των προϋποθέσεων για την προστασία των απορρήτων, τότε απαλλάσσεται από την υποχρέωση διαφύλαξης του απορρήτου.

8.3 Οι ειδικότερες διατάξεις των άρθρων 16, 17 και 18 του Ν. 146/1914

8.3.1 Η προστασία που παρέχεται από τα άρθρα 16 έως 18 του Ν. 146/1914 έχει κυρίως ποινικό χαρακτήρα (παρεχόμενη με τα άρθρα 16, 17 και 18 παρ. 2) αλλά υπάρχει και παρεπόμενη αστική προστασία (παρεχόμενη με το άρθρο 18 παρ. 1). Πιο ειδικά, στις διατάξεις αυτές προβλέπονται οι ακόλουθες αξιόποινες πράξεις: 1) η ανακοίνωση απορρήτου από εργαζόμενο κατά τη διάρκεια της απασχόλησής του (άρθρο 16 παρ. 1 του Ν. 146/1914), 2) η απαγορευμένη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση απορρήτου (άρθρο 16 παρ. 2 του Ν. 146/1914), 3) η απαγορευμένη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση εμπιστευμένων σχεδίων, υποδειγμάτων κλπ (άρθρο 17 του Ν.146/1914) και 4) η ανεπιτυχής ηθική αυτοουργία για εκτέλεση των πράξεων των προβλεπόμενων στα άρθρα 16 παρ. 1 και 17 του Ν. 146/1914 (άρθρο 18 παρ. 2 του Ν. 146/1914).

8.3.2 Οι παραπάνω αξιόποινες πράξεις διακρίνονται σε δύο υποκατηγορίες: στις περιπτώσεις οικονομικών εγκλημάτων¹²², αφού προσβάλλονται ιδιωτικά συμφέροντα, κυρίως με την κατάχρηση μέσων της οικονομικής ζωής και προβλέπονται από προστατευτικό νόμο (άμεσα ή έμμεσα) της οικονομίας στο σύνολό της και στις περιπτώσεις εγκλημάτων κατά προσώπων με την προσβολή ατομικών αγαθών αφού τα απόρρητα¹²³, ως περιουσιακά στοιχεία που μπορούν να

---

¹²¹ Η. Σουφλερός, σε Ν. Ρόκα, Αθέμιτος Ανταγωνισμός, Ερμηνεία κατ' άρθρο του ν. 146/1914, 1996, Νομική Βιβλιοθήκη, αρ. 149.

¹²² Κατά τον Ι. Μανωλεδάκη «ένας σύγχρονος ορισμός θα έδειχνε ως οικονομικό έγκλημα την τυποποιημένη ως αξιόποινη στο νόμο πράξη, που τελείται με εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του οικονομικού συστήματος, αποσκοπεί ή εξασφαλίζει μια αθέμιτη περιουσιακή μετατόπιση που βλάπτει την περιουσία του δημοσίου ή τραπεζών ή επιχειρήσεων ή πιστωτών τους ή το καταναλωτικό κοινό». Βλ. Ι. Μανωλεδάκη, Τα πραγματικά όρια του οικονομικού εγκλήματος, ΕπισκΕμπΔ 2003, σελ. 949 – 954

¹²³ Από την έννοια του απορρήτου κατά το Ν. 146/1914 αποκλείονται τα ιδιωτικά απόρρητα, των οποίων η προσβολή δεν είναι νομικά σημαντική από τη σκοπιά του δικαίου του αθέμιτου

ανήκουν σε ορισμένο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, συνιστούν αγαθά - κοινωνικές ιδιότητες που απορρέουν από αντικείμενα (όπως οι κατάλογοι πελατών, οι τιμοκατάλογοι, τα κοστολόγια, οι υπολογισμοί και ισολογισμοί, σχέδια, τύποι, περιγραφές τεχνικών διαδικασιών κ.α.)¹²⁴.

8.3.3 Για να συντρέχει κάποια από τις περιπτώσεις των άρθρων 16 και 17 του Ν. 146/1914 θα πρέπει: α) να υπάρχει πρόκληση περιουσιακής ζημίας σε συγκεκριμένο πρόσωπο (φυσικό ή νομικό), β) να υπάρχει περιουσιακή μετατόπιση από ένα πρόσωπο σε άλλο, δηλαδή, αθέμιτος πλουτισμός ενός προσώπου ως συνέπεια της περιουσιακής απώλειας άλλου, που συγκεκριμένη περίπτωση συντελείται μέσω του παρασιτικού (αθέμιτου) ανταγωνιστικού προβαδίσματος, γ) να πραγματώνονται όλα αυτά στα πλαίσια λειτουργίας του οικονομικού συστήματος, δηλαδή στο πλαίσιο της συναλλακτικής ζωής.

8.3.4 Όσον αφορά το αστικό σκέλος, υπάρχει ειδικότερη πρόβλεψη στη διάταξη του άρθρου 18 του Ν. 146/1914 κατά την οποία προβλέπεται αδικοπρακτική ευθύνη και συγκεκριμένα δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση κάποιας εκ των παραβάσεων των άρθρων 16 και 17 του Ν. 146/1914. Βέβαια, η συγκεκριμένη διάταξη δείχνει μάλλον να έχει τεθεί ως εκ περισσού καθώς η παράβαση ποινικών διατάξεων στοιχειοθετεί τον παράνομο χαρακτήρα και ενεργοποιεί, ούτως ή άλλως, το άρθρο 914 ΑΚ, του οποίου συντρέχουν και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις.

8.4 Η ανακοίνωση απορρήτου από εργαζόμενο κατά τη διάρκεια της απασχόλησής του (άρθρο 16 παρ. 1 του Ν. 146/1914)

8.4.1 Το άρθρο 16 παρ. 1 του Ν. 146/1914 ειδικότερα αναφέρει: *«Με φυλάκιση μέχρι εξ μηνών και με χρηματικήν ποινήν μέχρι τριών χιλιάδων δραχμών ή με μίαν των ποινών τούτων τιμωρείται όστις, ως υπάλληλος, εργάτης ή μαθητευόμενος παρά τινι εμπορικώ ή βιομηχανικώ καταστήματι ή επιχειρήσει, ανακοινώνει άνευ δικαιώματος εις τρίτους, κατά το χρονικόν διάστημα της υπηρεσίας του, απόρρητα του καταστήματος ή της επιχειρήσεως εμπιστευμένα αυτώ ως εκ της υπηρεσίας του, ή*

ανταγωνισμού και η αποκάλυψή τους κρίνεται κατά το αστικό δίκαιο. Μ. Μαρίνος, Αθέμιτος Ανταγωνισμός, 2009, Π.Ν. Σάκκουλας - Δίκαιο και Οικονομία, σελ. 246

¹²⁴ Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), 2011, 6η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 310 – 311 με εκεί παραπομπές

άλλως περιελθόντα εις την αντίληψίν του, προς το σκοπό ανταγωνισμού ή επί τη προθέσει βλάβης του κυρίου του καταστήματος ή της επιχειρήσεως».

8.4.2 Από το γράμμα της διάταξης προκύπτει ότι στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης της αξιόποινης πράξης είναι:

α) Ο δράστης να έχει την ιδιότητα είτε του υπαλλήλου είτε του εργάτη είτε του μαθητευόμενου σε εμπορικό ή βιομηχανικό κατάστημα ή επιχείρηση· ως υπάλληλος θεωρείται όποιος παρέχει υπηρεσίες στην επιχείρηση με σχέση εργασίας (μερικής ή ολικής απασχόλησης) ανεξάρτητα από τη φύση τους ως πνευματικές ή σωματικές ή τον τρόπο πληρωμής¹²⁵. Εντούτοις, δεν μπορεί να υπάρξει αναλογική εφαρμογή και στα όργανα νομικού προσώπου (μέλη διοικητικού συμβουλίου, ο διαχειριστής) αλλά ούτε σε κατόχους εταιρικών μεριδίων εκτός αν έχουν παράλληλα και την ιδιότητα του υπαλλήλου¹²⁶.

β) Να πρόκειται για επιχειρηματικό απόρρητο που περιήλθε στη γνώση ή την αντίληψη του εργαζομένου κατά την εργασία του ηθελημένα ή μη (δηλαδή πχ. μπορεί να κρυφάκουσε αλλά μπορεί να το άκουσε τυχαία) ή που του το εμπιστεύθηκαν· Σημειώνεται ότι η εμπιστευση του επιχειρηματικού μυστικού αποτελεί ειδικότερη έκφανση της υποχρέωσης εχεμύθειας που θα πρέπει να έχει ο εργαζόμενος έναντι του εργοδότη του.

γ) Η ανακοίνωση να γίνεται χωρίς την άδεια του εργοδότη προς τρίτο¹²⁷. ανακοίνωση λογίζεται η με οποιονδήποτε τρόπο γνωστοποίηση που μπορεί να λάβει χώρα με πράξη αλλά και με παράλειψη και

---

¹²⁵ Κατά τον Λ.Κοτσίρη στην έννοια του υπαλλήλου περιλαμβάνεται τόσο ο γενικός διευθυντής μιας επιχείρησης όσο και η καθαρίστρια του καταστήματος. Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), 2011, 6η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 314, ομοίως Κ. Δελούκα - Ιγγλέση, Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού, 1994, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 147.

¹²⁶ Σύμφωνα με την ΑΠ 1403/2000 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) «το στοιχείο της εξάρτησης από τον εργοδότη, έστω και χαλαρώς, υπάρχει και στην περίπτωση των κατά το άρθρο 2 εδ. α' της διεθνούς συμβάσεως της Ουάσιγκτον (που κυρώθηκε με τον νόμο 2269/1929), διευθυνόντων υπαλλήλων, δηλαδή των προσώπων εκείνων που έχουν εξαιρετικά προσόντα και απολαμβάνουν της εμπιστοσύνης του κυρίου της επιχείρησης, ο οποίος τους αναθέτει καθήκοντα εποπτείας του προσωπικού και γενικότερης διεύθυνσεως, ώστε να επηρεάζουν αποφασιστικά τις κατευθύνσεις και την εξέλιξη της επιχείρησης του εργοδότη, ασκώντας έτσι με πρωτοβουλία και υπευθυνότητα εργοδοτικά καθήκοντα».

¹²⁷ Κατά την Α. Παπαδοπούλου στην έννοια του τρίτου εμπíπτουν και οι εργαζόμενοι στην ίδια επιχείρηση, εάν από τη θέση που κατέχουν ή τα καθήκοντά τους δεν είναι αναγκαία η γνώση του απορρήτου. Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 176

δ) Η παράνομη αποκάλυψη να γίνεται στο πλαίσιο παροχής της εργασίας του. Εν προκειμένω, σημασία δεν έχει η διάρκεια της εργασίας ή αν έχει διακοπεί για κάποιο χρονικό διάστημα, ενώ όταν η αποκάλυψη πραγματοποιείται μετά τη λύση ή τη λήξη της εργασιακής σχέσης τότε η αποκάλυψη τιμωρείται όχι κατά τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 1 του Ν. 146/1914 αλλά κατά τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 2 του Ν. 146/1914.

8.4.3 Όσον αφορά τα στοιχεία της υποκειμενικής υπόστασης θα πρέπει να υπάρχει δόλος, που μπορεί να αποτυπώνεται είτε όταν ο δράστης γνωρίζει ότι πρόκειται για εταιρικό μυστικό είτε όταν υπάρχει σκοπός ανταγωνισμού ή πρόθεση βλάβης του φορέα της επιχείρησης (ή και τα δύο μαζί). Σημειώνεται ότι η πρόθεση βλάβη μπορεί να είναι και έμμεση, δηλαδή να περιλαμβάνει την ωφέλεια ενός τρίτου στο πεδίο του ανταγωνισμού.

8.4.4 Όπως προκύπτει από την ανωτέρω ανάλυση, ο σκοπός της ύπαρξης της εν λόγω διάταξης είναι η ποινική τιμωρία του εργαζομένου που λειτούργησε κατά παράβαση της υποχρέωσης του για τήρηση εχεμύθειας, η οποία προέρχεται από τη δεδομένη υποχρέωση πίστης του εργαζομένου κατά τα άρθρα 652 και 288 του Αστικού Κώδικα. Το δε έγκλημα χαρακτηρίζεται γνήσιο ιδιαίτερο καθώς δράστης δεν μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο αλλά μόνο όποιος κατέχει την ιδιότητα του εργαζόμενου, του υπαλλήλου ή του μαθητευόμενου και είναι έγκλημα εξωτερικεύσεως διότι συνίσταται με την αποκάλυψη σε τρίτο και έχει ορισμένο νοηματικό περιεχόμενο.

8.5 Η παράνομη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση του απορρήτου (άρθρο 16 παρ. 2 του Ν. 146/1914)

8.5.1 Το άρθρο 16 παρ. 2 του Ν. 146/1914 ορίζει: *«με την αυτήν ποινή τιμωρείται και ο χρησιμοποιών ή ανακοινών εις τρίτους άνευ δικαιώματος, προς τον σκοπόν ανταγωνισμού, τα τοιαύτα απόρρητα, ων έλαβε γνώσιν δια τινός των εν τω προηγουμένω εδαφίω ανακοινώσεων ή δι' ιδίας αυτού πράξεως αντικειμένης εις τους νόμους ή τα χρηστά ήθη.»*

8.5.2 Οι προϋποθέσεις που συνθέτουν την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος είναι:

α) Ο δράστης μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, έχοντας οποιαδήποτε ιδιότητα· επομένως, εδώ συμπεριλαμβάνονται όλα εκείνα τα πρόσωπα που αποκλείστηκαν από την προηγούμενη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 1 του Ν. 146/1914, όπως είναι οι διαχειριστές μιας εταιρίας, οι εργαζόμενοι με συμβάσεις έργου, οι εμπορικοί αντιπρόσωποι και γενικότερα κάθε άλλο τρίτο πρόσωπο. Με βάση τη νομοτυπική μορφή της προσβολής και ειδικότερα, με βάση το στοιχείο του δράστη, χαρακτηρίζεται ως κοινό έγκλημα, επειδή δεν απαιτείται ο δράστης να έχει ορισμένη ιδιότητα.

β) Το απόρρητο του οποίου έλαβε γνώση ο δράστης θα πρέπει να έχει ληφθεί είτε με ανακοίνωση από τον εργαζόμενο που διέπραξε το αδίκημα του άρθρου 16 παρ. 1 του Ν. 146/1914 είτε με δική του παράνομη ή αθέμιτη πράξη, ήτοι με κλοπή, εκβίαση, απειλή ή με κάθε άλλο δόλιο μέσο.

γ) Ο δράστης θα πρέπει να οικοποιείται ή να ανακοινώνει σε τρίτο το απόρρητο χωρίς να έχει τέτοιο δικαίωμα· εδώ, ο δράστης χρησιμοποιεί τις πληροφορίες που οικοποιείται για κάποια νέα εμπορική ή οικονομική δραστηριότητα ή διαζευτικά, ανακοινώνει τις απόρρητες πληροφορίες σε τρίτο χωρίς να ενδιαφέρει εάν τις πληροφορίες τις απέκτησε με νόμιμο ή παράνομο τρόπο. Επομένως, οι προπαρασκευαστικές πράξεις που μπορεί να κάνει (πχ. φωτογράφιση ή ανάληψη δεδομένων) δεν αποτελούν στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εν λόγω άρθρου.

8.5.3 Ως προς τα στοιχεία της υποκειμενικής υπόστασης απαιτούνται σωρευτικά να υπάρχει δόλος αλλά και πρόθεση ανταγωνισμού.

8.6 Η απαγορευμένη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση εμπιστευμένων σχεδίων, υποδειγμάτων κλπ (άρθρο 17 του Ν. 146/1914)

8.6.1 Το άρθρο 17 του Ν. 146/1914 αναφέρει: *«Με την ποινήν του προηγουμένου άρθρου τιμωρείται ο άνευ δικαιώματος χρησιμοποιών ή ανακοινών εις τρίτους τα εμπιστευθέντα αυτώ κατά τας συναλλαγάς σχέδια ή κανόνας τεχνικής φύσεως, ιδία σχεδιάσματα, πρότυπα, τύπους, υποδείγματα, οδηγίας.»*

8.6.2 Τα στοιχεία που συνθέτουν την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος είναι:

α) Δράστης μπορεί να είναι μόνο τρίτο πρόσωπο (μη εργαζόμενος στην επιχείρηση του φορέα του απορρήτου) – το οποίο έχει κάποιου είδους συναλλακτική σχέση (συμβατική ή μη) με τον κάτοχο του απόρρητου και παραβαίνει τη σχέση εμπιστοσύνης στα πλαίσια μίας συναλλαγής με το φορέα του απορρήτου¹²⁸. ένα τέτοιο άτομο μπορεί να είναι ένας σημαντικός πελάτης της επιχείρησης ή κάποιος εργολάβος. Ωστόσο, δεν μπορεί να θεωρηθεί δράστης όποιος έχει άλλου είδους σχέση με τον κάτοχο, δηλαδή η μεταξύ τους σχέση είναι φιλική ή οικογενειακή.

β) Στον δράστη θα πρέπει να του έχουν εμπιστευθεί περιοριστικά πληροφορίες τεχνικής φύσεως· συνεπώς, οι εμπιστευτικές πληροφορίες λόγω του χαρακτήρα τους πρέπει να εντάσσονται στα βιομηχανικά απόρρητα ή στην τεχνογνωσία και μπορεί να αφορούν οικονομικά ή καλλιτεχνικά δεδομένα.

γ) Τα σχέδια και οι τεχνικοί κανόνες πρέπει να έχουν εμπιστευθεί ρητά από τον κάτοχό τους στο δράστη λόγω της εμπιστευτικής συναλλακτικής σχέσης που υπάρχει ή να προκύπτει αυτό από τις περιστάσεις (σιωπηρά).

δ) Η χρησιμοποίηση ή η οικειοποίηση των πληροφοριών γίνεται χωρίς νόμιμη εξουσία κατά παράβαση των συμφωνηθέντων ή της εκ των περιστάσεων συναγόμενης σχέσης εμπιστοσύνης.

8.6.3 Στην υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος εμπίπτει αποκλειστικά ο δόλος του δράστη, εφόσον στη διάαξη δεν αναφέρεται η πρόθεση ανταγωνισμού ή η πρόθεση βλάβης.

8.7 Η ανεπιτυχής ηθική αυτοουργία για εκτέλεση των πράξεων των προβλεπόμενων στα άρθρα 16 παρ. 1 και 17 του Ν. 146/1914 (άρθρο 18 παρ. 2 του Ν. 146/1914).

8.7.1 Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 18 παρ. 2 του Ν. 146/1914 «*Με τα εν τω άρθρω 16 ποινάς, ηλαττωμένας εις το ήμισυ, τιμωρείται και όστις επιχειρεί επί σκοπώ ανταγωνισμού να εξωθήσει άλλον εις πράξιν αντικειμένην εις τας διατάξεις του άρθρου 16 εδ. 1 και άρθρου 17.*»

---

¹²⁸ Κ. Δελούκα - Ιγγλέση, Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού, 1994, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 150 Μ. Μαρίνος, Αθέμιτος Ανταγωνισμός, 2009, Π.Ν. Σάκκουλας - Δίκαιο και Οικονομία, σελ. 248

8.7.2 Τα επιμέρους στοιχεία της αντικειμενικής απόστασης αποτελούν:

α) δράστης μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, επομένως βάσει της ιδιότητας του δράστη πρόκειται για κοινό έγκλημα και

β) τιμωρητέα είναι η απόπειρα¹²⁹ ηθικής αυτοουργίας¹³⁰ για τη διάπραξη των αξιόποινων πράξεων που αναφέρονται στα άρθρα 16 παρ. 1 και 17 του Ν. 146/1914 και όχι στο άρθρο 16 παρ. 2 του Ν. 146/1914.

8.7.3 Στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος είναι τόσο ο δόλος όσο και ο σκοπός ανταγωνισμού.

8.7.4 Ειδικότερα η ποινή που προβλέπεται στο άρθρο 16§1 ισχύει και για τις τρεις κατηγορίες προσβολών του επιχειρηματικού απορρήτου, που τυποποιούνται σε αξιόποινες πράξεις στα άρθρα 16§1, 16§2 και 17. Συγκεκριμένα, απειλείται ποινή φυλάκισης μέχρι έξι μήνες, ενώ χωριστά ή σωρευτικά κατά την κρίση του δικαστηρίου μπορεί να επιβληθεί και χρηματική ποινή μέχρι του ποσού των τριών χιλιάδων δραχμών. Στην περίπτωση βέβαια της απόπειρας ηθικής αυτοουργίας, οι προαναφερόμενες ποινές είναι μειωμένες στο μισό, σύμφωνα με το άρθρο 18§2 Ν. 146/1914.

8.8 Η αστική προστασία του άρθρου 18 παρ. 1 του Ν. 146/1914

8.8.1 Μέσω της διάταξης του άρθρου 18 παρ. 1 του Ν. 146/1914 θεσπίζεται ειδική αδικοπρακτική ευθύνη και παρέχεται δικαίμα αποζημίωσης στην περίπτωση που κάποιος προβεί σε κάποιες εκ των παραβάσεων που προβλέπονται στα άρθρα 16 και 17 του Ν.146/1914. Ειδικότερα στη διάταξη αυτή προβλέπεται ότι *«Αι παραβάσεις των διατάξεων των άρθρων 16 και 17 γεννώνσι προς τούτοις και υποχρέωσιν προς αποκατάστασιν της προξενηθείσης ζημίας»*.

---

¹²⁹ Κατά το άρθρο 42 παρ. 1 του ΠΚ απόπειρα υπάρχει όταν κάποιος έχοντας αποφασίσει να εκτελέσει κακούργημα ή πλημμέλημα επιχειρεί πράξη που περιέχει τουλάχιστον αρχή εκτέλεσης.

¹³⁰ Βάσει του άρθρου 46 παρ. 1 εδαφ α' του ΠΚ ο ηθικός αυτουργός είναι εκείνος που με πρόθεση προκαλεί σε άλλον απόφαση να εκτελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε.

8.8.2 Η παράνομη συμπεριφορά προσδιορίζεται ως γενεσιουργός λόγος της αδικοπρακτικής ευθύνης για αποζημίωση, γιατί δε συνιστά κάθε παράβαση κανόνα δικαίου και παράνομη πράξη που παράγει αδικοπρακτική ευθύνη¹³¹. Έτσι, η παράνομη συμπεριφορά του δράστη, όπως τυποποιείται ως αξιόποινη πράξη, είναι σε κάθε περίπτωση δόλια, στοιχείο που καλύπτει την υπαιτιότητα του άρθρου 914 ΑΚ. Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά την περίπτωση του άρθρου 16 παρ. 2 του Ν. 146/1914, όταν ο δράστης μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, η αδικοπρακτική ευθύνη για αποζημίωση θα μπορούσε να θεμελιωθεί άμεσα στο άρθρο 914 ΑΚ οι προϋποθέσεις του οποίου κατά κανόνα συντρέχουν καθώς: 1) το παράνομο της πράξης προκύπτει από την αντίθεσή της προς τα χρηστά συναλλακτικά ήθη, 2) το στοιχείο της υπαιτιότητας προκύπτει από το στοιχείο του δόλου και 3) ως προς τη ζημία, θα πρέπει να αποδειχθεί ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ ζημίας και παράνομης πράξης.

8.8.3 Στην περίπτωση του άρθρου 16 παρ. 1 του Ν. 146/1914 που συντρέχει όταν ο δράστης είναι εργαζόμενος της επιχείρησης, ενεργοποιείται παράλληλα και η αστική του ευθύνη από την αθέτηση ενοχικής υποχρέωσης και ειδικότερα της υποχρέωσης εχεμύθειας χωρίς να αποκλείεται περαιτέρω συμβατική ευθύνη. Ακόμα, στην περίπτωση του άρθρου 17 του Ν. 146/1914 όπου ο δράστης βρίσκεται σε συναλλακτική σχέση με την επιχείρηση, ενεργοποιείται παράλληλα με την αδικοπρακτική ευθύνη κατ'άρθρο 18 παρ. 1 του Ν. 146/1914 και η αστική ευθύνη του από τη μεταξύ τους συμβατική σχέση, που απορρέει είτε από συμβατικό όρο για μη αποκάλυψη απορρήτων είτε από την αρχή της καλής πίστης που διέπει κάθε συναλλακτική σχέση και μάλιστα εμπιστευτική¹³².

8.8.4 Ένα ακόμα ζήτημα που ερευνάται είναι το κατά πόσο είναι δυνατή η αξίωση για παράλειψη υπέρ του κατόχου του απορρήτου. Ο προβληματισμός ανακύπτει εξαιτίας της μη αναγνώρισης – εν αντιθέσει με τα υπόλοιπα άυλα αγαθα - απόλυτου

---

¹³¹ Η αδικοπρακτική ευθύνη αποτελεί περίπτωση εξωδικαιοπρακτικής ευθύνης με ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της να είναι ότι αποτελεί πρωτογενή ευθύνη διότι επιβάλλεται απευθείας από το νόμο χωρίς να προϋπάρχει ενοχική σχέση μεταξύ εκεί που προκάλεσε τη ζημία και εκείνου που την υπέστη. Ειδικότερη ανάλυση της αδικοπρακτικής ευθύνης ενδεικτικά παρέχεται από τον Π. Κορνηλάκη, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο, 2002, Τ. Ι, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 453 επ .

¹³² Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, Σελ. 187-188

δικαιωμάτος στα επιχειρηματικά απόρρητα, όπου το πρόβλημα δημιουργείται μιας και οι διατάξεις των άρθρων 16 έως 18 του Ν. 146/1914 προβλέπουν μόνο ποινική προστασία και αγωγή αποζημίωσης. Αν και δεν υπάρχει ειδικότερη μνεία στο νόμο, η αξίωση για παράλειψη γίνεται γενικά δεκτή¹³³, ¹³⁴.

8.9 Η γενική ρήτρα του άρθρου 1 του Ν. 146/1914

- 8.9.1 Η διάταξη του άρθρου 1 ενεργοποιείται όταν δε συντρέχουν οι όροι των διατάξεων των άρθρων 16 - 17 του Ν.146/1914 αλλά πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής της γενικής ρήτρας. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 1 του Ν. 146/1914 ορίζει: «Απαγορεύεται στις εμπορικές, βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές κάθε πράξη που γίνεται με σκοπό ανταγωνισμού και αντίκειται στα χρηστά ήθη.». Από τον ορισμό της γενικής ρήτρας προκύπτει ότι για να χαρακτηριστεί μία πράξη αθέμιτη θα πρέπει 1) να πραγματοποιείται συναλλαγή, 2) να υπάρχει σκοπός ανταγωνισμού και 3) η πράξη να είναι αντίθετη προς τα χρηστά ήθη. Από το κείμενο της διάταξης διακρίνεται ότι παράβαση συνίσταται όταν η αθέμιτη πράξη θεωρείται παράνομη εν ευρεία εννοία προσδιοριζόμενη ως τέτοια με βάση τα χρηστά ήθη που επικρατούν στη συναλλακτική πρακτική¹³⁵.
- 8.9.2 Στο άρθρο 1 του Ν. 146/ 1914 εμπίπτουν όλες οι περιπτώσεις στις οποίες δε συντρέχει ένα ή περισσότερα κριτήρια που θα τις ενέτασαν σε κάποια εκ των διατάξεων των άρθρων 16 και 17 του Ν. 146/1914 (όπως λ.χ. στην περίπτωση του άρθρου 16 παρ. 1 του Ν. 146/1914 όταν εργαζόμενος ανακοινώνει απόρρητο χωρίς να έχει δόλο αλλά έχει πρόθεση ανταγωνισμού δε γίνεται να εφαρμοστεί το άρθρο αυτό αλλά το άρθρο

---

¹³³ Μ. Μαρίνος, Αθέμιτος Ανταγωνισμός, 2009, Π.Ν. Σάκκουλας - Δίκαιο και Οικονομία, αρ. 416 Η αξίωση έχει τη μορφή της μη περαιτέρω μετάδοσης ή χρησιμοποίησης του απορρήτου και καταλαμβάνει το απόρρητο ως γνωστικό αντικείμενο αλλά και τα αντικείμενα που παράγονται με βάση αυτό.

¹³⁴ Κατά τον Β. Αντωνόπουλο το έννομο συμφέρον του προσώπου να μην προσβάλλονται τα αγαθά του από τρίτους δε διαπλάσσεται χωρίς άλλο σε δικαίωμα που γεννά προλήπτική αξίωση. Ωστόσο, αναφέρει ότι στο αστικό δίκαιο υποστηρίζεται η άποψη, που ξεκινώντας από σειρά ειδικών διατάξεων που προβλέπουν αξίωση αποζημίωσης (πχ. 57, 58, 60, 1108 ΑΚ, 1, 3, 10, 11, 13, 19, 20 του Ν. 146/1914 και 26 του Ν. 2239/1994 (ΦΕΚ τ. Α' 152/16-09-1994) δέχεται μία γενική αξίωση παράλειψης της παράνομης προσβολής. Β. Αντωνόπουλος, Βιομηχανική ιδιοκτησία, 2002, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 70

¹³⁵ Στον αντίποδα, παράνομη πράξη υπό στενή έννοια θεωρείται κάθε πράξη της οποίας το πραγματικό προσδιορίζεται από το νόμο και χαρακτηρίζεται ως απαγορευμένη και δεν είναι κατ'ανάγκη αθέμιτη καθαυτή.

1 του Ν. 146/1914). Ένας ακόμα λόγος για να εφαρμοσθεί η γενική ρήτρα είναι όταν υπάρχει ανάγκη προστασίας άλλων χρήσιμων στοιχείων της επιχείρησης, τα οποία δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως απόρρητα είτε γιατί δεν έχουν αντικειμενική οικονομική αξία είτε γιατί δεν υπάρχει βούληση για να διατηρηθούν μυστικά ή δε γίνονται οι κατάλληλες ενέργειες που θα τα κρατήσουν μυστικά. Τέλος, η γενική ρήτρα του άρθρου 1 του Ν. 146/1914 καλύπτει και όλες εκείνες τις περιπτώσεις προστασίας επιχειρηματικών απορρήτων, όταν η αποκάλυψη ή η χρησιμοποίησή τους γίνεται από πρόσωπο που δε συγκεντρώνει τα στοιχεία της υποκειμενικής υπόστασης των αξιόποινων πράξεων των άρθρων 16 και 17 του Ν. 146/1914 (όπως λχ. ο πρώην εργαζόμενος μιας επιχείρησης όταν αποκαλύπτει απόρρητες πληροφορίες που έλαβε γνώση εξαιτίας της θέσης και της εργασίας που είχε στην επιχείρηση δεν εμπίπτει σε κάποια από τις περιπτώσεις των άρθρων 16 και 17 του Ν. 146/1914 αλλά η πράξη του δύναται να θεωρηθεί αθέμιτη κατά το άρθρο 1 του Ν. 146/1914 εφόσον συντρέχουν και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις του άρθρου αυτού).

8.10 Νομολογιακά παραδείγματα

8.10.1 Εταιρία που έχει αντικείμενο δραστηριότητας την εμπορία ηλεκτρονικού και ηλεκτρολογικού εξοπλισμού κατήγγειλε τη σύμβαση εργασίας ενός εργαζομένου της, ο οποίος απασχολούνταν σε αυτήν ως εγκαταστάτης ηλεκτροτεχνίτης λόγω υποβολής έγκλησης εναντίον του για παράβαση των διατάξεων περί αθέμιτου ανταγωνισμού που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της εργασίας του. Με τη σειρά του, ο πρώην υπάλληλος ενάγει την πρώην εργοδότη εταιρία για μη νόμιμη απόλυσή του. Αυτό που αποδείχθηκε ήταν ότι ο εργαζόμενος, χρησιμοποίησε άνευ δικαιώματος το πρόγραμμα και τα σχέδια του τηλεφωνικού κέντρου που του είχε εμπιστευθεί η εργοδότη εταιρία, προκειμένου να το μεταφέρει και να το θέσει σε λειτουργία σε πελάτη της εργοδότης εταιρίας έναντι ανταλλάγματος. Με τον τρόπο αυτό, ο εργαζόμενος ανταγωνίσθηκε αθέμιτα την μέχρι τότε εργοδότηά του για να αποκομίσει ίδιο όφελος κατά τις διατάξεις των άρθρων 16 και 17 του Ν. 146/1914 και ως εκ τούτου η καταγγελία της σύμβασης εργασίας του κρίθηκε έγκυρη¹³⁶.

---

¹³⁶ Εφαθ 1051/2004 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)

8.10.2 Εταιρία που αναπτύσσει επιχειρηματική δραστηριότητα με επιχειρήσεις αναψυκτηρίων – σνακ μπαρ είτε μέσω ιδιόκτητων καταστημάτων είτε μέσω καταστημάτων τρίτων, που λειτουργούν με τη μέθοδο της δικαιόχρησης βάσει συμβάσεων δικαιόχρησης, ενάγει πρώην εταίρο και υπάλληλό της καθώς, ενώ είχε συμφωνηθεί μεταξύ τους να λειτουργεί ο τελευταίος προσωρινά ένα κατάστημα υπό τον έλεγχο της πρώτης εταιρίας μέχρι να επιλεγεί ο επόμενος δικαιοδόχος και να ολοκληρωθεί η διαδικασία ένταξής του στο δίκτυο δικαιόχρησής της, εκείνος εξακολουθούσε να λειτουργεί το κατάστημα παρά την οικειοθελή αποχώρησή του από την εταιρία χρησιμοποιώντας, μεταξύ άλλων και την τεχνογνωσία της δικαιοπαρόχου εταιρίας. Ωστόσο δεν αποδείχθηκε από κανένα αποδεικτικό υλικό ότι καταρτίσθηκε άτυπα και προφορικά οποιαδήποτε συμφωνία μεταξύ των διαδίκων, βάσει της οποίας η δικαιοπάροχος εταιρία να έχει παραχωρήσει στον πρώην εταίρο της το δικαίωμα να χρησιμοποιεί χωρίς αντάλλαγμα το σύνολο του συστήματος δικαιόχρησής της. Εντούτοις αποδείχθηκε ότι ο εναγόμενος πρώην εταίρος χρησιμοποιούσε παράνομα – ανάμεσα σε άλλα - τις επιχειρηματικές και εμπορικές γνώσεις και την εν γένει τεχνογνωσία της ενάγουσας που αποτελούν εμπορικά απόρρητα της επιχείρησής της, καθόσον πρόκειται για πληροφορίες που σχετίζονται με την επιχείρησή της, είναι γνωστές σε περιορισμένο κύκλο προσώπων και η ίδια επιδιώκει την τήρηση εχεμύθειας και μυστικότητας ως προς αυτές θέτοντας ειδικές ρήτρες στις συμβάσεις δικαιόχρησης που συνάπτει με τους δικαιοδόχους του δικτύου. Για την πράξη του αυτή, ο εναγόμενος υποχρεώθηκε από το Δικαστήριο να παραλείπει στο μέλλον να χρησιμοποιεί και να εφαρμόζει τη μεθοδολογία οργάνωσης, διαχείρισης, παροχής υπηρεσιών και εξυπηρέτησης πελατών, τις τεχνικές γνώσεις, τις εμπορικές και επιχειρηματικές πληροφορίες και την εν γένει τεχνογνωσία, που έχει αναπτύξει η ενάγουσα για τις ανάγκες του δικτύου δικαιόχρησής της¹³⁷.

8.10.3 Ανώνυμη εταιρία που δραστηριοποιείται στην εισαγωγή και πώληση ακουστικών βαρηκοΐας και την παροχή υπηρεσιών επισκευής και συντήρησης αυτών ενάγει εταιρία περιορισμένης ευθύνης με σκοπό την εμπορία, αντιπροσωπεία ή μεσιτεία πώλησης ιατρικών προϊόντων και συναφών ειδών, το νόμιμο εκπρόσωπό της (και πρώην υπάλληλο της ΑΕ) και μία υπάλληλο της ΕΠΕ (και πρώην υπάλληλο της ΑΕ), γιατί, μεταξύ άλλων, θεώρησε ότι επέδειξαν αντισυμβατική συμπεριφορά, η πρώτη

---

¹³⁷ ΠΠρΘεσ 1210/2016 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)

κάνοντας χρήση του πελατολογίου που δεν της άνηκε και προβαίνοντας σε ανταγωνισμό παρά τη συμβατική απαγόρευση προς τούτο κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης πρακτορείας αλλά και για εύλογο διάστημα μετά από τη λήξη της, όπως η υποχρέωση αυτή συνάγεται από την ερμηνεία της σύμβασης σύμφωνα με τις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, αλλά απορρέει από τις ίδιες αρχές, οι δε λοιποί εναγόμενοι παραβαίνοντας τη μετασυμβατική τους υποχρέωση μη ανταγωνισμού. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν υπήρξε πελατολόγιο ως οργανωμένος και καταγεγραμμένος κατάλογος πελατών, ο οποίος να αποτελεί οικονομικό αγαθό της επιχείρησης της ενάγουσας και τον οποίο να εκμεταλλεύτηκαν οι εναγόμενοι και η επιχειρούμενη διείσδυση των εναγομένων στον κύκλο αυτών των πελατών έγινε στο πλαίσιο του οικονομικού ανταγωνισμού, δεν είναι αθέμιτη και δε συνέτρεξαν οι ειδικές περιστάσεις για να καταστήσουν τη συμπεριφορά των εναγομένων αντίθετη με τα χρηστά ήθη αλλά ούτε παρέβησαν τη συμβατική υποχρέωση εχεμύθειας¹³⁸.

8.10.4 Υπάλληλος που εργαζόταν σε εταιρία πώληση προϊόντων ζύμης καθώς και εισαγωγή προϊόντων ζύμης για περαιτέρω επεξεργασία, τυποποίηση και διάθεση όταν αποχώρησε από αυτήν προσελήφθη από ανταγωνίστρια εταιρία. Στο νέο εργοδότη του αποκάλυψε κρίσιμα εμπορικά απόρρητα της πρώην εργοδότης επιχείρησής του, τα οποία του τα είχαν εμπιστευθεί κατά την εκτέλεση και για την εκτέλεση της εργασίας του και τα οποία του είχε απαγορευθεί εκ της σύμβασης εργασίας του να τα ανακοινώσει. Αυτό που έκανε είναι να παραδώσει στη νέα εργοδότητά τον κατάλογο των προμηθευτών της αλλοδαπής, κατάλογο των προμηθευτών και διανομέων στην ημεδαπή καθώς και τιμολόγια αγοράς εμπορευμάτων, ήτοι κρίσιμα στοιχεία οργανωτικής και εμπορικής μορφής της επιχείρησης της πρώην εργοδότης του, τα οποία αφού αντέγραψε τα παρέδωσε στη μετέπειτα νέα εργοδότητά του. Με βάση τα προαναφερθέντα ο υπάλληλος και η νέα εργοδότητά του τέλεσαν το αδίκημα του άρθρου 16 παρ. 2 του Ν. 146/1914 και κατά συνέπεια, έλαβε χώρα αδικοπραξία σε βάρος της ενάγουσας εταιρίας, η οποία γεννά υποχρέωση των εναγομένων και για την αποκατάσταση της χρηματικής ικανοποίησης λόγω προσβολής της εμπορικής φήμης και πίστης της¹³⁹.

---

¹³⁸ ΕφΑθ 969/2011, ΔΕΕ 7/2011, σελ 789 - 792

¹³⁹ ΑΠ 1717/2013 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)

9 Η προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου με βάση τη γενική αρχή της καλής πίστης

9.1 Η έννοια της καλής πίστης

9.1.1 Το άρθρο 288 ΑΚ αποτυπώνει την αρχή της καλής πίστης, μία εκ των θεμελιωδών αρχών του δικαίου που διέπει όλες τις ενοχικές σχέσεις ασχέτως αν πηγάζουν από δικαιοπραξία, από το νόμο ή από κάποια άλλη συναλλακτική σχέση και ορίζει ότι «ο οφειλέτης έχει υποχρέωση να εκπληρώσει την παροχή όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη.» Κατά το άρθρο αυτό, ως καλή πίστη θεωρείται η ευθύτητα και εντιμότητα που απαιτούνται στις συναλλαγές. Δηλαδή η συμπεριφορά που επιδεικνύει ο ευπρεπής και έντιμος συναλλασσόμενος, ο οποίος κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων ή την άσκηση των δικαιωμάτων του δεν κινείται μόνο βάσει των στενών ατομικών συμφερόντων του, αλλά λαμβάνει υπόψη και τις ενδεχόμενες δυσμενείς επιπτώσεις που άσκοπα επέρχονται στα έννομα αγαθά του άλλου μέρους και, συνεπώς, ενεργεί χωρίς δόλο, πανουργία ή σοφιστεία¹⁴⁰.

9.1.2 Η καλή πίστη εκτιμάται με βάση τις κρατούσες αντιλήψεις με κριτήρια αντικειμενικά, δηλαδή με βάση τις γενικώς παραδεκτές από την κοινωνία αντιλήψεις (εξ ου και χαρακτηρίζεται αντικειμενική ή συναλλακτική καλή πίστη). Για να ελεγχθεί εάν οι συναλλασσόμενοι συμπεριφέρονται εντός του πλαισίου της καλής πίστης θα πρέπει να αναζητηθούν τα υφιστάμενα συναλλακτικά ήθη, ήτοι οι συνηθισμένοι τρόποι ενέργειας στις συναλλαγές συνιστάμενοι σε συνήθειες οι οποίες με τη συχνή επανάληψή τους έχουν επιβληθεί σε ορισμένο επαγγελματικό κύκλο ή σε ορισμένη τοπική περιοχή¹⁴¹.

9.1.3 Η γενική αρχή της καλής πίστης μέσα από την ευρύτητα και την προσαρμοστικότητα που τη χαρακτηρίζει, αποτελεί δογματικό θεμέλιο στήριξης της ειδικότερης αρχής της

---

¹⁴⁰ Α. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος, 2003, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, τόμος II, Σελ. 3

¹⁴¹ Α. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος, 2003, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, τόμος II, Σελ. 7

υποχρέωσης πίστης. Από την υποχρέωση πίστης περαιτέρω πηγάζουν - μεταξύ άλλων – δύο ειδικότερες παρεπόμενες υποχρεώσεις αρνητικού περιεχομένου, που υποχρεώνουν δηλαδή σε παράλειψη. Πρόκειται για την υποχρέωση εχεμύθειας σε σχέση με τα απόρρητα στοιχεία της εταιρίας και για την υποχρέωση παράλειψης ανταγωνιστικών πράξεων προς την εταιρία.

9.2 Η υποχρέωση εχεμύθειας

9.2.1 Η υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας αποτελεί εξειδίκευση της υποχρέωσης πίστης στο πλαίσιο πρόληψης πιθανής ανταγωνιστικής δραστηριότητας και η τυχόν παράβασή της, που συνιστά προσβολή επιχειρηματικών απορρήτων, υπάρχει ανεξάρτητα από την πρόθεση ανταγωνισμού, αρκεί μόνο η αποκάλυψη¹⁴². Η υποχρέωση εχεμύθειας των διαχειριστικών οργάνων σε όλες τις εμπορικές εταιρίες υπάρχει εφόσον και στο βαθμό που άλλες διατάξεις του νόμου δεν επιβάλλουν την ανακοίνωση του απορρήτου. Με άλλα λόγια, κάθε εταιρικός διαχειριστής - και γενικότερα κάθε διαχειριστής ξένων υποθέσεων – για να ασκεί ικανοποιητικά τα καθήκοντά του θα πρέπει να του έχει απαγορευθεί προληπτικά η δυνατότητα γνώσης και πληροφόρησης προς αυτά τα στοιχεία που θεωρούνται απόρρητα¹⁴³.

9.3 Η αρχή της καλής πίστης και η απορρέουσα υποχρέωση τήρησης πίστης στις εταιρικές σχέσεις

9.3.1 Γενικά

9.3.1.1 Όπως έχει αναπτυχθεί και ανωτέρω, κάθε επιχείρηση για να μπορεί να παραμείνει στον ανταγωνιστικό στίβο οφείλει να προστατεύσει όσο το δυνατόν περισσότερο την απόρρητη σφαίρα της έχοντας ως κίνητρο την επιβίωσή της ανάμεσα στους ανταγωνιστές της σε ορισμένο επιχειρηματικό κλάδο. Πρόκειται για υποχρέωση που εξίσου προστατεύει την επιχείρηση και το φορέα της, ήτοι το νομικό πρόσωπο. Εν

---

¹⁴² Η ανταγωνιστική εκμετάλλευση του επιχειρηματικού απορρήτου αποτελεί και παράβαση της υποχρέωσης μη ανταγωνισμού.

¹⁴³ Βλ. Μ. Μαρίνο, Η υποχρέωση εχεμύθειας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, ΕΕμπΔ 2016, σελ. 759-788

ολίγοις, η εκάστοτε επιχείρηση οφείλει εκ των προτέρων να περιφρουρήσει τη «μυστική» της σφαίρα για να μπορέσει να επιτύχει το σκοπό για τον οποίο έχει δημιουργηθεί και να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό.

9.3.2 Το εταιρικό συμφέρον

9.3.2.1 Η υποχρέωση πίστης συνδέεται άμεσα με το εταιρικό συμφέρον, η ύπαρξη του οποίου είναι απαραίτητη σε κάθε τύπο εταιρίας και το οποίο επιτάσσει τα μέλη της εταιρίας να κατευθύνουν τη συμπεριφορά τους προς την επίτευξη του κοινού εμπορικού σκοπού και όχι στην ικανοποίηση ατομικών συμφερόντων¹⁴⁴. Εντούτοις, θα πρέπει να τονισθεί ότι η υποχρέωση πίστης στο χώρο του εταιρικού δικαίου δεν αντιστοιχεί προς υποχρέωση συγκεκριμένων παροχών, πράξεων ή παραλείψεων αλλά αποτελεί το αξιολογικό μέτρο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των εταίρων προς την εταιρία, που είτε περιλαμβάνονται στο καταστατικό είτε προκύπτουν εκ του νόμου είτε ακόμα δεν αναφέρονται κάπου συγκεκριμένα.

9.3.2.2 Υπάρχουν ωστόσο περιπτώσεις όπου η υποχρέωση εχεμύθειας, ως ειδικότερη πτυχή της υποχρέωσης πίστης, υποχωρεί έναντι του εταιρικού συμφέροντος ή και το αντίστροφο. Πιο συγκεκριμένα, το εταιρικό συμφέρον προηγείται της υποχρέωσης εχεμύθειας όταν τρίτοι ή όργανα της εταιρίας, έχοντας έννομο συμφέρον, δικαιούνται να αιτηθούν την ενημέρωσή τους και θα πρέπει να τους γνωστοποιηθούν πληροφορίες σχετικά με τα εταιρικά απόρρητα ώστε να έχουν μία σαφή εικόνα των δραστηριοτήτων της εταιρίας και να μπορούν να ελέγξουν εάν ικανοποιείται το εταιρικό συμφέρον. Από την άλλη μεριά, η υποχρέωση εχεμύθειας αποκτά προβάδισμα έναντι του εταιρικού συμφέροντος όποτε κρίνεται ότι τα επιχειρηματικά – εταιρικά απόρρητα προστατεύονται αποτελεσματικότερα όταν παραμένουν κρυφά και δε γνωστοποιείται σε τρίτους ή και σε μέλη ή άλλα όργανα της εταιρίας¹⁴⁵.

---

¹⁴⁴ Η επίτευξη του κοινού σκοπού εντοπίζεται στη διάταξη του άρθρου 741 ΑΚ στην οποία με τη σύμβαση της εταιρίας δύο ή περισσότεροι έχουν αμοιβαίως υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό και ιδίως οικονομικό και ισχύει για όλες τους τύπους εταιριών.

¹⁴⁵ Εκτενέστερη αναφορά βλ. Μ. Μαρίνο, Η υποχρέωση εχεμύθειας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, ΕΕμπΔ 2016, σελ. 759-788, σελ. 759-788

9.3.2.3 Σχετικά με το ερώτημα ποιοι θεωρούνται υπόχρεοι σε εχεμύθεια όσον αφορά τη διαφύλαξη των εταιρικών μυστικών μίας επιχείρησης, απαντάται ότι με τη σχετική υποχρέωση βαρύνονται όσοι ασχολούνται με τη διαχείριση της εταιρίας· διαχειριστικά όργανα διαθέτει κάθε εταιρικός τύπος, τα οποία παραλλάσσονται ανάλογα με τον τύπο της εταιρίας ενώ τέτοιου είδους υποχρέωση έχουν και τα μέλη των εμπορικών εταιριών.

9.3.3 Η υποχρέωση εχεμύθειας στις κεφαλαιουχικές εταιρίες

9.3.3.1 Ξεκινώντας με τις ανώνυμες εταιρίες, το ζήτημα της υποχρέωσης για τήρηση εχεμύθειας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου μίας ανώνυμης εταιρίας ορίζεται από το άρθρο 22^α παρ. 3 και 3β του Ν. 2190/1920¹⁴⁶, όπως αυτό τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα με ένα τρόπο κάπως πιο αφηρημένο και ευρύ, εν αντιθέσει με την προϊσχύσασα μορφή του άρθρου 22^α. Πιο ειδικά, με την τωρινή μορφή του άρθρου 22^α ορίζεται ότι τα μέλη του ΔΣ και κάθε τρίτο πρόσωπο στο οποίο έχουν ανατεθεί αρμοδιότητες υποχρεούνται να ενημερώνουν εγκαίρως στα υπόλοιπα μέλη του ΔΣ τα ίδια συμφέροντά τους ούτως ώστε να διαπιστωθεί άμεσα αν υπάρχει θέμα σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ των συμφερόντων των μελών του ΔΣ (ή κάθε άλλου τρίτου προσώπου στο οποίο έχουν ανατεθεί τέτοιου είδους αρμοδιότητες) και της εταιρίας. Από την άλλη μεριά, η προγενέστερη μορφή του εν λόγω άρθρου ήταν ρητή και σαφής αφού όριζε ότι *«παν μέλος του διοικητικού συμβουλίου υποχρεούται εις αυστηράν τήρησιν των απορρήτων τα οποία κατέστησαν αυτών γνωστά λόγω της ιδιότητος αυτού ως συμβούλου.»* Παρά τη λιγότερο ξεκάθαρη τρέχουσα μορφή της εν λόγω διάταξης, η υποχρέωση εχεμύθειας κρίνεται δεδομένη για κάθε πρόσωπο που συμμετέχει στη διαχείριση οποιασδήποτε νομικής μορφής, πολλώ δε μάλλον αυτό ισχύει απόλυτα και στην περίπτωση των ανώνυμων εταιριών.

9.3.3.2 Σε πρώτη φάση, η υποχρέωση εχεμύθειας δεν εισάγει μόνο έναν τρόπο συμπεριφοράς, τον οποίο οφείλουν να τηρούν απαρέγκλιτα τόσο τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου σε ατομικό επίπεδο όσο και το διοικητικό συμβούλιο ως

---

¹⁴⁶ ΦΕΚ τ. Α' 144/30-06-1920 και αναδημοσιεύθηκε με το ΦΕΚ τ. Α' 216/19-09-1920

συλλογικό όργανο¹⁴⁷. Με μία δεύτερη ανάγνωση προκύπτει ότι η εταιρική επιχείρηση πρέπει να προστατεύει την απόρρητη σφαίρα της για λόγους οικονομικούς αλλά και επιχειρηματικούς και αποτελεί υποχρέωση που αφορά την προστασία του φορέα της, ήτοι του νομικού προσώπου¹⁴⁸.

9.3.3.3 Σε κάθε περίπτωση, η υποχρέωση εχεμύθειας είναι υποχρέωση ex lege και άρα οι διατάξεις που την προβλέπουν είναι διατάξεις αναγκαστικού δικαίου. Από τη στιγμή που τήρηση των διατάξεων αυτών διασφαλίζει την επιδίωξη του εταιρικού και του επιχειρηματικού συμφέροντος, δεν περιορίζεται με καταστατική πρόβλεψη ή με βάση τη σύμβαση που έχει συναφθεί μεταξύ του μέλους του ΔΣ και της εταιρίας και ούτε είναι δυνατή γενική απαλλαγή του από τη συγκεκριμένη υποχρέωση με καταστατική διάταξη ή με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης ή μέσω της τυχόν συναφθείσας σύμβασης μεταξύ του μέλους και της εταιρίας.

9.3.3.4 Ζήτημα γεννάται εάν μπορεί να αναγνωρισθεί η υποχρέωση πίστης του μετόχου απέναντι στην εταιρία και η απάντηση που δίδεται είναι θετική εάν συνυπολογισθεί ότι η μετοχική σχέση, όπως και στην περίπτωση της εταιρικής σχέσης, αποτελεί μία διαρκή σχέση μέσω της οποίας ο κάθε μέτοχος (σε διαφορετικό βαθμό ανάλογα με τη θέση που κατέχει στη συγκεκριμένη κάθε φορά συγκυρία) έχει την ευχέρεια να επηρεάσει τους υπόλοιπους μετόχους και για το λόγο αυτό θα πρέπει να υπάρχει ένας περιορισμός της εξουσίας του κάθε μετόχου προς όφελος της εταιρίας και προς επιδίωξη του κοινού εταιρικού σκοπού. Επομένως, η μετοχική σχέση που ενυπάρχει στην οργανωτική εταιρική δομή της

---

¹⁴⁷ Η υποχρέωση εχεμύθειας αφορά κυρίως τις προς τα έξω σχέσεις, καθώς ό,τι αφορά τις προς τα έσω σχέσεις, ο σύμβουλος που γνωρίζει ένα επιχειρηματικό απόρρητο υποχρεούται καταρχήν να το γνωστοποιεί στα υπόλοιπα μέλη του ΔΣ εφόσον ενδιαφέρει την εταιρία. Η ενημέρωση ωστόσο των συμβούλων θα έχει ως όριο τον κίνδυνο παραβίασης της υποχρέωσης εχεμύθειας, εφόσον πιθανολογείται συγκεκριμένος κίνδυνος κοινοποίησης των πληροφοριών αυτών σε τρίτους. Χ. Λιβαδά, σε Ε. Περάκη Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας Κατ' άρθρον ερμηνεία του ΚΝ 2190/1920, 2010, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Τόμος 1, σελ 984

¹⁴⁸ Βλ. Μ. Μαρίνο, Η υποχρέωση εχεμύθειας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, ΕΕμπΔ 2016, σελ. 759-788

ανώνυμης εταιρίας, θα πρέπει να υπόκειται στους κανόνες που επιτάσσει αρχή της συναλλακτικής καλής πίστης του άρθρου 288 ΑΚ που διέπει κάθε έννομη σχέση¹⁴⁹.

9.3.3.5 Εν συνεχεία, στην εταιρία περιορισμένης ευθύνης η υποχρέωση εχεμύθειας ως ειδικότερη πτυχή της υποχρέωσης πίστης συνάγεται από το άρθρο 16 του Ν. 3190/55 σε συνδυασμό με το άρθρο 20 του αυτού νόμου. Πιο αναλυτικά, το άρθρο 16 αναφέρεται στην υποχρέωση εχεμύθειας και πίστης των διαχειριστών της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης και το άρθρο 20 αναφέρεται στην απαγόρευση διενέργειας ανταγωνιστικών πράξεων. Μολονότι από το άρθρο 20 του Ν. 3190/1955 δε συνάγεται εξ ορισμού ότι περιλαμβάνει και την υποχρέωση περί μη αποκάλυψης απόρρητων πληροφοριών της εταιρίας¹⁵⁰, προκύπτει εμμέσως η υποχρέωση πίστης και η απορρέουσα υποχρέωση εχεμύθειας. Η ευθύνη του διαχειριστή της εταιρίας πάντως από την υποχρέωση του περί τηρήσεως εχεμύθειας, διατηρείται σε κάθε περίπτωση στα πλαίσια της καλής πίστης και της οργανικής σχέσης του διαχειριστή με το νομικό πρόσωπο και δεν είναι εφικτή η απαλλαγή του διαχειριστή από αυτήν, εν αντιθέσει με την απαγόρευση ανταγωνισμού, η οποία έχει τεθεί για την προάσπιση του συμφέροντος της εταιρίας και ως εκ τούτου με ομόφωνη απόφαση των εταίρων ή ρήτρα του καταστατικού είναι δυνατή η απαλλαγή ή ο περιορισμός της ευθύνης του διαχειριστή. Επομένως, υπό το πνεύμα επίδειξης επιμέλειας σε όλες τις υποθέσεις που σχετίζονται με την εταιρία, οφείλουν να τηρούν τα απόρρητα της που περιήλθαν σε γνώση τους λόγω της ιδιότητάς τους¹⁵¹. Η αποκάλυψη συνεπώς επιχειρηματικών απορρήτων σε κάθε περίπτωση επισύρει τις έννομες συνέπειες του άρθρου 26 Ν. 3190/1955, έστω και αν είναι ανεκτή η άσκηση ανταγωνιστικής δραστηριότητας βάσει του καταστατικού ή απόφασης των εταίρων.

---

¹⁴⁹ Βλ. Ν. Τέλλη, Υποχρέωση πίστης του μετόχου και ιδιαίτερα του μετόχου μειοψηφίας, ΕπισκΕΔ Δ/2002, σελ. 909-939

¹⁵⁰ Ο Μ. Μαρίνος αναφέρει ότι «το άρθρο 20 παρ. 1 δεν αναφέρεται στην εξίσου σημαντική αρνητική έκφανση της απαγόρευσης ανταγωνισμού με τη μορφή μετάδοσης σημαντικών για την εταιρία προς τρίτους ανταγωνιστές ή με τη μη γνωστοποίηση προς την εταιρία σημαντικών για αυτήν πληροφοριών. Το πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης εχεμύθειας περιλαμβάνει απόρρητα που σχετίζονται με τις εταιρικές υποθέσεις του άρθρου 34 και κάθετι το οποίο σχετίζεται με τη δραστηριότητα της εταιρίας και έχει απόρρητο χαρακτήρα εμπίπτει στην υποχρέωση αυτή.» Ε. Περάκης, Το Δίκαιο της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης Ν. 3190/1955, 1994, έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 338

¹⁵¹ Ε. Αλεξανδρίδου, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, Κεφαλαιουχικές Εταιρίες, 2000, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Τόμος Β', σελ. 280

9.3.3.6 Ο εταίρος μίας ΕΠΕ, στον οποίο αναγνωρίζεται από το νόμο ατομικό δικαίωμα να λαμβάνει γνώση της πορείας των εταιρικών υποθέσεων, υπέχει ευθύνη έναντι της εταιρίας για τη διαρροή απόρρητων πληροφοριών που λαμβάνει και η ευθύνη του αυτή απορρέει από την υποχρέωση πίστης που έχει κάθε εταίρος προς την εταιρία.¹⁵² Η υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας, ως ειδικότερη έκφραση της υποχρέωσης πίστης των εταίρων της ΕΠΕ, θεμελιώνεται στην εταιρική σύμβαση και στη λειτουργία του εταιρικού σκοπού, καθώς και στη γενική αρχή της καλής πίστης, όπως αυτή εκδηλώνεται στις διαρκείς συμβάσεις. Εξάλλου εταίρος, ο οποίος βάσει του άρθρου 34 Ν. 3190/1955¹⁵³ διαθέτει δικαίωμα πληροφόρησης και, ως εκ τούτου, έχει πρόσβαση σε βιβλία της εταιρίας, πελατολόγια, οικονομικές εκθέσεις και κάθε άλλο σχετικό έγγραφο, με αποτέλεσμα να γνωρίζει απόρρητες πληροφορίες, υπέχει χωρίς αμφιβολία υποχρέωση εχεμύθειας ανεξαρτήτως της υπάρξεως ανάλογης ρήτρας στο καταστατικό. Απαλλαγή από την υποχρέωση αυτή παραπέρα δε χωρεί σύμφωνα με την προαναφερθείσα άποψη, ούτε με ομόφωνη απόφαση των εταίρων, ούτε με ρήτρα στο καταστατικό, δεδομένου ότι η υποχρέωση αυτή των εταίρων θεμελιώνεται στην εταιρική σύμβαση και στην αρχή της καλής πίστης, με αποτέλεσμα να μην επιδέχεται περιορισμούς με βάση τη βούληση των εταίρων.¹⁵⁴

9.3.4 Η υποχρέωση εχεμύθειας στις προσωπικές εταιρίες

9.3.4.1 Στις προσωπικές εταιρίες η υποχρέωση εχεμύθειας συνδέεται με τα πρόσωπα που έχουν τη διαχείριση και την εκπροσώπηση αυτής. Η διαχείριση και η εκπροσώπηση στις ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες ρυθμίζεται είτε από το νόμο (νόμιμη διαχείριση), είτε από το καταστατικό (καταστατική διαχείριση). Στην περίπτωση της νόμιμης διαχείρισης, όλοι οι ομόρρυθμοι εταίροι δεσμεύουν την εταιρία, ακόμα και όταν δρουν ατομικά (άρθρο 748ΑΚ και 22ΕΝ). Στην περίπτωση που υπάρχει καταστατική διαχείριση, διαχείριση που παρεκκλίνει από τη νόμιμη και συνήθως με αυτήν ανατίθεται σε ορισμένους μόνο εταίρους η διοίκηση της εταιρίας και

---

¹⁵² Ε. Αλεξανδρίδου, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, Κεφαλαιουχικές Εταιρίες, 2000, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Τόμος Β', σελ. 267

¹⁵³ ΦΕΚ τ. Α' 91/16-04-1955

¹⁵⁴ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 224 - 225

προσδιορίζεται ο τρόπος λήψης των διαχειριστικών αποφάσεων και της εκπροσώπησης, αυτή ασκείται σύμφωνα με τους καταστατικούς όρους. Γίνεται δεκτό πως η διαχείριση μπορεί να ανατεθεί ακόμα και σε τρίτο πρόσωπο με το καταστατικό ή με απόφαση των εταίρων, το πρόσωπο όμως αυτό δεν αποκτά την ιδιότητα του εταιρικού οργάνου, αλλά καθίσταται πληρεξούσιος της εταιρίας με την οποία συνδέεται εσωτερικά είτε με σύμβαση εντολής, είτε με σύμβαση εργασίας.

9.3.4.2 Όταν η διαχείριση ανατίθενται σε έναν ή περισσότερους εταίρους, τότε, εξ αυτής της ιδιότητάς τους έχουν πιο ενισχυμένη την υποχρέωση εχεμύθειας, ως ειδικότερη έκφανση της υποχρέωσης πίστης. Η υποχρέωση εχεμύθειας βαρύνει με ένταση τους διαχειριστές/εταίρους, οι οποίοι από την άσκηση της διαχείρισης λαμβάνουν γνώση όλων των απόρρητων στοιχείων που αφορούν στη λειτουργία της επιχείρησης και οφείλουν να μην αποκαλύπτουν σε τρίτους εμπορικές πληροφορίες, καταστάσεις πελατών, σχέδια ανάπτυξης της εταιρίας. Η ιδιότητα του ετερόρρυθμου εταίρου δε διαφοροποιεί την ένταση και την έκταση της υποχρέωσης πίστης, δεδομένου ότι θεωρείται γνήσιος εταίρος προσωπικής εταιρίας που συμβάλλει πραγματικά στην πραγμάτωση του εταιρικού σκοπού και κατά συνέπεια έχει τις ίδιες υποχρεώσεις με τον ομόρρυθμο εταίρο¹⁵⁵. Επίσης, λόγω της ευθύνης των εταίρων για τα εταιρικά χρέη, πληροφοριακό υλικό που αφορά σε ατομική οικονομική κατάσταση των ομορρύθμων εταίρων μπορεί να αξιολογηθεί ως επιχειρηματικό απόρρητο, εφόσον αποτελεί πληροφορία εμπιστευμένη, λόγω του ότι η κοινοποίησή της μπορεί να προκαλέσει βλάβη και στα συμφέροντα της εταιρίας¹⁵⁶.

9.3.4.3 Εν προκειμένω, η υποχρέωση πίστης προσλαμβάνει συγκεκριμένο περιεχόμενο κατ'αρχήν από το καταστατικό αλλά μπορεί και από το άρθρο 747 ΑΚ το οποίο αναφέρει ότι «Ο εταίρος δε δικαιούται να ενεργεί για δικό του ή ξένο λογαριασμό πράξεις αντίθετες με τα συμφέροντα της εταιρίας.» Εάν ο διαχειριστής εταίρος παραβιάσει την υποχρέωσή του προς πίστη απέναντι στην εταιρία, τότε

---

¹⁵⁵ Β. Αντωνόπουλος, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, Προσωπικές Εταιρίες, 1998, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Τόμος Ι, σελ. 314

¹⁵⁶ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 216 - 217

γεννιούνται σε βάρος του υποχρεώσεις του κοινού και του εταιρικού δικαίου. Οι περαιτέρω υποχρεώσεις που προέρχονται από το άρθρο αυτό είναι η υποχρέωση εχεμύθειας για τη μη κοινοποίηση μυστικών της επιχείρησης σε τρίτους αλλά και η υποχρέωση μη ανταγωνισμού¹⁵⁷.

9.3.4.4 Όταν πάλι η ανάθεση της διαχείρισης ανατίθεται σε τρίτο πρόσωπο – μη εταίρο της επιχείρησης, το οποίο ενεργεί δυνάμει κάποιου πληρεξουσίου, τότε δεν υπέχει καταρχήν υποχρέωση εχεμύθειας με βάση κάποια οργανική σχέση του με την εταιρία, αφού αυτός ενεργεί μόνο συγκεκριμένες διαχειριστικές πράξεις καθ' υπόδειξη των εταίρων. Ωστόσο, ανεξάρτητα από τα όρια πληρεξουσιότητας και τη διακριτική ευχέρεια επιλογής που έχει, εφόσον περιέλθει στη γνώση του πληροφορικό υλικό απόρρητου χαρακτήρα και το γνωρίζει, υποχρεούται από την αρχή της καλής πίστης του άρθρου 288 ΑΚ να μην το αποκαλύψει προς βλάβη του παρέχοντος την πληρεξουσιότητα. Παράλληλα δεν αποκλείεται η ευθύνη του στο πλαίσιο των διατάξεων περί πληρεξουσιότητας ή ενδοσυμβατική ευθύνη λόγω παράβασης όρων εχεμύθειας ή μη ανταγωνισμού που περιέχονται στη σύμβαση εργασίας του.

9.4 Η αρχή της καλής πίστης και η απορρέουσα υποχρέωση τήρησης πίστης στις εργασιακές σχέσεις

9.4.1 Από το συνδυασμό των διατάξεων του 288 (περί καλής πίστης) και του 652 (περί υποχρεώσεων του εργαζομένου) του Αστικού Κώδικα προκύπτει η υποχρέωση πίστης, η οποία επιβάλλει στον εργαζόμενο την υποχρέωση φροντίδας των συμφερόντων του εργοδότη. Η υποχρέωση πίστης αποτελεί υποχρέωση του εργαζομένου να αποφεύγει κάθε βλαπτική ενέργεια σε βάρος του εργοδότη, επιβάλλει επιμελή και καλόπιστη εκπλήρωση της σύμβασης εργασίας και περιλαμβάνει δέσμη επιμέρους υποχρεώσεων, που ποικίλουν αναλόγως του αντικειμένου της εργασίας. Άλλωστε, η υποχρέωση πίστης θεωρείται φυσιολογική συνέπεια της εφαρμογής της αρχής της συναλλακτικής καλής πίστης που πρέπει να κυριαρχεί στις σχέσεις όλων εκείνων που μετέχουν στην ενοχική σχέση (και κατά μείζονα λόγο σε μία διαρκή σχέση), με τη

---

¹⁵⁷ Β. Αντωνόπουλος, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, Προσωπικές Εταιρίες, 1998, 2η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Τόμος Ι, σελ. 142

διαφορά ότι, εξαιτίας της στενής σχέσης ανάμεσα στον εργοδότη και στο μισθωτό, επιβάλλεται από τη σύμβαση εργασίας στη φάση της εκτέλεσης της εργασίας¹⁵⁸. Όπως ελέχθη και παραπάνω, στην υποχρέωση πίστης υπάγεται, ανάμεσα σε άλλες, η υποχρέωση εχεμύθειας αλλά και μη ενέργειας ανταγωνιστικών πράξεων οι οποίες βλάπτουν τα συμφέροντα του εργοδότη του.

9.4.2 Στις εργασιακές σχέσεις η υποχρέωση πίστης ισχύει καταρχήν για όσο χρονικό διάστημα ισχύει η εργασιακή σχέση και, κατ'επέκταση, μετά τη λήξη της εργασιακής σχέσης παύει και η υποχρέωση πίστης αυτοδικαίως. Σε περίπτωση δε που ο εργαζόμενος προβεί σε παράβαση της υποχρέωσης του προς πίστη, τότε υποχρεούται σε αποζημίωση του εργοδότη του εφόσον α) ο εργοδότης έχει υποστεί ζημία από ενέργειες του εργαζομένου που βλάπτουν σοβαρά την επιχείρηση, β) η ζημιολόγος συμπεριφορά είναι πράξη παράνομη και αντίθετη προς τα χρηστά ήθη, γ) υπάρχει δόλος του εργαζομένου, έστω και ενδεχόμενος και δ) υφίσταται αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ζημίας του εργοδότη και της ανήθικης και δόλιας συμπεριφοράς του εργαζομένου¹⁵⁹. Επιπλέον, ο εργοδότης δικαιούται να προβεί σε καταγγελία της σύμβασης εργασίας του για σπουδαίο λόγο κατά το άρθρο 672 ΑΚ.

9.5 Η υποχρέωση εχεμύθειας σε συνάρτηση με τα απόρρητα της επιχείρησης

9.5.1 Η υποχρέωση εχεμύθειας του εργαζομένου σχετίζεται άμεσα με τη συμπεριφορά αυτού προς το κάθε είδους απόρρητο που διαθέτει η επιχείρηση καθώς και σε κάθε άλλη ευαίσθητη πληροφορία που έλαβε γνώση εμπιστευτικά ο εργαζόμενος, και αυτή υφίσταται για όσο χρονικό διάστημα η σχέση εργασίας είναι ενεργή. Περαιτέρω, η παράβαση της υποχρέωσης εχεμύθειας συνιστά πλημμελή εκπλήρωση της παροχής στο πλαίσιο της ατομικής σύμβασης εργασίας και σε αυτήν την περίπτωση ο εργοδότης δικαιούται να καταγγείλει εκτάκτως τη σύμβαση για σπουδαίο λόγο (άρθρο 672 ΑΚ) καθώς και να αποζημιωθεί για τη ζημία που υπέστη από την παράβαση κατ' άρθρα 286 -292 ΑΚ και 335 ΑΚ. Η παράβαση της υποχρέωσης πίστης υπό ορισμένες

---

¹⁵⁸ Ι. Κουκιάδης, Εργατικό Δίκαιο, Ατομικές Εργασιακές σχέσεις και το Δίκαιο της ευελιξίας της εργασίας, 2011, 5^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ.635

¹⁵⁹ Ι. Καράκωστας, Αστικός Κώδικας, Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία, 2008, Νομική Βιβλιοθήκη, Τόμος 5, σελ. 831 με εκεί παραπομπές

προϋποθέσεις συνιστά και αξιόποινη πράξη, η οποία τιμωρείται και από το άρθρο 16 §1 Ν. 146/14.

9.5.2 Ζήτημα τίθεται εάν η υποχρέωση εχεμύθειας μπορεί να επεκταθεί και για το χρονικό διάστημα που έπεται της λύσης της σύμβασής του, δηλαδή εάν υπάρχει η λεγόμενη μετενέργεια της υποχρέωσης αυτής. Σε πρώτη φάση, η απάντηση είναι αρνητική δεδομένου ότι η υποχρέωση πίστης αναπτύσσει τη διαπλαστική της ενέργεια επί υφιστάμενης ενοχικής σχέσης. Εντούτοις, μπορεί για εξαιρετικούς λόγους να συνεχίσει να ισχύει και όταν ο υπάλληλος έχει αποχωρήσει από την επιχείρηση εφόσον κοινοποιήσει σε τρίτους ουσιώδη επιχειρηματικά απόρρητα, είτε χωρίς οικονομικό όφελος, είτε με τη μορφή εμπορίας πληροφοριών, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι τα απόρρητα εξακολουθούν να διατηρούν τον απόρρητο χαρακτήρα τους και τη σημασία τους για την επιχείρηση¹⁶⁰. Βέβαια ο χρόνος της μετενέργειας της υποχρέωσης εχεμύθειας δεν μπορεί να υπερβαίνει έναν εύλογο χρόνο ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης¹⁶¹. Σε κάθε περίπτωση, το κατά πόσο θα πρέπει να υπάρξει μετενέργεια της εν λόγω υποχρέωσης θα πρέπει να κρίνεται ξεχωριστά αφού ληφθούν υπόψιν οι περιστάσεις και γίνει στάθμιση των έννομων συμφερόντων σύμφωνα με τις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών¹⁶².

---

¹⁶⁰ Με την ΜΠρΑθ 3122/2014 (διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων) (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) κρίθηκαν τα ακόλουθα: ο καθού, πρώην πωλητής στην αιτούσα επιχείρηση εμπορίας ποτών και κυρίως οίνων όταν, μετά την αποχώρησή του από την εν λόγω επιχείρηση, δραστηριοποιήθηκε σε επιχείρηση με το ίδιο αντικείμενο (αν και η επιχείρηση λειτουργούσε φαινομενικά μόνο στο όνομα της μητέρας του). Γνωρίζοντας την τιμολογιακή πολιτική της αιτούσας επιχείρησης στην οποία εργαζόταν αλλά και το πελατολόγιό της, προσπάθησε να αποσπάσει τους πελάτες της με τη διαφοροποίηση στις τιμές (αφού γνώριζε τις τιμές της αιτούσας) και δυσφημίζοντας τα προϊόντα της. Το δικαστήριο πιθανολόγησε ότι η συμπεριφορά του καθού ήταν αντίθετη προς τα χρηστά ήθη και κατά παράβαση του καθήκοντος εχεμύθειας και έκρινε ότι χρησιμοποίησε χωρίς δικαίωμα και με σκοπό ανταγωνισμού απόρρητα της επιχείρησης της αιτούσας, τα οποία έλαβε γνώση ως εργαζόμενος αυτής και με τις ενέργειές του αυτές επέτυχε να αποσπάσει τους πελάτες της αιτούσας. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο υποχρέωσε τον καθού να παραλείπει στο μέλλον (μεταξύ άλλων) τη χρησιμοποίηση των απορρήτων της αιτούσας επιχείρησης.

¹⁶¹ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 232

¹⁶² Δυνάμει της ΕφΘεσ 94/1994, κρίθηκε ότι η υποχρέωση πίστης παύει μετά τη λήξη ή κατα οποιοδήποτε τρόπο λύση της σύμβασης εργασίας ή της εργασιακής σχέσης και μόνο κατ'εξαιρεση μπορεί να θεωρηθεί η συμπεριφορά αυτή, της εξυπηρέτησης δηλαδή πελατών της επιχείρησης προς ίδιον όφελος ως πράξη αντίθετη προς τα χρηστά ήθη, όπως όταν ο εργαζόμενος προκαλεί τη λύση της συμβάσεως εργασίας δολίως, με αποκλειστικό σκοπό να καταστεί ελεύθερος ώστε να εκμεταλλευτεί τα μυστικά της επιχείρησης του εργοδότη του, Αρμ. 1994, σελ. 952.

10 Η ποινική διάταξη του άρθρου 370 Β ΠΚ και λοιπές ποινικές διατάξεις

10.1 Τι προβλέπει

10.1.1 Εκτός από τις διατάξεις των άρθρων 16 έως 18 του Ν. 146/1914 που παρέχουν μία γενική ποινική προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου, υπάρχει και ειδικότερη διάταξη στον Ποινικό Κώδικα που αφορά στην προστασία των απορρήτων που τηρούνται σε ψηφιακή μορφή ή του απόρρητου προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή. Η προστασία επιτυγχάνεται μέσω της διάταξης του άρθρου 370 Β (1) ΠΚ που αναφέρει κατά λέξη: *«Όποιος αθέμιτα αντιγράφει, αποτυπώνει, χρησιμοποιεί, αποκαλύπτει σε τρίτον ή οπωσδήποτε παραβιάζει στοιχεία ή προγράμματα υπολογιστών, τα οποία συνιστούν κρατικά, επιστημονικά ή επαγγελματικά απόρρητα ή απόρρητα της επιχείρησης του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Ως απόρρητα θεωρούνται και εκείνα που ο νόμιμος κάτοχός τους, από δικαιολογημένο συμφέρον τα μεταχειρίζεται ως απόρρητα, ιδίως όταν λάβει μέτρα για να παρεμποδίζονται τρίτοι να λάβουν γνώση τους.»*

10.1.2 Από τη διατύπωση του νόμου προκύπτει ότι το έννομο αγαθό που προστατεύεται είναι κάθε απόρρητο – επιχειρηματικό, επαγγελματικό, κρατικό, επιστημονικό, του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα – που τηρείται ηλεκτρονικά και προγράμματα η/υ. Όσον αφορά την ειδικότερη έννοια του επιχειρηματικού απορρήτου με βάση την παρούσα διάταξη θα λέγαμε ότι το επιχειρηματικό απόρρητο που χρήζει προστασίας είναι κάθε πληροφορία, δημόσιας ή ιδιωτικής επιχείρησης, με τη μορφή ηλεκτρονικών στοιχείων ή προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, που συνδέεται με τη λειτουργία της επιχείρησης, είναι προσιτή σε συγκεκριμένο στενό κύκλο προσώπων και σύμφωνα με τη βούληση του κατόχου - επιχειρηματία (υποκειμενικό στοιχείο) πρέπει να παραμείνει μυστική, επειδή συντρέχει δικαιολογημένο οικονομικό συμφέρον (αντικειμενικό στοιχείο)¹⁶³.

---

¹⁶³ Η ΑΠ 121/2003 (ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ) έκρινε επί λέξει ότι «(..) Από μόνα τους κάθε στοιχείο ή πρόγραμμα υπολογιστή που αναφέρεται σε ορισμένη επιχείρηση, εφόσον δε συντρέχουν οι ως άνω προϋποθέσεις μυστικότητας, δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν απόρρητα. (...) Ειδικότερα είναι σαφείς και συμβατές οι παραδοχές της απόφασης (του Εφετείου) για το ως άνω επαγγελματικό απόρρητο, το οποίο δεν αφορά αυτά καθ'εαυτά τα ονόματα, τις διευθύνσεις και λοιπά στοιχεία των ατόμων που

10.1.3 Στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος αποτελούν η αθέμιτη αντιγραφή, αποτύπωση, χρησιμοποίηση ή αποκάλυψη σε τρίτον ή οποιαδήποτε παραβίαση στοιχείων ή προγραμμάτων υπολογιστών¹⁶⁴. Πρόκειται για κοινό έγκλημα, το οποίο δεν προϋποθέτει ιδιαίτερη ιδιότητα του δράστη, ενώ αναφορικά με τις εγκληματικές συμπεριφορές, η διάταξη φαίνεται να ποινικοποιεί συλλήβδην κάθε μορφή παραβίασης απορρήτου. Εν συνεχεία, στοιχείο της υποκειμενικής υπόστασης της διάταξης του άρθρου 370B§1 ΠΚ αποτελεί ο δόλος του δράστη, ενώ είναι αδιάφορο το αν αυτός ενήργησε με πρόθεση βλάβης ή ανταγωνισμού. Επομένως, εάν η κατά λάθος γνώση ενός ψηφιακού απορρήτου ή προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή είναι αδιάφορη για αυτόν που την απέκτησε και δεν υπάρχει κίνδυνος περαιτέρω γνωστοποίησης, οπωσδήποτε δεν πληρούται η υποκειμενική υπόσταση της εν λόγω διάταξης.

10.1.4 Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 370B ΠΚ εισάγεται η διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος που θεμελιώνεται όταν i) ο δράστης βρίσκεται στην υπηρεσία του κατόχου και ii) όταν το απόρρητο είναι ιδιαίτερα μεγάλης οικονομικής αξίας.

είναι καταχωρημένα στο ως άνω πρόγραμμα που αθεμίτως αντέγραψαν οι αναιρεσεύοντες αλλά αφορά, κατά τις παραδοχές αυτές, την ιδιότητα αυτών ως πελατών της επιχείρησης του εγκαλούντος ατόμων, δηλαδή, ενδιαφερομένων για την πραγματοποίηση ταξιδιών. Η ιδιότητα δε αυτή των εν λόγω προσώπων αναφέρεται στην επιχείρηση του εγκαλούντος ως κατόχου του προγράμματος και ήταν γνωστή, κατά τις παραδοχές της απόφασης, ως καταχωρημένη στο πρόγραμμα μόνο στον εγκαλούντα και τους αναιρεσεύοντες. Η παραδοχή δε του Εφετείου ότι το πελατολόγιο αυτό, που ήταν καταχωρημένο στο πρόγραμμα του υπολογιστή, συνιστούσε επαγγελματικό απόρρητο της επιχείρησης του εγκαλούντος ενέχει και το στοιχείο της θέλησης αυτού, ως κατόχου του προγράμματος, να παραμείνει μυστική γι'αυτόν η ιδιότητα των ως άνω προσώπων ως πελατών της επιχείρησής του.»

¹⁶⁴ Το πρόγραμμα η/υ του άρθρου 370B ΠΚ διαφέρει από εκείνο που προστατεύεται κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας: δυνάμει του άρθρου 370B ΠΚ προστατεύεται το σύνολο του λογισμικού που έχει σχεδιασθεί και παραχθεί για ένα συγκεκριμένο πρόσωπο για τη δημιουργία του οποίου απαιτήθηκαν χρήματα, χρόνος και κυρίως δημιουργική-διανοητική εργασία και άρα η προστασία του εκτείνεται όχι μόνο στη μορφή που τελικά αυτό έλαβε αλλά και σε όλες τις ιδέες ή αρχές πάνω στις οποίες αυτό βασίσθηκε, όπως ο αλγόριθμος. Αντιθέτως, κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται μόνο η συγκεκριμένη μορφή που της προσδίδει ο δημιουργός με την ιδέα του και πρέπει να υπάρχει και ένας βαθμός πρωτοτυπίας Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 246-247

10.2 Συγκριτική επισκόπηση με τις διατάξεις των άρθρων 16 - 17 του Ν. 146/1914

10.2.1 Οι διατάξεις μπορούν να συγκριθούν στο μέτρο που τελείται αξιόποινη παράβαση σε βάρος επιχειρηματικού απορρήτου τηρούμενου σε ψηφιακή μορφή και σε προγράμματα η/υ. Οι κυριότερες διαφορές τους εντοπίζονται:

Α) στο είδος του απορρήτου: οι μεν διατάξεις 16-17 του Ν. 146/1914 αφορούν κάθε είδους επιχειρηματικού απορρήτου, ενώ η διάταξη 370B ΠΚ αφορά μόνο εκείνα που ευρίσκονται σε ψηφιακή μορφή,

Β) στο πρόσωπο του δράστη: στα πλαίσια του 370 Β ΠΚ δράστης μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, εργαζόμενος η μη αλλά κατά τις διατάξεις του Ν. 146/1914 δράστης ορίζεται πρόσωπο υπό συγκεκριμένη ιδιότητα,

Γ) στον τρόπο τέλεσης: από τη μία, στις διατάξεις του Ν. 146/1914 απαραίτητη προϋπόθεση ενεργοποίησής τους είναι η ανακοίνωση ή η χρησιμοποίηση των απορρήτων χωρίς να ενδιαφέρει η χωρίς άδεια σε απόρρητο λογισμικό ή η αντιγραφή αυτού, ενώ από την άλλη, το άρθρο 370B ΠΚ αφορά κάθε είδους παράβαση, χωρίς να απαιτείται επιπρόσθετα η πρόθεση ανταγωνισμού ή η πρόκληση βλάβης του κατόχου του απορρήτου.

10.3 Νομολογιακές περιπτώσεις

10.3.1 Μία εταιρία καλλυντικών είχε συνάψει σύμβαση δικαιόχρησης (Franchising) με άλλη εταιρία καλλυντικών και όταν η λήξη της μεταξύ τους σχέσης διεκόπη, η δικαιούχος εταιρία μηνύει την δικαιοδόχο εταιρία, μεταξύ άλλων, για το ότι η τελευταία έκανε χρήση προγραμμάτων η/υ που είχε δημιουργήσει η «μαμά» εταιρία και στο συγκεκριμένο πρόγραμμα είχαν καταχωρηθεί όλα τα προσωπικά στοιχεία των πελατών της εγκαλούσας που είχαν προνόμιο έκπτωσης κατά την αγορά προϊόντων που. Το δικαστήριο έκρινε ότι το έγκλημα δε διαπράχθηκε αφού η εγκαλουμένη δεν ανέφερε ούτε καν ένα όνομα των πελατών της που χρησιμοποιήθηκε από τη δικαιοδόχο εταιρία¹⁶⁵.

---

¹⁶⁵ ΣυμβπλημΑθ 2082/2007 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)

10.3.2 Υπάλληλος μίας εταιρίας που εργαζόταν σε αυτή ως προγραμματιστής – αναλυτής κατηγορήθηκε για την τέλεση του εγκλήματος του άρθρου 370 Β ΠΚ και μάλιστα εκείνο της πρώτης επιβαρυντικής περίπτωσης του άρθρου 370Β παρ. 2 ΠΚ που δράστης είναι όποιος βρίσκεται στην υπηρεσία του κατόχου των στοιχείων. Εν προκειμένω, ο κατηγορούμενος λόγω της ειδικότητάς του, είχε τη δυνατότητα πρόσβασης στα στοιχεία των πελατών και των εταιριών, που είχαν καταχωρηθεί στον η/υ των εταιριών και, χρησιμοποιώντας την ιδιότητά του αυτή χωρίς να έχει σχετικό δικαίωμα, αντέγραψε και αποτύπωσε από τον η/υ των εταιριών στοιχεία που αφορούσαν δεκάδες χιλιάδες πελατών των εταιριών αυτών, που ήταν απόρρητα, αφού προοριζόταν να είναι γνωστά μόνο στους αρμόδιους υπαλλήλους ανταγωνιστές. Ειδικότερα, τα στοιχεία αφορούσαν τα ονοματεπώνυμα των πελατών, τις ιδιότητες και τις διευθύνσεις κατοικίας τους και εκείνος τα αποκάλυψε έναντι αμοιβής. Όσον αφορά τους συγκατηγορούμενούς του αλλά και τον ίδιο κρίθηκε ότι δεν μπορεί να τους αποδοθεί η αξιόποινη πράξη της δεύτερης επιβαρυντικής περίπτωσης του άρθρο 370 Β ΠΚ που αφορά την ύπαρξη απορρήτου μεγάλης οικονομικής αξίας μιας και δεν υπήρξε η δυνατότητα οικονομικής αποτίμησης της αξίας του απορρήτου με βάση συγκεκριμένα στοιχεία διότι στην κρινόμενη υπόθεση δεν υπήρξαν¹⁶⁶.

10.3.3 Εταιρία που δραστηριοποιείται στο χώρο των εφαρμογών υψηλής τεχνολογίας μηνύει πρώην υπαλλήλους της (προγραμματιστές η/υ, τεχνικούς, ηλεκτρονικούς) για αντιγραφή και χρήση χωρίς να έχουν δικαίωμα ενός πηγαίου κώδικα προγράμματος λογισμικού για φορολογικές ταμειακές μηχανές, ο οποίος αποτελούσε πνευματικό δημιούργημα της μηνύτριας εταιρίας και παράλληλα επιχειρηματικό απόρρητό της και χρησιμοποίησαν απόρρητα στοιχεία του λογισμικού της. Αυτό το γνώριζαν οι κατηγορούμενοι αφού το είχαν αποδεχθεί εγγράφως στις υπεύθυνες δηλώσεις που υπέγραψαν κατά τη διάρκεια της εργασιακής τους σχέσης με τη μηνύτρια εταιρία. Συγκεκριμένα, η μηνύτρια εταιρία θεωρεί ότι οι κατηγορούμενοι αντέγραψαν το δικό της πηγαίο κώδικα, το μετέφεραν σε δικά τους μέσα και, αφότου αποχώρησαν από την εταιρία και εργάστηκαν ως ελεύθεροι επαγγελματίες και συνέχισαν να συνεργάζονται με τη μηνύτρια εταιρία, τον εμφάνισαν σα δικό τους δημιούργημα και χρησιμοποίησαν τα απόρρητα στοιχεία του λογισμικού της, τα οποία υπέκλεψαν με αντιγραφή, χωρίς να έχουν τέτοιο δικαίωμα. Το Συμβούλιο Εφετών απάλλαξε τους

---

¹⁶⁶ Βούλευμα ΕφΑθ 217/1997 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)

κατηγορούμενους - μεταξύ άλλων - για τη διάπραξη του άρθρου 370B καθώς, δεν αποδείχθηκε ότι ο πηγαίος κώδικας της μηνύτριας εταιρίας συγκέντρωνε εκείνα τα χαρακτηριστικά του επιχειρηματικού απορρήτου καθώς επίσης απουσίαζε και το κίνητρο του δόλου από τη μεριά των κατηγορουμένων για τη διάπραξη της αξιόποινης πράξης της παραβίασης του απορρήτου¹⁶⁷.

11 Η συμβατική προστασία του επιχειρηματικού απορρήτου με ρήτρες εχεμύθειας

11.1 Γενικά

11.1.1 Όπως εκτενώς αναφέρθηκε ανωτέρω, η υποχρέωση εχεμύθειας αποτελεί επακόλουθο των συναλλακτικών ηθών και της καλής πίστης στο πλαίσιο λειτουργίας των συμβάσεων. Με βάση την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361) καθώς και της αρχής της ιδιωτικής αυτονομίας, οι συμβαλλόμενοι δύνανται να καθορίσουν το περιεχόμενο της μεταξύ τους συμβατικής σχέσης κατά το τρόπο που επιθυμούν. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και για την προστασία των απορρήτων, τα οποία, πέραν των διατάξεων που έχουν αναλυθεί, μπορούν να προστατευθούν επιπρόσθετα και με την τοποθέτηση ειδικότερου όρου στην εκάστοτε σύμβαση. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι συμβαλλόμενοι, εφόσον το επιθυμούν, δύνανται να εξειδικεύουν την υποχρέωση εχεμύθειας, προσαρμοσμένη στην ειδικότερη περίπτωση (για παράδειγμα με το να ορίσουν την έκταση και το περιεχόμενό της, τις αξιώσεις που θα εγερθούν σε περίπτωση παράβασής της ή την έκταση αποζημίωσης), ώστε να επιτύχουν αποτελεσματικότερη προστασία των επιχειρηματικών - εμπορικών απορρήτων τους μέσω του ειδικότερου καθορισμού του πληροφοριακού αγαθού που χρήζει προστασίας. Επομένως, με τη ρητή διατύπωση της ρήτρας εχεμύθειας οριοθετείται και αποσαφηνίζεται το περιεχόμενο και η έκταση της ευθύνης εκείνου του που την παραβαίνει.

---

¹⁶⁷ ΣυμβΕΦΑθ 2949/2003 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)

11.1.2 Η διατύπωση της ρήτηρας εχεμύθειας σε ένα συμβατικό κείμενο κρίνεται αναγκαία στην περίπτωση όπου υπάρχει έντονη αντιπαράθεση μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και τότε η υποχρέωση εχεμύθειας δύναται να θεμελιωθεί μέσω της ρήτηρας εμπιστευτικότητας για τις πληροφορίες που ανταλλάσσονται μεταξύ των μερών. Παράλληλα με τη ρήτρα εχεμύθειας δύναται να συντρέχει και η ρήτρα μη ανταγωνισμού, η οποία ωστόσο έχει ευρύτερο χαρακτήρα από εκείνο της ρήτηρας εχεμύθειας, κατά την οποία υποχρεώνεται ο εργαζόμενος ή ο συμβαλλόμενος σε μία σχέση εμπορικής συνεργασίας να μην αναπτύξει επαγγελματική δραστηριότητα ή να μη διενεργεί ανταγωνιστικές πράξεις, οι οποίες βλάπτουν τα συμφέροντα του εργοδότη ή του συμβαλλόμενου επιχειρηματία.

11.1.3 Είναι δε συχνό το φαινόμενο μαζί με τη διατύπωση της ρήτηρας εχεμύθειας να προβλέπεται στο κείμενο της σύμβασης ποινική ρήτρα κατ' άρθρον 404 ΑΚ σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή μη προσήκουσας εκπλήρωσης των συμφωνηθέντων μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών όπου στην περίπτωση των επιχειρηματικών απορρήτων μεταφράζεται σε αποκάλυψη ή οικειοποίηση αυτών. Με την πρόβλεψη ποινικής ρήτηρας σκοπείται να προσδιορισθεί η οικονομική ζημία του κατόχου του απορρήτου σε περίπτωση παράνομης γνωστοποίησης ή οικειοποίησής του, κάτι που γενικά είναι δύσκολο να προσδιορισθεί κυρίως λόγω του άυλου χαρακτήρα αυτού και ταυτόχρονα εξασφαλίζεται ο κάτοχος ότι θα ικανοποιηθεί για τη ζημία που υπέστη.

11.2 Η υποχρέωση εχεμύθειας στις εργασιακές σχέσεις

11.2.1 Η υποχρέωση εχεμύθειας παρόλο που θεωρείται ως δεδομένη πηγάζουσα από την αρχή της συναλλακτικής πίστης, δύναται να ορισθεί ρητά στην ατομική σύμβαση εργασίας, κυρίως σε σημαντικές θέσεις της επιχείρησης αλλά και σε συμβάσεις ειδικευμένων τεχνικών ή επιστημόνων, που αναλαμβάνουν την τεχνική ή την επιστημονική εξέλιξη των προϊόντων ή των υπηρεσιών που παρέχονται και συνήθως συνδυάζονται με ρήτρες ανταγωνισμού¹⁶⁸. Η ρήτρα εχεμύθειας ισχύει καθ'όλη τη διάρκεια της εργασιακής σχέσης και μπορεί και να τροποποιηθεί αλλά και να διαρκέσει και για κάποιο χρονικό διάστημα μετά τη λήξη του χρόνου εργασίας. Στην

---

¹⁶⁸ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 267

τελευταία αυτή περίπτωση, η επέκταση της ρήτρας για μακρότερο διάστημα πέραν του συμβατικού χρόνου κρίνεται σημαντική για τον εργοδότη διότι μετά τη λήξη της εργασίας του, ο εργαζόμενος προσπαθεί να αναζητήσει νέα εργασία που ενδεχομένως να έχει ίδιο αντικείμενο με την προηγούμενη εργασία του και για το λόγο αυτό ελλοχεύει ο κίνδυνος να υπάρξει από μέρους του σφετερισμός απόρρητων εμπιστευτικών πληροφοριών. Σε κάθε περίπτωση το περιεχόμενο της ρήτρας εχεμύθειας θα πρέπει να ελέγχεται για τη νομική ορθότητά του και η επέκτασή της για το χρόνο μετά τη λήξη της εργασιακής σχέσης θα πρέπει να είναι περιορισμένη και να μην εκτείνεται για μακρό διάστημα διότι τότε ανακύπτουν ζητήματα καταχρηστικότητας των όρων (281 ΑΚ)¹⁶⁹.

11.3 Η υποχρέωση εχεμύθειας σε άλλες συμβατικές σχέσεις

11.3.1 Τα επιχειρηματικά απόρρητα ενδέχεται να κοινοποιηθούν σε τρίτα – μη σχετιζόμενα με την επιχείρηση πρόσωπα μέσω διάφορων συμβατικών σχέσεων που διατηρεί ο κάτοχος του επιχειρηματικού απορρήτου. Για το λόγο αυτό, η προστασία τους επεκτείνεται και σε άλλες συμβατικές σχέσεις, εκτός των εργασιακών και επιτυγχάνεται μέσω πρόβλεψης ειδικών συμβατικών ρητρών. Ενδεικτικά, η συμβατική σχέση μπορεί να είναι μία σύμβαση πώλησης ή μια επιχειρηματική σύμβαση λχ. σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας, σύμβαση δικαιόχρησης, συμβάσεις με

---

¹⁶⁹ Με την ΠΠρΗρ 7/2006 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) κρίθηκαν ως υπέρμετρες και δυσβάστακτες δεσμεύσεις της συμβατικής ελευθερίας όροι που τέθηκαν σε ιδιωτικό συμφωνητικό πώλησης μετοχών μεταξύ εταιρίας που ασχολούταν με την παραγωγή σκυροδέματος και την εμπορία ελαστικών και ενός εκ των μετόχων της, σύμφωνα με το οποίο όταν αυτός αποχωρήσει από την εταιρία, πουλώντας τις μετοχές του, δε θα δραστηριοποιούταν στο χώρο εν γένει των ελαστικών για πέντε έτη σε ολόκληρη την Κρήτη. Ειδικότερα το Δικαστήριο απεφάνθη ως ακολούθως: «Ειδικότερα η σύγχρονη οικονομία επιβάλλει τον περιορισμό εν γένει των πρακτικών απαγόρευσης ανάπτυξης των επαγγελματιών δραστηριοτήτων, αφού εκτιμάται ότι έτσι οι παραγωγικές δυνάμεις εγκλωβίζονται και δεν υπάρχει ανάπτυξη. Βέβαια σε ακραίες περιπτώσεις δικαιολογούνται περιορισμοί του ανταγωνισμού, ιδίως αν πρόκειται να προφυλαχθούν επαγγελματικά μυστικά, για τα οποία έχε επενδυθεί σημαντικό ποσό χρημάτων και πάνω σε αυτά βασίζεται σε μεγάλο μέρος η παρουσία μιας επιχείρησης. Στην προκειμένη περίπτωση όμως το άξιο προστασίας αγαθό της εναγομένης α' αγωγής ήταν, σύμφωνα με τα αναγραφόμενα το πελατολόγιο της, ήτοι τα ακριβή στοιχεία ονοματεπωνύμου ή εταιρικής επωνυμίας, οι αριθμοί φορολογικού μητρώου των πελατών της και οι διευθύνσεις των επιχειρήσεων των πελατών της, οι κύκλοι εργασιών εκάστου ενός πελάτου, οι ειδικές εκπώσεις και πιστώσεις που χορηγούνταν σε κάθε έναν. Κατά την επ' ακροατηρίω μάλιστα διαδικασία απεδείχθη περαιτέρω ότι κύριος φόβος της εναγομένης α' αγωγής ήταν η ύπαρξη καλών κοινωνικών σχέσεων του ενάγοντος α' αγωγής με τους πελάτες της και η εκτίμηση ότι οι τελευταίοι θα ακολουθούσαν τον τελευταίο σε όποιο εγχείρημα πραγματοποιούσε στο χώρο των ελαστικών. Το πελατολόγιο όμως, υπό τη μορφή που παρουσιάζεται, δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προστασίας αφού αυτός είναι ο θεμιτός στόχος κάθε εμπορικής δραστηριότητας.»

εργολάβους ή μπορεί και να πρόκειται και για συμβατική σχέση που έμμεσα υπάρχει εμπλοκή των επιχειρηματικών απορρήτων, πχ. σε περίπτωση συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο και επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό. Οι ρήτρες εχεμύθειας ή αλλιώς ρήτρες εμπιστευτικότητας μπορούν να προβλεφθούν κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων, κατά τη διάρκεια της συμβατικής σχέσης αλλά και σε μετασυμβατικό στάδιο.

11.3.2 Κατά το προσυμβατικό στάδιο ή άλλως στάδιο διαπραγματεύσεων, το οποίο αρχίζει από τη στιγμή που εκδηλώνεται το ενδιαφέρον για την κατάρτιση της σύμβασης και διαρκεί έως την οριστική διακοπή ή ματαίωση της σύμβασης ή έως την κατάρτιση οριστικής έγκυρης σύμβασης, οι ενδιαφερόμενοι έρχονται σε επαφή με σκοπό τη διερεύνηση των όρων και των συνθηκών, προκειμένου να αποφασίσουν αν θα την καταρτίσουν ή όχι. Οι σχέσεις των μερών που βρίσκονται σε διαπραγματεύσεις για τη σύναψη της σύμβασης ρυθμίζονται στα άρθρα 197-198 ΑΚ.

11.3.3 Ειδικότερα, κατά το άρθρο 197ΑΚ τα μέρη που διαπραγματεύονται οφείλουν να συμπεριφέρονται αμοιβαία σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη. Πρόκειται για μια ενοχή εκ του νόμου (ex lege), αφού η τήρηση της υποχρέωσης για καλόπιστη συμπεριφορά επιβάλλεται από το νόμο ανεξάρτητα από τη βούληση των μερών. Το άρθρο 198 ΑΚ ιδρύει ευθύνη του υπαιτίως παραβαίνοντος της εν λόγω υποχρέωσης για αποζημίωση του ζημιωθέντος, ενώ κατά το άρθρο 198§2 ΑΚ η παραγραφή της αξίωσης ρυθμίζεται ανάλογα με την παραγραφή της αξίωσης από αδικοπραξία. Η έννομη σχέση μεταξύ των μερών που διαπραγματεύονται κατά κρατούσα άποψη χαρακτηρίζεται ως «οιονεί συμβατική σχέση εμπιστοσύνης». Η βασική αρχή της καλής πίστης που διατρέχει την προσυμβατική έννομη σχέση, αναλύεται και σε μια σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης των μερών αντίστοιχη της εμπιστοσύνης που δημιουργείται στο πλαίσιο της σύμβασης (288 ΑΚ).

11.3.4 Στο πλαίσιο της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της συναλλακτικής εντιμότητας τα μέρη υποχρεούνται τόσο στην παροχή πληροφοριών, που μπορούν να επηρεάσουν την απόφαση του άλλου για την κατάρτιση ή όχι της σύμβασης και τις οποίες δεν μπορεί να αποκτήσει με άλλο τρόπο (υποχρέωση διαφώτισης), όσο και στην τήρηση εχεμύθειας. Η παράβαση της υποχρέωσης εχεμύθειας, συνιστά προσυμβατικό

πταίσμα υπό την έννοια ότι πρόκειται για συμπεριφορά που έρχεται σε αντίθεση με τη συμπεριφορά που υπαγορεύει η καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, δεδομένης της αμοιβαίας εμπιστοσύνης που υπάρχει στο στάδιο αυτό. Προσυμβατική ευθύνη από παράβαση της υποχρέωσης εχεμύθειας γίνεται δεκτή και σε περίπτωση ματαίωσης της υπό διαπραγμάτευση σύμβασης, περίπτωση που πρακτικά έχει μεγαλύτερη σημασία η τήρηση εχεμύθειας. Επομένως οι διατάξεις των άρθρων 197-198 ΑΚ παρέχουν το αναγκαίο νομικό έρεισμα για τη θεμελίωση της υποχρέωσης εχεμύθειας κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων (προσυμβατικό στάδιο).

11.3.5 Προστασία ειδικότερα σε ό,τι αφορά εμπιστευμένα σχέδια ή τεχνικούς κανόνες, μπορεί να θεμελιωθεί και στη διάταξη του άρθρου 17 Ν. 146/1914, η οποία καθιστά αξιόποινη πράξη την ανακοίνωση σε τρίτους, ή τη χρησιμοποίηση εμπιστευμένων κατά τις συναλλαγές σχεδίων ή κανόνων τεχνικής φύσης, ενώ η φράση «κατά τις συναλλαγές» περιλαμβάνει τόσο το προσυμβατικό στάδιο των διαπραγματεύσεων, όσο και το στάδιο της συμβατικής σχέσης που δημιουργείται στη συνέχεια. Σε κάθε πάντως περίπτωση η υπογραφή μιας συμφωνίας τήρησης εχεμύθειας στο στάδιο των διαπραγματεύσεων, στην οποία θα ορίζονται επακριβώς και οι εμπιστευτικές πληροφορίες ή τα απόρρητα, διασφαλίζει ασφαλέστερα την τήρηση αυτής και αποσαφηνίζει και το περιεχόμενο και την έκταση της ευθύνης. Είναι επίσης ξεκάθαρο ότι η υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας είναι ανεξάρτητη από τη σύναψη του συμβολαίου και παρέπεται να σημειωθεί ότι και κατά το προσυμβατικό στάδιο είναι δυνατός ο ορισμός ποινικών ρητρών για την περίπτωση αποκάλυψης ή οικειοποίησης.

11.3.6 Σε συμβατικό πλέον πλαίσιο, όπως είναι π.χ. η σύναψη σύμβασης Franchising (δικαιόχρησης), μεταβίβαση επιχείρησης κ.λ.π., η παράβαση έγκυρου συμβατικού όρου εχεμύθειας (ή και μη ανταγωνισμού) αποτελεί αθέτηση παρεπόμενης συμβατικής υποχρέωσης και συνιστά μορφή πλημμελούς εκπλήρωσης της παροχής κατά το άρθρο 330 ΑΚ, αφού παραβιάζεται η διαρκής υποχρέωση του συμβαλλομένου προς παράλειψη. Έτσι, ο κάτοχος του απορρήτου σε κάθε περίπτωση υπαίτιας πλημμελούς εκπλήρωσης της παροχής από τον αντισυμβαλλόμενο του έχει αξίωση άρσης της αντισυμβατικής συμπεριφοράς και παράλειψης στο μέλλον, ενώ στην περίπτωση που η αθέτηση της παρεπόμενης υποχρέωσης εχεμύθειας είναι υπαίτια, τότε γεννάται και αξίωση αποζημίωσης για το σύνολο της ζημίας που προκλήθηκε από

την αντισυμβατική συμπεριφορά (θετικό διαφέρον). Επίσης δεν αποκλείονται αξιώσεις από πού προβλέπονται στη σύμβαση βάσει ποινικής ρήτρας (άρθρα 404 ΑΚ επ).

11.3.7 Στην υποθετική περίπτωση που η παράβαση παρεπόμενης συμβατικής υποχρέωσης εχεμύθειας, συνιστά ταυτόχρονα και πράξη αθέμιτη, τότε ενεργοποιούνται και οι αξιώσεις που απορρέουν από τις διατάξεις του αθέμιτου ανταγωνισμού, ήτοι αυτές της άρσης της παράνομης και αθέμιτης συμπεριφοράς και παράλειψης στο μέλλον, αλλά και αποζημίωσης, θεμελιωμένες τόσο στο άρθρο 1 Ν. 146/1914, όσο και στην ειδική διάταξη του άρθρου 18 Ν. 146/1914. Όπως γίνεται δεκτό πρόκειται για ενιαίες αξιώσεις με πολλαπλή νομική θεμελίωση.

12 Η σχετικότητα της προστασίας του επιχειρηματικού απορρήτου - Πότε κάμπτεται το επιχειρηματικό απόρρητο

12.1 Γενικά

12.1.1 Όπως υπαινίχθηκε ανωτέρω, το επιχειρηματικό απόρρητο να μεν προστατεύεται ποικιλοτρόπως από το νομοθέτη, δε σημαίνει όμως ότι βρίσκεται υπεράνω κάθε άλλου εννόμου αγαθού. Εξ ορισμού το απόρρητο ως πληροφοριακό αγαθό περιέχει ορισμένη πληροφορία με ορισμένη αξία για τον κάτοχό της που όμως αν κοινοποιηθεί και γίνει γνωστή στο ευρύ κοινό θα χάσει ή θα μειώσει σε σημαντικό βαθμό την αξία του. Μολαταύτα υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες η γνώση του απορρήτου είναι απαραίτητη για την ικανοποίηση άλλων δικαιωμάτων ή εννόμων συμφερόντων. Με άλλα λόγια, αφενός υπάρχει υποχρέωση τήρησης ενός επιχειρηματικού απορρήτου μυστικού αφετέρου υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες τα πρόσωπα (φυσικά ή νομικά) που εμπλέκονται άμεσα με επιχειρηματικές δραστηριότητες, να υποχρεούνται να παράσχουν πληροφορίες που αφορούν τη δραστηριότητά τους αυτή. Πρόκειται για την υποχρέωση πληροφόρησης που είτε προβλέπεται απευθείας από το νόμο είτε απορρέει από γενικές αρχές του δικαίου.

12.2 Η εκ του νόμου υποχρέωση πληροφόρησης

12.2.1 Η υποχρέωση πληροφόρησης συνίσταται στην παροχή πληροφοριών ορισμένων ατόμων που λόγω της ιδιότητάς τους σχετίζονται άμεσα με την επιχείρηση. Η υποχρέωσή τους αυτή συνδέεται ευθέως με το δικαίωμα πληροφόρησης που αναγνωρίζεται σε όλους τους εταιρικούς τύπους και αναφέρεται στο δικαίωμα των εταίρων ή των μετόχων να λαμβάνουν γνώση των εταιρικών υποθέσεων ούτως ώστε να είναι σε θέση να λαμβάνουν ορθές αποφάσεις για το μέλλον της εταιρίας.

12.3 Το δικαίωμα πληροφόρησης σε κάθε εταιρικό τύπο

12.3.1 Στις προσωπικές εταιρίες, το δικαίωμα πληροφόρησης καθιερώνεται από το συνδυασμό των διατάξεων 754 εδ. 1 και 718 του ΑΚ κατά τις οποίες κάθε εταίρος μπορεί να ζητά από το διαχειριστή ή τον εκκαθαριστή της εταιρίας πληροφορίες για την πορεία των εταιρικών υποθέσεων και λογοδοσία για το έργο τους. Σε συμπλήρωση του δικαιώματος πληροφόρησης, το άρθρο 755 ΑΚ έρχεται να προσθέσει και το δικαίωμα ελέγχου στα πλαίσια του οποίου δικαιούται ένας εταίρος να προβεί σε εκείνες τις ενέργειες που θα του εξασφαλίσουν πρόσβαση στις πληροφορίες¹⁷⁰. Το δικαίωμα πληροφόρησης και ελέγχου είναι δικαίωμα τόσο του ομόρρυθμου όσο και του ετερόρρυθμου εταίρου, με τη διαφορά ότι στον ετερόρρυθμο εταίρο αναγνωρίζονται όλα τα δικαιώματα πλην εκείνων που υπάγονται στη διαχειριστική και εκπροσωπευτική εξουσία. Σε κάθε περίπτωση, ο ομόρρυθμος εταίρος υποχρεούται σε απεριόριστη πληροφόρηση κάθε στοιχείου ακόμα και του επιχειρηματικού απορρήτου εξαιτίας της άμεσης εμπλοκής του εκ της θέσεώς του στη γενική διαχείριση και διοίκηση της εταιρίας.

---

¹⁷⁰ Κατά τον Β. Αντωνόπουλο το δικαίωμα που προκύπτει από το συνδυασμό των άρθρων 718 και 754 εδαφ. 1 του ΑΚ είναι στενότερο από εκείνο που προβλέπεται στο άρθρο 755 ΑΚ γιατί: α) παρέχεται μόνο έναντι των διαχειριστών ή των εκκαθαριστών της εταιρίας και όχι έναντι παντός τρίτου και β) βάσει του άρθρου 718 ΑΚ η υποχρέωση παροχής πληροφοριών υφίσταται κατά τη διάρκεια της διαχειριστικής εξουσίας ή και μετά τη λήξη της και παύει με τη λογοδοσία του διαχειριστή ή εκκαθαριστή εν αντιθέσει με το 755 ΑΚ δυνάμει του οποίου ο εταίρος δικαιούται να ζητά πληροφορίες για την πορεία των εταιρικών υποθέσεων και μετά την παροχή λογοδοσίας. Β. Αντωνόπουλος, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, Προσωπικές Εταιρίες, 1998, 2η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Τόμος Ι, σελ. 157

12.3.2 Στις κεφαλαιουχικές εταιρίες το δικαίωμα πληροφόρησης διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος της εταιρίας. Όσον αφορά την εταιρία περιορισμένης ευθύνης, δυνάμει του άρθρου 34 του Ν. 3190/1955 αναγνωρίζεται στον εταίρο της, είτε είναι διαχειριστής της είτε όχι, ατομικό δικαίωμα πληροφόρησης. Πρόκειται για διάταξη αναγκαστικού δικαίου (και άρα δεν είναι δυνατή αντίθετη πρόβλεψη στο καταστατικό της εταιρίας) σύμφωνα με την οποία παρέχεται στον εταίρο δικαίωμα που συνίσταται στη δυνατότητα γνώσης της πορείας της εταιρίας ή ελέγχου των βιβλίων και των εγγράφων της επιχείρησης. Γίνεται δεκτό ότι παράλληλα με το ατομικό δικαίωμα του εκάστοτε να λαμβάνει γνώση των εταιρικών υποθέσεων συντρέχει και η υποχρέωσή του απέναντι στην εταιρία να μη διαρρεύσει τις απόρρητες πληροφορίες που αυτός λαμβάνει¹⁷¹. Υπόχρεο για την παροχή πληροφοριών είναι το νομικό πρόσωπο της εταιρίας και τις πληροφορίες τις χορηγεί ο διαχειριστής, ως όργανό της. Από την πλευρά του ο διαχειριστής δικαιούται να μην αποκαλύψει τα επιχειρηματικά απόρρητα της εταιρίας στον αιτούντα εταίρο εάν έχει βάσιμα στοιχεία να θεωρήσει ότι ο αιτών εταίρος σκοπεύει να διαθέσει τις πληροφορίες αυτές σε βάρος της εταιρίας¹⁷².

12.3.3 Σε αντίθεση με την εταιρία περιορισμένης ευθύνης, στην ανώνυμη εταιρία το δικαίωμα πληροφόρησης δεν προβλέπεται ως ατομικό δικαίωμα αλλά ως δικαίωμα μειοψηφίας. Αναλυτικότερα, το δικαίωμα πληροφόρησης παρέχεται σε μειοψηφίες μετόχων που συγκεντρώνουν συγκεκριμένα (ελάχιστα) ποσοστά μετοχικού κεφαλαίου και το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας καλείται να απαντήσει στα ερωτήματα που θέτει η μειοψηφία. Αυτό που παρατηρείται είναι ότι στη μικρή μειοψηφία που εκπροσωπεί το 1/20 του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου (άρθρο 39 παρ. 2 του Ν. 2190/1920) το δικαίωμα πληροφόρησης και, κατ'επέκταση, η υποχρέωση πληροφόρησης, επικεντρώνονται περιοριστικά στα θέματα της ημερήσιας διάταξης και δεν μπορούν να συμπεριλάβουν γενικότερες πληροφορίες που αφορούν τα εταιρικά ζητήματα. Κατ'ακολουθίαν, τα απόρρητα επιχειρηματικά θέματα δε γίνεται να αποτελούν θέμα της ημερήσιας διάταξης και άρα η μικρή μειοψηφία δεν μπορεί να λάβει πληροφόρηση επ'αυτών. Στην περίπτωση που η μεγάλη μειοψηφία που

---

¹⁷¹ Ε. Αλεξανδρίδου, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, Κεφαλαιουχικές Εταιρίες, 2000, 2η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Τόμος Β', σελ. 267

¹⁷² Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 316 με εκεί παραπομπή

απαρτίζεται από το 1/5 του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου (άρθρο 39 παρ. 5 του Ν. 2190/1920), η οποία διαθέτει ένα ευρύτερο δικαίωμα πληροφόρησης, θέσει ερώτημα περί των εταιρικών υποθέσεων, το διοικητικό συμβούλιο έχει το δικαίωμα να αρνηθεί να παράσχει τις αιτούμενες πληροφορίες - και σε συνάρτηση με το καθήκον εχεμύθειας- εφόσον κρίνει ότι υπάρχει σοβαρός λόγος για την άρνηση που εδράζεται στην προστασία του εταιρικού συμφέροντος με τη μη αποκάλυψη απόρρητων πληροφοριών που την αφορούν (άρθρο 39 παρ. 5 εδαφ δ του Ν.2190/1920)¹⁷³.

12.4 Η υποχρέωση πληροφόρησης ως απόρροια γενικών αρχών του δικαίου

12.4.1 Η επιχειρηματική δραστηριότητα (εκ της οποίας όπως έχει λεχθεί παράγονται τα επιχειρηματικά απόρρητα) προστατεύεται μέσω συνταγματικών διατάξεων που πρεσβεύουν την ελευθερία της ατομικής πρωτοβουλίας, της επιχειρηματικότητας και της εργασίας. Οι διατάξεις αυτές εντοπίζονται: α) στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος όπου προστατεύεται το ατομικό δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και ανάπτυξης της προσωπικότητας και συμμετοχής στη ζωή της χώρας (*«Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.»*), β) στο άρθρο 22 παρ. 1 του Συντάγματος, όπου προστατεύεται το κοινωνικό δικαίωμα στην εργασία (*«Η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το Κράτος, που μεριμνά τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών (...)»*) και γ) στο άρθρο 106 παρ. 2 του Συντάγματος από την εδραίωση της ελευθερίας της επιχειρηματικής δραστηριότητας ιδιωτικής πρωτοβουλίας (*«Η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας.»*)

12.4.2 Από την άλλη πλευρά δε θα πρέπει να παραγνωρίζεται η αξία της πληροφόρησης, η οποία έχει αναγνωρισθεί στο σύνολο των επιστημών (οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών) με τους επιστήμονες να τονίζουν τη σημασία και το διαδραστικό

---

¹⁷³ Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 318-319 με σχετικές παραπομπές

χαρακτήρα της πληροφόρησης και της γνώσης όχι μόνο για την τεχνολογική εξέλιξη αλλά και την πρόοδο του ίδιου του ατόμου. Το δικαίωμα της πληροφόρησης παρέχεται θεμελιώνεται συνταγματικά: α) στη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος ως ειδικότερη έκφραση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, β) στη διάταξη του άρθρου 5^Α του Συντάγματος περί ελεύθερης ροής των πληροφοριών, γ) στη διάταξη του άρθρου 9^Α που σχετίζεται με το δικαίωμα της πληροφορικής αυτοδιάθεσης και δ) θα μπορούσε να βασισθεί και μέσω της διάταξης του άρθρου 14 παρ. 1 του Συντάγματος, όπου θεσπίζεται η ελευθερία της έκφρασης, η οποία για να υπάρχει προϋποθέτει το δικαίωμα της παθητικής πληροφόρησης του κοινού¹⁷⁴. Ιδίως στις περιπτώσεις όπου θίγονται υπέρτερα αγαθά, όπως είναι η υγεία, η εθνική ασφάλεια και το περιβάλλον, η λύση που δίδεται κλίνει προς την προάσπιση των υπέρτερων αυτών αγαθών¹⁷⁵.

12.4.3Η αποκάλυψη του επιχειρηματικού απορρήτου είναι δυνατή εφόσον απαιτείται να παρασχεθούν πληροφορίες ενώπιον των δημόσιων αρχών. Ειδική πρόβλεψη υπάρχει σε διάφορα νομοθετήματα και, ενδεικτικά αναφέρεται η διάταξη του άρθρου 32 παρ. 4 του Ν. 3986/2011¹⁷⁶ που σχετίζεται με τα οικονομικά εγκλήματα, όπου ορίζεται ότι «Στις περιπτώσεις που από τη Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας της Ελληνικής Αστυνομίας διενεργείται έλεγχος για τη βεβαίωση παραβάσεων της φορολογικής και τελωνειακής νομοθεσίας, προκαταρκτική εξέταση ή προανάκριση για οικονομικά εγκλήματα που υπάγονται στην αρμοδιότητα της δεν ισχύει το φορολογικό, τελωνειακό, τραπεζικό, χρηματιστηριακό ή επιχειρηματικό απόρρητο.». Άλλη περίπτωση είναι εκείνη των απαγορευμένων συμπράξεων και της καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης, όπου η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να

---

¹⁷⁴ Η θετική ελευθερία της έκφρασης εκδηλώνεται με τη δυνατότητα που έχει ο καθένας να λαμβάνει, να διαμορφώνει, να έχει, να εκφράζει και να διαδίδει γνώμες αλλά και πληροφορίες χωρίς να υπάρχει κάποια παρεμπόδιση ή περιορισμός υπό την προϋπόθεση ότι δε θίγεται κάποιο έννομο αγαθό ή συμφέρον. Επί του θέματος ο Κ. Χρυσόγονος αναφέρει: «Έτσι π.χ. ένα στέλεχος επιχείρησης μπορεί ασφαλώς να εκφράσει, με οποιοδήποτε πρόσφορο μέσο, τη γνώμη του για την πορεία του αντίστοιχου κλάδου της βιομηχανίας. Δεν επιτρέπεται όμως να επικαλεσθεί και αποκαλύψει απόρρητα της επιχείρησης για τη θεμελίωση των απόψεών του, διευκολύνοντας έτσι την άσκηση βιομηχανικής κατασκοπείας από ανταγωνιστικές επιχειρήσεις Κ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2006, 3η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 211

¹⁷⁵ Έτσι για παράδειγμα η γνωστοποίηση νέων φαρμάκων, του τρόπου παραγωγής τους καθώς και των συστατικών που τα συνθέτουν είναι υποχρεωτική για την προάσπιση του συμφέροντος της δημόσιας υγείας.

¹⁷⁶ ΦΕΚ τ. Α' 152/01-07-2011

αποκαλύψει και να χρησιμοποιήσει τα πληροφοριακά στοιχεία, όταν αυτό είναι αναγκαίο για τη διαπίστωση παραβίασης των άρθρων 1 και 2 Ν. 3959/2011¹⁷⁷ ή και 101 και 102 ΣΛΕΕ. Εκεί, όποτε για τη διαπίστωση μιας παράβασης ή εν γένει για τους σκοπούς εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού είναι αναγκαία επαγγελματικά μυστικά και εμπιστευτικές πληροφορίες, η Επιτροπή αξιολογεί ως προς κάθε επιμέρους στοιχείο αν η ανάγκη να αποκαλυφθεί αυτό είναι ισχυρότερη από τη βλάβη που είναι πιθανό να προκύψει από την αποκάλυψή του¹⁷⁸. Ως τελευταία περίπτωση σημειώνεται η μεταφορά των αποβλήτων για την οποία έχει θεσπισθεί ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός 1013/2006 της 14^{ης} Ιουνίου 2006 για τις μεταφορές αποβλήτων¹⁷⁹ (όπως αυτό τροποποιήθηκε και ισχύει), όπου στο άρθρο 21 προβλέπεται η δυνατότητα πρόσβασης του κοινού σε πληροφορίες σχετικά με κοινοποιήσεις μεταφοράς αποβλήτων έστω κι αν είναι εμπιστευτικές εφόσον το επιτρέπουν οι αρμόδιες εθνικές αρχές για να προστατευθεί θεμιτό οικονομικό συμφέρον. Πάντως, η κάθε ειδικότερη περίπτωση θα πρέπει να αξιολογείται ξεχωριστά και η απάντηση της διοίκησης περί χορήγησης ή μη των ζητούμενων πληροφοριών θα πρέπει να βασίζεται στην αρχή της αναλογικότητας και γίνεται στάθμιση των συμφερόντων που διακυβεύονται.

12.5 Το «whistleblowing»

12.5.1 Μία ενδιαφέρουσα περίπτωση που απασχολεί κατά πόσον επιτρέπεται η παροχή πληροφοριών που σχετίζονται με την ύπαρξη και λειτουργία μίας επιχείρησης είναι η περίπτωση του whistleblowing. Ο νομικός αυτός όρος αναφέρεται στην ανακοίνωση από εργαζόμενο ή άλλο συνεργάτη της επιχείρησης (whistleblower) παράνομων ή αθέμιτων πράξεων ή παραλείψεων τις οποίες πληροφορείται στο πλαίσιο της έννομης σχέσης του με τον εργοδότη (του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα). Η ανακοίνωση των σχετικών πληροφοριών δύναται να λάβει χώρα τόσο σε εσωτερικό επίπεδο (πχ. στον προϊστάμενο, στη διοίκηση ή σε κάποιο εσωτερικό ελεγκτικό όργανο) όσο και σε εξωτερικό επίπεδο (πχ. με την παροχή των πληροφοριών στον τύπο, στις αρμόδιες δικαστικές ή κρατικές αρχές ή σε γενικότερα σε τρίτους).

---

¹⁷⁷ ΦΕΚ τ. Α' 93/20-04-2011

¹⁷⁸ Περισσότερα στην από 13.01.2015 Ανακοίνωση της Επιτροπής Ανταγωνισμού σχετικά με το χαρακτηρισμό των απορρήτων στοιχείων και τον τρόπο υποβολής μη εμπιστευτικής εκδοχής εγγράφων <https://www.epant.gr>

¹⁷⁹ ΕΕ L 190/1/12.7.2006

12.5.2 Το whistleblowing άπτεται διαφόρων πολύπλευρων ζητημάτων που χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης, όμως στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας θα σταθούμε μόνο στο αν μέσω της ανακοίνωσης τέτοιου είδους πληροφοριών βλάπτονται τα επιχειρηματικά μυστικά μιας επιχείρησης, τα οποία αποτελούν σημαντικό περιουσιακό στοιχείο αυτής. Στην περίπτωση λοιπόν της αποκάλυψης παράνομων ή αθέμιτων ενεργειών του εργοδότη, η αξιοποίηση της περί απορρήτων προστασίας της επιχείρησης είναι εξαιρετικά αμφίβολη για δύο λόγους: αρχικά γιατί η αποκαλυπτόμενη παράνομη δραστηριότητα της επιχείρησης δεν αποτελεί απαραίτητως και προστατευόμενη απόρρητη πληροφορία, όπως για παράδειγμα όταν δημοσιοποιείται από εργαζόμενο η επιστημονική συσχέτιση ενός ήδη γνωστού συστατικού των παραγόμενων προϊόντων με βλάβες στην υγεία ή το περιβάλλον. Κατά δεύτερο λόγο, αμφισβητείται βάσιμα το κατά πόσον η παράνομη δραστηριότητα της επιχείρησης εντάσσεται στις άξιες προστασίας απόρρητες πληροφορίες της, τις οποίες κωλύεται να δημοσιοποιήσει ο μισθωτός. Σε κάθε περίπτωση, το προστατευόμενο συμφέρον της επιχείρησης στην αποσιώπηση τέτοιων καταγγελιών θα πρέπει να σταθμίζεται με τα δικαιώματα του εργαζομένου αλλά και με το αντίρροπο έννομο συμφέρον.^{180 181 182}

---

¹⁸⁰ Βλ. Δ. Γούλα, Η απόλυση του εργαζομένου λόγω δημοσιοποίησης παρατυπιών της επιχείρησης (whistleblowing), ΕΕργΔ, 2017, σελ. 555-584

¹⁸¹ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται στη νομολογιακή περίπτωση της ΑΠ 470/1997 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ): ένας υπάλληλος της οικονομικής υπηρεσίας κοινωφελούς ιδιωτικού σχολείου ζήτησε το λόγο κατά τη Γενική Συνέλευση για να απευθύνει ερωτήσεις στο λογοδοτούν Διοικητικό Συμβούλιο επειδή υπήρχαν φήμες για διαχειριστικές ατασθαλίες. Ο λόγος δεν του επετράπη και εκείνος αποχώρησε από τη Γενική Συνέλευση και στη συνέχεια δημοσίευσε τρία άρθρα σε εφημερίδα, όπου περιέλαβε τις απόψεις και τα ερωτήματα που σκόπευε να θίξει στη Γενική Συνέλευση. Τα εν λόγω άρθρα παρουσίασαν τέτοιο ενδιαφέρον με αποτέλεσμα να διεξαχθεί εισαγγελική έρευνα, κατόπιν της οποίας επιβεβαιώθηκε η αλήθεια των καταγγελλομένων. Ωστόσο ο υπάλληλος απελύθη εξαιτίας των ως άνω αποκαλύψεων. Τόσο ο Άρειος Πάγος όσο και το Πρωτοδικείο αλλά και το Εφετείο απεφάνθησαν ότι η απόλυσή του έγινε καθ' υπέρβαση των ορίων της καλής πίστης, των χρηστών ηθών και του κοινωνικού και οικονομικού δικαιώματος της καταγγελίας σύμφωνα με το άρθρο 281 ΑΚ.

¹⁸² Ο Ι. Κουκιάδης αναφέρει πως «Όσο αφορά το θέμα των ανακοινώσεων από το μισθωτό σε τρίτο ή των δημοσιεύσεων στον τύπο τυχόν ατασθαλιών στην επιχείρηση, εφόσον αυτές είναι βέβαιες και κυρίως συνιστούν ποινικά αδικήματα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι δε συνιστούν παράβαση της υποχρέωσης πίστης.» Ι. Κουκιάδης, Εργατικό Δίκαιο, Ατομικές Εργασιακές σχέσεις και το Δίκαιο της ευελιξίας της εργασίας, 2011, 5η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ.563

13 Επίλογος – Συμπεράσματα

13.1.1 Τα αποτελέσματα της Έρευνας που διενεργήθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο στο πλαίσιο της Οδηγίας για την προστασία των επιχειρηματικών απορρήτων επιβεβαίωσαν ότι η σύνδεση των εμπορικών μυστικών στη νέα παγκόσμια οικονομία σταδιακά αυξάνεται: τα εμπορικά μυστικά αποτελούν παράγοντες για τη διατήρηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος σε όλους τους επιχειρηματικούς τομείς, σε αμφότερες καινοτόμες ή μη επιχειρήσεις, ανεξαρτήτου μεγέθους. Στο πλαίσιο αυτό, η προστασία των επιχειρηματικών απορρήτων καλύπτει αποτελεσματικά το κενό ανάμεσα στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα δύο παραδοσιακά «μαξιλάρια» της πνευματικής ιδιοκτησίας, με σκοπό την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των επενδύσεων στην καινοτομία. Υπάρχουν σαφείς οικονομικές αιτιολογίες για τη δημιουργία ενός ασφαλούς νομικού περιβάλλοντος για την προστασία των επιχειρηματικών απορρήτων: αποδείξεις και απόψεις των ενδιαφερομένων συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι μία πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς αυτή την κατεύθυνση θα συνεισέφερε στην ενθάρρυνση της οικονομικής ανάπτυξης, στην ανταγωνιστικότητα και στην καινοτομία εντός μίας Ενιαίας Αγοράς¹⁸³.

13.1.2 Είναι δε γεγονός αναμφισβήτητο, ότι η ανάπτυξη της πληροφορικής και των επικοινωνιών έχουν επιφέρει σημαντικές, θετικές κατά κανόνα αλλαγές τόσο στην οικονομική δραστηριότητα όσο και στην κοινωνική οργάνωση. Η τεχνογνωσία και οι πληροφορίες αποτελούν το νόμισμα στην ευρέως αποκαλούμενη οικονομία της γνώσης και εξασφαλίζουν το ανταγωνιστικό προβάδισμα σε κάθε επιχείρηση.

13.1.3 Ωστόσο, οι πρακτικά απεριόριστες δυνατότητες των νέων αυτών τεχνολογιών για άντληση, αποθήκευση, συνδυαστική επεξεργασία αλλά και διάχυση δεδομένων και πληροφοριών που σχετίζονται με την επιχείρηση είναι δυνατόν να τη θέσουν σε υψηλότερο κίνδυνο από τη στιγμή που θα είναι εύκολο για τον καθένα η γνώση των

---

¹⁸³ Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market, Final Study, April 2013, <https://www.eurlex.com>, σελ. 151

πληροφοριών εκείνων που εκ των πραγμάτων θα πρέπει να παραμείνουν μυστικές. Ως εκ τούτου, η λήψη προληπτικών μέτρων προστασίας της επιχειρηματικής σφαίρας και ενός ισχυρού νομικού πλέγματος αποτελούν τα αναγκαία θεμέλια ώστε να διασφαλίζονται οι συνταγματικά κατοχυρωμένες ελευθερίες της ανάπτυξης της προσωπικότητας και της οικονομικής ελευθερίας (άρθρο 5 παρ. 1 Συντάγματος) και διατηρηθεί το κύρος της εν λόγω επιχείρησης μέσα σε ένα ανόθευτο και υγιές ανταγωνιστικό περιβάλλον δίχως παρασιτικές συμπεριφορές προσώπων που δρουν με αθέμιτα μέσα. Βέβαια, πάντοτε δε θα πρέπει να λησμονάται ότι η μετάδοση των πληροφοριών και η διάχυση της γνώσης αποτελούν βασικά στοιχεία για την καλλιέργεια του πνεύματος και της εξέλιξης της οικονομίας αλλά και της κοινωνίας.

13.1.4 Η εκτενής αναφορά του νομοθετικού πλαισίου που σχετίζεται με την προβληματική του επιχειρηματικού απορρήτου κατέδειξε ότι η προστασία του στηρίζεται κυρίως στον απαρχαιωμένο Νόμο περί αθέμιτου ανταγωνισμού σε συνδυασμό με θεμελιώδεις διατάξεις του Αστικού Δικαίου. Όπως ελέχθη, σε παγκόσμιο επίπεδο η Συμφωνία TRIPS δε στάθηκε ικανή να προστατεύσει αποτελεσματικά τα εμπορικά μυστικά της κάθε επιχείρησης, ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα πρώτα βήματα πραγματοποιούνται με τη θέσπιση της Κοινοτικής Οδηγίας 2016/943/ΕΕ (η οποία μέχρι στιγμής δεν έχει ενσωματωθεί στο εσωτερικό μας δίκαιο).

13.1.5 Αυτό όμως που ελλείπει στο Ελληνικό δίκαιο και πραγματικά χρειάζεται είναι ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο νομοθετικό κείμενο που να αντιμετωπίζει συνολικά το εν λόγω ζήτημα και να προστατεύει επαρκώς τα στρατηγικής σημασίας περιουσιακά στοιχεία της εκάστοτε επιχείρησης. Μόνο τότε οι επιχειρήσεις θα αισθάνονται ασφαλείς και θα τολμούν να ρισκάρουν και να εξελίσσονται, όταν δηλαδή βεβαιωθούν πως δεν είναι εκτεθειμένες σε μεγάλο κίνδυνο από αθέμιτες πράξεις που μπορούν να τις ζημιώσουν οικονομικά και να θίξουν τη φήμη τους.

14 Βιβλιογραφία

- Ε. Αλεξανδρίδου, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, Κεφαλαιουχικές Εταιρίες, 2000, 2η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Τόμος Β΄
- Β. Αντωνόπουλος, Βιομηχανική ιδιοκτησία, 2002, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη
- Β. Αντωνόπουλος, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, Προσωπικές Εταιρίες, 1998, 2η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Τόμος Ι
- Α. Γεωργιάδης, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2002, 3η Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Α. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος, 2003, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, τόμος ΙΙ
- Α. Γεωργιάδης - Μ. Σταθόπουλος Αστικός κώδιξ, Κατ'άρθρο ερμηνεία, 1985, τόμος V, Αφοί Π.Σάκκουλα
- Κ. Δελούκα - Ιγγλέση, Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού, 1994, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Γ. Καράκωστας, Προσωπικότητα και τύπος, 2000, 3η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Ι. Καράκωστας, Αστικός Κώδικας, 2005, Νομική Βιβλιοθήκη, 1ος τόμος
- Ι. Καράκωστας, Αστικός Κώδικας, Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία, 2008, Νομική Βιβλιοθήκη, Τόμος 5
- Π. Κορνηλάκης, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο, 2002, Τ. Ι, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη
- Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), 2011, 6η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη
- Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Πνευματικής ιδιοκτησίας, 2005, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 4η έκδοση
- Ι. Κουκιάδης, Εργατικό Δίκαιο, Ατομικές Εργασιακές σχέσεις και το Δίκαιο της ευελιξίας της εργασίας, 2011, 5η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη
- Γ. Κουμάντος, Πνευματική Ιδιοκτησία, 2000, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

- Θ. Λιακόπουλος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2000, 5^η έκδοση, Εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας
- Μ. Μαρίνος, Αθέμιτος Ανταγωνισμός, 2009, Π.Ν. Σάκκουλας - Δίκαιο και Οικονομία
- Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, 2002, Β' έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας
- Γ. Μιχαηλίδης – Νουάρος, Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου και η ελευθερία του τύπου, 1983, Γραφείον Δημοσιευμάτων Ακαδημίας Αθηνών, τόμος 58, Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών
- Π. Παναγιώτου, Η μεταβίβαση της επιχείρησης και η ευθύνη για τα χρέη της, 2011, Νομική Βιβλιοθήκη
- Α. Παπαδοπούλου, Το επιχειρηματικό απόρρητο, 2007, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη
- Δ. Παπαστερίου, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2009, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2^η έκδοση
- Θ. Παπαχρίστου, Τ. Βιδάλη, Λ. Μήτρου, Α. Τάκη, Το δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας, 2006, 1η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη
- Ε. Περάκης Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας Κατ'άρθρον ερμηνεία του ΚΝ 2190/1920, 2010, 3η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Τόμος 1
- Ε. Περάκης, Το Δίκαιο της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης Ν. 3190/1955, 1994, έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη
- Ν. Ρόκας, Αθέμιτος Ανταγωνισμός, Ερμηνεία κατ' άρθρο του ν. 146/1914, 1996, Νομική Βιβλιοθήκη
- Σ. Ταλιαδούρος, Παραχώρηση τεχνογνωσίας στην κοινοτική έννομη τάξη του ανταγωνισμού, 1987, Έκδοση Αντ.Ν. Σάκκουλα, τόμος 10
- Κ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2006, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη
- Ν. Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο, 2004, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Τόμος 1

- Σ. Ψυχομάνης, Πτωχευτικό, 2004, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2η έκδοση
- Σ. Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο - Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 2010, Γενικό μέρος, τεύχος Ι, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 6^η έκδοση
- P. Drucker, The Age of Discontinuity, Guidelines to our Changing Society, 1969, Butterworth-Heinemann, 1st edition
- J. Howkins, The Creative Economy, How People make money from ideas, 2001, <https://www.books.google.gr>

15 Αρθρογραφία – Μελέτες

- Μ. Βαλοδήμου & Α. Καραγιάννη, Το φορολογικό απόρρητο: Νομοθετικό πλαίσιο Γνωμοδοτήσεις- Νομολογία, ΦορΕ, 2015, σσ. 564 επ.
- Σ. Βλιάμος, Εργασία και καινοτομία στην οικονομία της γνώσης, 16.10.2005, <https://www.kathimerini.gr>
- Δ. Γούλας, Η απόλυση του εργαζομένου λόγω δημοσιοποίησης παρατυπιών της επιχείρησης (whistleblowing), ΕΕργΔ, 2017, σελ. 555-584
- Μ. Κατρακάζη, Το εμπορικό απόρρητο, <https://www.ethemis.gr>
- Κ. Κλεισούρας, Εμπορικό και βιομηχανικό απόρρητο στο κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού, ΔΕΕ 4/2006, σελ. 370 – 375
- Μ. Μαρίνος, Η υποχρέωση εχεμύθειας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, ΕΕμπΔ 2016, σελ. 759-788
- Μ. Μαρίνος, Σχέδιο Οδηγίας για την προστασία της επιχειρήσεως από την αθέμιτη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών μυστικών – Σημείο τομής μεταξύ δικαίου Αθέμιτου Ανταγωνισμού, Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Δικαίου των συμβάσεων και Εργατικού Δικαίου, ΕΕμπΔ 2015, σελ.1-28
- Ι. Μάρκου, Η επιχείρηση ως σύνθετη εμπορική πράξη, Χριδ 2004, σελ. 389-401
- Ι. Μανωλεδάκης, Τα πραγματικά όρια του οικονομικού εγκλήματος, ΕπισκΕμπΔ 2003, σελ. 949 – 954
- Α. Παπαδοπούλου, Πρόταση Οδηγίας για την προστασία του εμπορικού απορρήτου, Νομική φύση - Έννοια απορρήτου – Μορφές προσβολών, ΝοΒ, τόμος 63, Μάιος 2015, σελ. 681 – 700
- Ε. Πετούση, Η Πρόταση Οδηγίας για την προστασία του εμπορικού απορρήτου κατά της παράνομης απόκτησης, χρήσης και αποκάλυψής του», Χριδ Δικαίου/ΙΕ/2015, σελ. 152-160
- Ν. Τέλλης, Υποχρέωση πίστης του μετόχου και ιδιαίτερα του μετόχου μειοψηφίας, ΕπισκΕΔ Δ/2002, σελ. 909-939

- Υπουργείο Ανάπτυξης, Γενική Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας, Προς την οικονομία της γνώσης: Προοπτικές και ρόλοι, Νοέμβριος 2003, <https://www.gsrt.gr>
- Θ. Χίου, Το Δίκαιο προστασίας εμπορικών απορρήτων ως θεμέλιο για την ανάπτυξη μιας οικονομίας της καινοτομίας: Η Πρόταση Οδηγίας για την προστασία μυστικής τεχνογνωσίας και εμπιστευτικών επιχειρηματικών πληροφοριών, ΔΕΕ 1/2016, σελ. 27-39
- Human Capital: How what you know changes your life, 20.02.2007 <https://www.oecd.gr>
- IP and Business, Trade Secrets are Gold Nuggets: Protect them, WIPO Magazine/April 2000
- Protecting innovation through trade secrets and patents–Determinants for European Union firms, July 2017, <https://www.euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/observatory-publications>
- Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market, Final Study, April 2013, <https://www.eurlex.com>

16 Ηλεκτρονικές πηγές

- <https://www.babiniotis.gr>
- <https://www.books.google.gr>
- <https://www.gsrt.gr>
- <https://www.epant.gr>
- <https://www.ethemis.gr>
- <https://www.eurlex.com>
- <https://www.international.westlaw.com>
- <https://www.kathimerini.gr>
- <https://www.oecd.gr>

17 Νομολογία

- ΜΠρΑθ 4941/1974 , ΝοΒ, Τόμος 22, σελ. 836 – 837
- ΜΠρΑθ 3122/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΑθ 7518/2000, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΘεσ 18201/1998, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΗρ 7/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΘεσ 1210/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 3252/2002, ΧρΙδ 2003, σελ. 465 επ.
- ΕφΑθ 2768/2003, ΝοΒ 2004, σελ. 51 επ.
- ΕφΑθ 1051/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 969/2011, ΔΕΕ 7/2011, σελ 789 – 792
- ΕφΘεσ 94/1994 Αρμ. 1994, σελ. 952
- ΓνωμΝΣΚ 582/2005
- ΑΠ 470/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1403/2000, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 121/2003, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΑΠ 1717/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΟΛΑΠ 7/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣυμβΕφΑθ 2949/2003, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣυμβΠλημΑθ 2082/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- Βούλευμα ΕφΑθ 217/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ